FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De episcopis & clericis. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

verum ꝙ hic concurrat priuilegiatus cum priuilegiato, imò cū
non priuilegiato: quia illa eccleſia cuius eſt res quæ præſcribi-
tur, eſt priuilegiata. Non autem eccleſia pręſcribens. & hoc pro-
bat lex quam glo. alleg. ff. ex quib. cau. ma. l. fi. & vide c. illud. de
præſcrip. & c. de quarta. in quibus eſt caſus ꝙ vna eccleſia non
præſcribit contra alteram minori ſpatio xl. annorum: patet etiam
quando priuilegiatus concurrit cum priuilegiato, præfertur ille
qui tractat de damno vitando ei qui de lucro: vt habetur & not.
7 in l. verùm. §. fi. cùm l. ſeq. ff. de mino. † In ea. glo. ibi. [Item quid
ſi eccleſia?] de hac quæſtione vide per Ioā. Andr. in regula qui
ad agendum. de reg. iur. in mercuria. & conclude quod eccleſia
præſcribit contra priuatum eo tempore quo alius priuatus præ-
ſcriberet. ſ. longo tempore, cū tit. & bona fide, & longiſsimo ſine
titu. cum bona tamen fide. vt etiam no. Hoſti. in ſum. de præſcri.
§. quæ requirantur. verſi. ſed nunquid. quia non debet eſſe dete-
rioris cōditionis eccleſia in p̄ſcribendo contra priuatum: nec
cōtra eā pōt retorqueri iſtud ius: quia non fuit ab ea impetratū:
ſed proprio motu principis conceſſum: ideo ceſſant verba edicti
prætoris quod quiſq; iuris in alterū ſtatuit: quia eccleſiæ nō ſta-
tuerunt nec fuerunt cauſa ſtatuendi. hoc autē præſumitur, quā-
do cōceditur priuilegium per viā l. cōmunis: ad quam faciendā
princeps mouetur principaliter ad bonum publicum: nō ad ſup
plicationem alterius. Sed ſi per aliū modum quàm per legē, ſta-
tuēdo per priuilegiū concedat nō clauſum in corpore iuris, pre-
ſumitur ad eius poſtulationē, niſi expreſsè in ea dicat contrariū.
vt in c. ſi motu proprio. de præbe. lib. vj. & j. de peti. bo. ſubla. l. j.
lib. x. & de bo. vac. l. j. in fi. & per Bar. qui cōcludit hic quod ſi a-
liqua eccleſia impetraret hodie ne cōtra eam currat minor præ-
ſcriptio. c. annorum, vt eſt in eccleſia Nouantulana. de qua j. in
verſi. [Item nunquid.] ſimiliter nec ipſa poſſet præſcribere cō-
tra alium minori tempore, quia poſſet fieri retorquutio per illū
tex. quod quiſq; iuris &c. Bal. contra. quia illud priuilegium eſt
cōceſſum Deo. & contra Deum non debet fieri retorquutio. &
8 hoc tutius eſt. † In ea. gloſſ. ibi. [Item an idem in ciuitate.] dic
iſta gl. in hoc ver. ſemper allegatur quod per identitatem ratio-
nis, vel maioritatē non debet induci legum correctio. Sed hoc
verū præter quàm in correlatiuis: in quibus facta correctione in
vno, cenſetur facta in altero per l. ij. j. de indi. vidu. in fin. cum ibi
nota. Item eſt verū: niſi in ipſa l. exprimatur ratio motiua ipſius.
nā tunc extenditur ad caſus in quibus habet locū illa ratio: etiā
ſi inducatur legū correctio. hoc voluit gl. in cle. j. de elec. Glo. er
go iſta debet intelligi in ratione tacita. quæ tamen colligitur ex
verbis legis. Et vide circa iſtum articulum quod plenè no. Bar.
in l. ſi conſtante. ſol. mat. in j. q. principali. q. vltimę. & in l. omnes
populi. de iuſti. & iu. in illo articulo. An ſtatutum recipiat inter-
9 pretationē extenſiuam. † In ea. gloſ. ibi. [Item nunquid poterit
hodie.] dic iſta quæſtio videtur fatua. nā ſi olim potuit Impera-
tor cōcedere. vt in l. inter diuinū: quæ dubitatio poteſt eſſe: an ho
die poſsit: cū eadem fungatur hodie poteſtate. Breuiter ad hoc
vt iſta quæſtio non ſit fatua, intellige hoc modo. An valeat talis
conceſsio, poſito ꝙ in ea non contineatur clauſula nō obſtante
quancunq; alia l. in contrariū diſponente. vt eſt iſta authentica.
Glo. iſta ſentit quod ſic per rationes quas allegat. & vult dicere
ꝙ ſi eccleſiæ nunquam habuiſſent iſtud priuilegium. per l. inter
diuinum. talis cōceſsio ſine dicta clauſula non valeret. Sed quia
ſemel habuerunt, licet per iſtā aut. fuerit ſublata cōceſsio, tamen
per quā reducitur ad priſtinū ſtatum nō indiget dicta clauſula.
Doct. tamen dicūt contrariū: quia poſtquā fuit ſublatū: perinde
eſt ac ſi nunquā fuiſſet cōceſſum. & ſic nullæ reliquiæ remanſe-
runt: & per hoc nō obſt. §. quod & in ſpecie: alle. in gloſ. quia ibi
remanſerant reliquiæ. & ſic requiritur iſta clauſula, vel ꝙ dicat
in priuilegio, quod cōcedit ex certa ſciētia: ꝙ tātundē importat.
vt in l. Idem Vlpianus. ff. de excu. tu. Item ratio gl. ꝙ pręſcriptio
nes ſint odioſæ, nō eſt bona: quia nō ſemper ſunt odioſæ. vt dici
10 tur ſuper tex. ſecundū Bal. † In gl. ibi. [Item an hoc.] dic, iſta gl.
videt determinare cōtra tex. l. inter diuinū. in verſi. & nobis. vbi
innuit ꝙ ſi voluiſſet hoc ſtatuere, potuiſſet: ſed nō ſtatuit: qa mu-
tauit propoſitū: non ꝙ non potuerit. nec obſt. §. quæſitū. quia ibi
caſus fortuiti nō erant determinati à iure. Sed infiniti poſſunt ac
cidere. ſed præſcriptiones ſunt à iure determinatæ. & ſciuntur
quæ ſint. vnde nō ſubeſt tanta generalitas vel cōfuſio ſecūdum
11 Bal. † In glo. ibi. [Itē nunquid contrahas.] dic dubitatio in iſta q.
erat quod quia poſtquàm iſta auth. concedit q̄d contra eccleſiā
currat præſcriptio xl. annorum deberet intelligi cum effectu: ita
q̄d nō reſtituatur. nam ſi dicamus ipſam poſſe reſtitui, quia ęqui
paretur minori: ſemper poterit reſtitui quia nunquam curret ſibi
tempus reſtitutionis petēdæ. ſicut non currit minori quia eccle-
ſia nunquam efficitur maior. & ſic iſta l. erit ludibrio, quod eſſe
non debet. vt j. de bo. quæ libe. l. fi. §. antepe. tamen determinatio
gloſſæ eſt vera. & ad tollendum inconueniens: de quo ſuprà. tē-
pus reſtitutionis tollendæ incipit currere ſtatim præſcriptione
finita, quo elapſo eccleſia non auditur. & per hoc tollitur incon-
ueniens de quo ſ. vt hæc habentur in cle. j. de reſtitu. in integ. q̄
fuit facta ad tollendum inconueniens de quo dixi. ſed minori q̄
ſperatur effici maior non currit tempus reſtitutionis petendæ
12 quouſq; durat minor. in ſeq. glo. ſuper ver. [durantibus.] † In gl.
ibi. [Item quid.] dic trahat quæſtionem q̄d pro tempore præteri
to eccleſia vtebatur iure priuati, ſed pro futuro poſtquàm ad eā
peruenit, vtetur ſuo priuilegio. & ita vult. l. fiſcus allegata in gl. ſi
ergo incœpiſti præſcribere rem Titij ſpatio. x. annorū, quia erat
præſens, & cōpleuiſti vſq; ad dimidiam pręſcriptionem: tenēdo
ipſam per quinquennium, deinde dominium peruenit ad eccle
ſiam, quia ille eam inſtituit: pro complendo aliam dimidiā, non
ſufficit tenere per aliud quinquenniū. ſed requiruntur. xx. anni,
quia illi faciunt ad dimidiam præſcriptionem. xl. annorum cur-
rentium contra eccleſiam. & ſic in totū pręſcribit per xxv. annos
nam eccleſia de prima dimidia completa contra priuatum habe
bit acquieſcere illis v. annis. Et ad hæc vide quæ habentur & no
tantur in auth. hodie poſita ſuper l. j. j. de præſcrip. long. temp.

De epiſcopis & clericis. *Rubrica.*

1 *§ A quibus muneribus eccleſiaſticæ perſonæ ſint immunes? remiſsiuè.*
Statutum ſi faceret omnia prædia tributaria pro oneribus communis: an prædia quæ poſteà uenirent ad eccleſias, tranſirent cum oneribus quæ poſtea imponerentur?
3 *Quando familia poteſtatis, uel executoris, uadit per comitatum cauſa quærendi bannitos, uel malefactores, non poteſt hoſpitari in domibus eccleſiarum, uel clericorum illis inuitis.*
4 *Si princeps confirmat alicui tale priuilegium prout à ſuis anteceſſoribus conceſſum fuit: licet de illa conceſſione non appareat, ſi tamen in hac confirmatione exprimatur illud quod conceditur, ualet. & habet uim nouæ conceſsionis: ſecus ſi non exprimeretur.*
Si iudex condemnat aliquem ad dandum mihi quolibet anno tale quid: ſicut meis anteceſſoribus dedit, licet non appareat de præterita datione, quod ualeat ſententia.
5 *Clerici non debent ſoluere gabellas ad portas pro fructibus beneficiorum ſuorum, uel propriarum poſſeſsionum.*
Illa quæ clerici acquirunt de proprijs laboribus, pertinent ad pauperes (ſi aliter non diſponunt, & decedant ſine hæredibus ab inteſtato) aliàs pertinent ad eorum hæredes.
6 *Priuilegia alicui conceſſa tranſeunt ad familiam ipſius ſcilicet liberos: & uxorem, & qualiter intelligatur?*
7 *Officiales qui non poſſunt capere clericos pro impoſitionibus eis factis, non poterunt etiam capere eorum colonos, uel familiares.*
8 *Quid in alijs priuilegiatis: an eorum priuilegia extendantur ad familiares?*
Laicus propter delictum commiſſum in eccleſiam, uel in eccleſiaſticas perſonas, efficitur de foro eccleſiaſtico.
9 *Si ad eccleſiam peruenit aliqua res laici, quæ erat ſcripta in æſtimo communis ad onera publica, an poterunt de cætero onera imponi?*
10 *Cum eo qui eſt in ſacris conſtitutus quod committatur inceſtus ſicut cum conſanguineo.*

LEX I.

1 IVxta ſanctionem. † Sicut per l. placet. ſ. tit. j.
priuilegiantur eccleſiæ, & eorum bona, vt
non ſubiaceāt alicui oneri, præterquàm oneri
tributorum: ita & per iſtam l. cum ſe. priuile-
giantur miniſtri eccleſiarum ſ. Epiſcopi & cle
rici tam in perſonis eorum, quam etiam in
bonis proprijs acquiſitis aliunde quam ab eccleſijs: vt non ſubij-
ciantur alicui oneri perſonali vel reali. & poſteà in l. iij. quæ inci
pit de his. exceptuatur cauſa tributorū, & etiam imponitur pœ-
na confiſcationis prædiorum ſi non ſoluant. quod eſt intelligen
dum de prædijs proprijs clericorum. nam ſecus in bonis eccleſia
rū: quæ licet teneant ad tributa, non tamē cōfiſcantur propter ſo
lutionē non factam: vt d. l. placet. verū quia cōmunitates terrarū
& etiā dñi temporales hoc nō ſeruabāt: ſed imponebāt collectas
& alia onera, dicentes fortè q̄d iſtæ leges imperiales debeant
intelligi

intelligi de oneribus quæ imponebantur pro imperio vniuerſa-
li,non pro his quæ pro ſingularibus locis, quia Imperator bene
potuit tollere ſine iniuria alicuius iura fiſcalia:non autē ſingulo-
rum locorum pro eorum neceſsitatibus,idcirco emanauit auth.
1 †Item nulla cōmunitas.quæ prohibuit vel pro illis vexari tā ec-
cleſias quā eccleſiaſticas perſonas:& imponit pœnā. Et vide cir
ca materiam harū legum in Spe.de cleri.coniu.ver.ad huiuſmo-
2 di.à quibus muneribus[a] eccleſiaſticæ perſonæ ſint immunes. &
iſta prima lex eſt canonizata.xvj.q.j.c.generaliter. §. nouarū. &
facit contra opinionē Bar.dum dicit ꝙ ſi ſtatutū faceret omnia
prædia tributaria pro oneribus cōis:ꝙ prædia quæ poſtea veni-
rent ad eccleſias tranſirent cū oneribus quę poſtea imponerētur
per l.iij.vbi excipitur cauſa tributorū. Sed certè ibi loquitur de
tributis veteribus,quæ fuerant inuenta antequā eſſent eccleſiæ,
vel haberent aliqua bona:nam prædia erat tunc aſtricta. Sed iſta
tributa quæ imponūtur per ſtatuta ſunt noua.& iſta lex eximit
à nouis collationibus.maximè quia præſumitur illud ſtatutū fa-
3 ctum in fraudem eccleſiarū:vt etiam dixi.in l.placet.†& not.hic
in fi.ſcdm Bal.ꝙ qn̄ familia poteſtatis vel executoris vadit per
comitatū cauſa quærendi bannitos,vel malefactores, nō poteſt
hoſpitari in domibus eccleſiarum vel clericorum illis inuitis. Itē
ex primo verbo dum dicit.[Iuxta ſanctionem.]ꝙ gloſ.intelligit
de l.placet.ſ.ti.j.potius intelligitur de quadam ſanctione quam
non habemus.nam iſta fuit Conſtantini.ſed l.placet.fuit alterius
4 poſterioris:vnde non poteſt referri ad illam. †Et ex hoc ſequit̄
notabile.ꝙ ſi princeps confirmat alicui tale priuilegium prout à
ſuis anteceſſoribus conceſſum fuit,licet de illa conceſsione non
appareat, ſi tamē in hac confirmatione exprimitur illud ꝙ cōce
ditur,valet:& talis confirmatio habet vim nouæ conceſsionis:ſe
cus ſi non exprimeretur.ar.l.ſi non deſignata.j.de fal. cau. ad.le.
Et eodem modo ſi iudex condemnat aliquem ad dandum mihi
quolibet anno tale qd,ſicut meis anteceſſoribus dedit, vel ſicut
ipſe & ſui anteceſſores dederunt:licet non appareat de præterita
datione,valet ſententia.& de hoc vide Cyn.j.de contrahen.ſtip.
l.ij.& Bar.poſt Guli. in l.cum qui.§.Iul.ff de conſti.pecu.& qd
idem Bar.notat.in extrauagan.ad repri.ſuper ver.prout &.c.Ab
bate.de verb.ſigni.vbi habetur ꝙ illa dictio prout,non facit con
5 ditionem.ſed cauſam ſeu demonſtrationem.†Item not.in l.ij. ꝙ
b clerici non debent ſoluere gabellas[b] ad portas pro fructibus be-
neficiorum ſuorum,vel propriarū poſſeſsionum. Item quòd illa
quæ acquirunt de proprijs laboribus pertinent ad pauperes. ſed
hoc eſt verum ſi aliter non diſponunt,& decedant ſine hæredi-
bus ab inteſtato.aliàs pertinent ad eorum hæredes.vt no.Inn. de
6 teſta.c.relatum.&.c.cum in officis.†Item no.ꝙ priuilegia, alicui
conceſſa tranſeunt ad familiā ipſius,videlicet ad liberos & vxo-
rem.ꝙ qualiter intelligatur vide hic Cy.in additione.qui diſtin-
guit tres caſus.Aut conceditur ratione innatæ dignitatis.& per-
tinet ad filios etiam poſt mortem parentum.vt l.eos.qui.j.de ex-
cuſa.mune.li.x.in l.fœminæ.ff.de ſena.Aut ratione officij publi
ci.& tunc quouſque viuunt parentes.ita debet intelligi hic.& in
l.ſemper.§.negotiatores.ff de iure immu.& ibi glo.ordinaria de
hoc.Aut conceditur ratione neceſsitatis.& tunc ad filios nō ex-
7 tenditur vt l.in filijs.j.de decur.li.x.† Item no.cōtra illos officia-
les qui nō poſſunt capere clericos,capiunt eorum colonos vel
familiares pro impoſitionibus factis clericis.nā non poſſunt hoc
facere.ar.in l.hæres meus.§.fi.de condi.& demon.iſta tamen lex
vult ꝙ homines clericorū etiā pro ſeipſis habeant priuilegia ne
8 vexent.non ſolū pro hominibus clericorū.†Sed iſtud eſt ſpecia
c le in clericis[c] non ſic in alijs priuilegiatis,vt eorū priuilegia extē-
dantur ad familiares.niſi dicatur expreſſe.vt in c.ſicut de verbo.
ſign.li.vj.& ibi vide.in auth.Item nulla cōitas.no.ſpecialiter tex.
cū gl.ꝙ laicus propter delictum commiſſum in eccleſiam,vel ec
cleſiaſticas perſonas efficitur de foro eccleſiaſtico , vt hic patet.
dū dicit requiſiti ab imperio vel eccleſia.& ſic eccleſia pōt proce
dere contra eos,& ſimiliter contra occupatores bonorum eccle-
9 ſiaſticorum:ꝙ dic vt in c.cū ſit generale.de fo.compe.†Sed quid
ſi ad eccleſiā peruenit aliqua res laici,q̄ erat ſcripta in æſtimo cō
munis ad onera publica? an poterūt de cetero onera imponi? dic
vt dixi in d.l.placet.ꝙ nō:ſed bene tenet̄ ad onera iam impoſita
antequā ad eccleſiā perueniret.qa pro illis erat iā affecta & obliga
ta,non pro futuris.licet eſſet in æſtimo deſcripta. & ita determi-
nat Io.an.poſt Archi.in c.j.de immu.eccle.li.vj.& Bart.in cōſi-
lio ꝙ incipit.Ex facto.& pro hoc eſt glo.
10 in l.incola iam.ff.ad munici. † Nota etiam
gl.in l.ij.quę ſemper allegat ꝙ cū eo qui eſt
in ſacris conſtitutus cōmittitur inceſtus: ſi-
cut cū conſanguineo.& fuit quæſtio de fa-
cto ſcdm Pet.cū ſtatutū permitteret aliqd
ſuper criminibus excepto crimine inceſtus
vel ſi aliquis haberet poteſtatē legitimandi
exceptis inceſtuoſis. Itē in l.iij.gloſ. dicit ꝙ
corrigitur per authē.Item nulla communi-
tas.Doc.tenent contrarium. quia eſt cano-
nizata.in c.tributum.xij.q.ij.

1 ☞ *Si quis poſt delictum commiſſum factus eſt clericus,an iudex ſecularis hoc non obſtante poſſit procedere contra eum, & punire?*

2 *Clericatus eſt honor, & dignitas , & an per acceptionem uxoris perdat quis priuilegia clericalia?*

LEX IIII.

1 Officiales. † Oficiales publici ante finitū
officiū ſi ſunt debitores reip.non
poſſunt promoueri ad clericatū:
ꝙ ſi contra faciant,non eximuntur à curia-
ſeculari Sed ſi non ſunt debitores , poſſunt
promoueri palā.& cū licentia adminiſtrato
rū reipu.ſed ſi clam faciant , puniuntur in
certa parte bonorū hodie per auth. quæ ſe-
quitur.etiā ſi non ſunt debitores , non pn̄t
promoueri durante officio:& ſi aliquis non officialis clericatus
fuerit,& poſteà vxorem acceperit,priuatur honore & priuilegio
clericatus.ſi verò fuerit finitum officium,poſſunt clericari: exce
pto eo qui habuit officiū primipilatus.& h.d.l.quiſquis.j.eo.ti.la
ij.quæ debet cōiungi cū iſtis.& ibi vide bonā glo.quæ recolligit
oēs iſtos caſus & ex iſtis iuribus emanauit in decre.ti.de obli.ad
2 ratiocinia.dic hodie vt ibi.†& allegatur iſte tex. ad quæſtionem
d de illo qui poſt delictum[d] cōmiſſum effectus eſt clericus. an iu-
dex ſecularis(hoc nō obſtante)poſsit procedere contra eum, &
punire? de qua quæſtione vide pleniſsimè per Io.an.in d.c.j.& p
Bar.in l.j.ff.de pœnis & Guli.de cu.tangit hic.& Bal.poſt eum.
3 †Not.etiam qd clericatus eſt honor & dignitas,[e] vt patet ibi.[ad
e clericatus honorem.]& vide in c.j.de cle.coniug.libr. vj. an per
acceptionem vxoris perdat aliquis priuilegia clericalia.

LEX V.

1 SI quis non dicam. †Allegat̄ ſemper iſta
ꝙ in grauibus malefi-
cijs punit̄ affectus & conatus cū opere ſubſecuto.licet
nō ſit ſecutus effectus,qa nō potuit:ſecus in nō graui
bus.vt l.j.§.fi.quod quiſque iur. Itē ſecus ſi non peruenit ad ali-
quem actum facti:ſed ſtetit in ſolo cogitatu.vt in l.cogitationes.
ff.de pœnis.Item ſecus ſi non perfecit quia noluit:ſed pœnitētia
ductus abſtinuit vt l.qui falſam.ff.de fal.Cætera dic vt in gl. qa
magiſtra.etiam plenius hic per Doct.videtur tamen quòd cona
f tus minus puniatur[f] quàm effectus ſubſecutus,etiam vbi venit
puniendus,vt l.j.§.fi.vbi dicit tex.quòd perfecto flagitio capite
punitur.imperfecto verò deportatur. ff.de extraor. crimi. niſi
quando exprimitur in l.eadem pœna.vt hic iūcta. l.raptores in-
frà eodem.

LEX VI.

1 PRæsbyteros. †Nota hic quòd priuilegia cle
ricorum competunt etiam illis
qui non ſunt in ſacris ordinibus,vnde etiam habenti-
bus primam tonſuram,& ſic verberans eos incidit in
excommunicationem & ſunt exempti ab oneribus perſonali-
bus & realibus.vt ſ.eo.l.j.& ij. Malè tamen ſeruatur.& nota.

LEX VII.

NEc honore. Iſta lex†allegatur quòd epiſcopi nō
debent vocari in forum ad teſtimo
nium.

1 ☞ *Epiſcopi cum teſtificantur ſufficit quòd ponant manus ad pectus,abſque eo,quòd tāgant uel uideant librum Euangeliorum.*

2 *Quando debeant tangi ſcripturæ,ad hoc ut ualeat iuramentum?*

a ¶A quibus muneribus. Adde c. quāquā. de cenſibus.li.vj.cle.preſenti.eo.tit.c.non minus.& ibi Doct. de immu.eccle.

b ¶Gabellas addē diffusè per Bertha. I tractatu de gabellis.

c ¶Speciale in clericis Adde Bal.in authen. habita.C.ne filius pro patre.

d ¶Qui poſt delictū. Adde extrauagantē Paul. ij. vbi vult ꝙ ante delictū per duos menſes debeāt deferre habitū clericalem.

e ¶Et dignitas. Adde textū iuncta gl.j. & ibi Domi.in c.denique.iiij di.c.reperiuntur.j.q. j.c. ſi officia. lix.di.glo.in c.ſedes. de reſc.glo.in c. vnico.de vita & ho.cle. lib.vj.Ant.de Bu.in c. recolentes , in vlti. col.de ſeruis non or. Ab.in cle.j. de priui.

f ¶Conatus min⁹ punatur. Adde diffusè per Fel. in tractatu de conatu.

a ¶Poteſt cogi. Adde Doct.in c.dilectorũ. de teſti.cog.Spe.i tit. de teſte in §.de teſtiũ cõpulſione.verſi.ſed qualiter coguntur. Bartol.in l.j.ff.de fal. Floria.in l.j.ff. de teſti.Maria.de ſenis in repe.c.qualiter & qñ el ij.in xj.q.princ. de accuſa.

b ¶Qui i notario.Adde Bal.in l.cũ.J. ad l.cor.de fal.& in l. qui accuſare.& in l.fin.J. de eden. Et eundem. Paul.de Ca. in l.non idcirco.C.de teſtam. Ange. Aret. in tract. maleſi. in verbo falſario.& Alexand. de Imo.in conſi. lxxiiij. col.ſi.in prin.in j.volu.Cur.

c ¶Non puniret.Adde Salic. in l.ſi.C. de exhi.reis.& in l.j.C. de his qui latron. & Par.de neap.in trac. ſynd.in verbo reſiſtẽtia.col.ij.ver.adde ꝙ ſi fami.Fanc.cur.

AVTHENTICA.

1 SEd iudex. †Iſta authent. ſemper allegatur.niſi ad formã teſtificãdi:quia teſtis debet dicere id ꝙ nouit de articulo: & ſic pro vtraq; parte,vel contra non ſolum pro producẽte de quo j. de edẽ. l.ij. in gl. & ſi interrogatus pro altera parte nollet reſpondere, deberet repelli ſecundũ Bal.ibi tanquã ſuſpectus.arg. de iur.fiſ.l.ij.
2 §.diuus.†Gl.hic quærit,an Epiſcopus debeat tangere ſcripturã cum teſtificatur: & dicit ꝙ non. Practica eſt: & ita ſeruaui de facto cum examinarẽ Cardinales:quia ponunt manus ad pectus, abſq; eo ꝙ tangant vel videant librum euangeliorũ:& ſufficit:
3 †quando autem debeant tangi ſcripturæ, ad hoc vt valeat iuramentum.vide gloſſ.in cle.j.de hæreti.quæ incipit cùm nota.

2 Notarius negans ſe fuiſſe rogatum de inſtrumento, cũ fuerit, an puniatur pœna falſi.
Plus punitur ſi delinquat ille cui plus conceditur, tanquam magis ingratus.
3 Contra teſtem falſum datur parti leſæ actio in factum ad intereſſe.

LEX VIII.

1 PResbyteri. †Not. ꝙ iſta lex allegatur circa finem ad duo.Primò in ver.[ſupreſſerint] ꝙ teſtis punitur de falſo,ſi interrogatus non dicat veritatem. Sed dicat ſe neſcire ſicut ſi diceret falſum: & ſic falſum cõmittitur in tacendo verum, ſicut in exprimendo falſum.vt j.ſi contra ius vel vti.public.l.ij. &
a ibi per Bar.in fi. Adde ꝙ põt cogi[a] dicere verũ. vt in c.j. de teſti.
2 cog. †Quid in notario[b] q negat ſe fuiſſe rogatũ de inſtrumẽto,
b cũ fuerit: An puniatur pœna falſi? vide in addi.Spe.in tit.de inſtru.edi.§.inſtrumentũ.Et vide hic glo.j.de la.lib.tol.l.j.§.ſed & qui.Item allegatur in fi.ꝙ plus punit̃ ſi delinquat ille cui plus cõ
3 cedit̃, tãquã magis ingratus.facit c.cũ quidã.de iureiur. †Nota etiã in verſic.[ſalua.] quod contra teſtẽ falſum datur parti læſæ actio in factum ad intereſſe.facit l.qui nomine.ff.de fal.

LEX IX.

NVlla niſi. Iſta lex cũ duabus authen. corrigitur hodie ꝑ iura canonica nouiſsima ſexti
1 & clementinarum. †Nam abbatiſſa poteſt eſſe in trigeſimo anno.vt in c.indẽnitatibus.de elect.lib.vj.In preſbytero ſufficiunt vigintiquinq;. In diaconatu & ſubdiaconatu ſufficiunt. xviij.vt in cle.ſi.de æta.& quali.In epiſcopo requirũtur.xxx.vt in c.cùm in cunctis.de elect.

2 Caſus in quo iniuria eſt publicum crimen.quia cadit in priuilegium.
Ad puniendum quem etiam pœna capitali, ſufficit alterum de duobus quòd ſit conuictus teſtibus (etiam ſi ad torturam poſitus nunquam voluerit confiteri) vel ſola cõfeſsio ipſius ſine teſtibus.
Caſus in quo proceditur per inquiſitionem de iure cõmuni, ſed regulariter contrà.
3 Quando poßit iudex procedere contra ſuum ſubditum delinquentem extra territoriũ?
4 Quando cognitio delicti pertinet ad duos iudices ordinarios habentes diuerſa tribunalia,licet alter ſit maior altero,vt eccleſiaſticus(maior tamen temporali) poteſt præuenire eccleſiaſticum: & idem in pluribus ſecularibus.
5 Quid ſi accuſatus vel inquiſitus coram primo eſſet contumax.
Gloria & honor eſt epiſcopi remittere iniurias & delicta.
6 Iniuria facta eccleſijs & ſacerdotibus,cenſetur facta toti ciuitati.& populo.
7 Vnus iudex pro executione & defenſione ſuæ iuriſditionis poteſt implorare familiam alterius iudicis ordinarij,& eſt ſibi exhibenda, quando ſubſunt vni ſuperiori, & ſi non ſubſunt,poteſt:ſed non compellitur.
8 Malefactor vel alius quem iudex mandat capi,ſi iuſtè ſe defenderet,& in defenſione occideretur à familia,non puniretur occidens.

LEX X.

1 SI quis in hoc. †Irruentes in eccleſiam, vt clericis & miniſtris iniuriã faciãt tanquam ſacrilegi, per iudicem ſecularem capite puniuntur.ad quos capiendos ſi fuerit expediens,poterit auxilium alterius iudicis inuocari. hoc dicit. Hodie per authen. hic poſitam non imponitur pœna capitis, niſi quando per hoc turbatum fuerit diuinum officium. Et not. quia frequenter poteſt contingere.Et not.quia iſta lex comprehendit plures caſus. Primus,quando iſta tria concurrunt,quòd infertur iniuria clericis,& in eccleſia, & tempore quo celebratur diuinum officiũ. Item quando nõ celebratur,tamen in eccleſia & clericis iniuria infertur.Tertiò quando extra eccleſias,& ſic perſonis:& non loco.Quartò quando loco,& nõ perſonis,vt ſi qui frangerent portas eccleſiæ & violenter intrarent,nõ vt offenderẽt clericos omnibus iſti puniunt̃ per iſtam legẽ pœna capitali.& vide gl.in l.j.
2 j.de crimine ſacri.†Item no.caſum in quo iniuria eſt publicum crimen.quia cadit in ſacrilegiũ.Itẽ no.ibi,[conuictos ſeu confeſſos.] ꝙ ad puniẽdũ quẽ etiã pœna capitali,ſufficit alterũ de duobus:ꝙ ſit conuictus teſtibus poſito ꝙ ad torturã poſitus nunq; voluerit cõfiteri.Item ſufficit ſola confeſsio ipſius ſine teſtibus. facit de interdi.& releg.l.inter pœnas.& l.ij.§.ſi quis vltro .de quæſtio.Item not.caſum in quo proceditur per inquiſitionem de iu
3 re cõi.regulariter contra vt no.in l.ij.ſi publico.ff.de adul.† Item no.caſum in quo iudex procedit cõtra ſuũ ſubditũ delinquentẽ in loco ſibi nõ ſubdito.nã eccleſia nõ eſt ſubdita iudici ſeculari: ſed eccleſiaſtico.vt patet in l.ij.in fi.ſ.de ſum.tri.vbi mandat eccleſias reſtitui epiſcopis.Et pro hoc Cy.diſputando determinauit generaliter iudicẽ poſſe per viã inquiſitionis procedere,quãdo inquiſitio permittitur ex forma ſtatuti contra ſubditũ ſuũ,nõ ſolũ pro delicto cõmiſſo intra territoriũ,imò etiã extra. Sed alij dicũt ꝙ per viã accuſationis bene poteſt procedere: tũc ratione originis vel domicilij.per j.j.vbi de cri.agi opor. Sed per viã inquiſitionis,quæ extraordinaria eſt,non põt procedere niſi ille iudex in cuius territorio delictũ eſt commiſſum: quia illa tantum reſpublica eſt offenſa.Nec obſtat iſte tex.quia eccleſia bene eſt j.vniuerſitatem territorij,licet ſit exempta,tamen nõ eſt in bonis priuatorũ.De iſta qõne vide per Bar.in l.omnes populi.ff.de iu
4 ſti.& iur.† Itẽ no.[nec expectet.] ꝙ qñ cognitio delicti pertinet ad duos iudices ordinarios habẽtes diuerſa tribunalia licet alter ſit maior altero,vt eccleſiaſticus maior tẽporali.Attamẽ tẽporalis põt ꝑuenire eccleſiaſticũ nec habet ſibi deferre vel ipſum expectare.Et idẽ in pluribus ſecularibus,vt ſit locus præuentioni. ar.in l.pluribus.ff.de ꝓcur.& l.j.de off.cõ.& l.ſi qs poſt ea.de iu
5 di.†Si tamẽ accuſatus vel inquiſitus eſſet cõtumax,nõ prohiberet̃ alter etiã cũ illo procedere,& perſonã capere.& punire. nec ille poſſet ſe defendere per exceptionẽ litis alibi pendẽtis: in qua ipſe cõtumax eſt.ꝙ dic vt no.Bart.elegãter.in l.ſepulchri violati. ff.de ſepul.vio.Not.etiã ꝙ gloria & honor eſt Epiſcopis remitte
6 re iniurias & delicta.& hoc pertinet ad ſanctos homines.† Itẽ ꝙ iniuria facta eccleſijs,& ſacerdotibus,cẽſetur facta toti ciuitati, & toti populo,quia ius publicũ cõſiſtit in ſacris & ſacerdotibus
7 vt in l.ius pluribus.ff.de iuſti.& iur. †Vltimò not.ꝙ vnus iudex pro executione & defenſione ſuæ iuriſdictionis põt implorare familiã alterius iudicis ordinarij.& ſic eſt ſibi exhibenda. & hoc quando ſubſunt vni ſuperiori.facit in auth.vt nulli iudicũ.§.ſi qs verò comprehenſorũ.aliàs puniretur à ſuperiore.ſed ſi non ſubſunt,poteſt:ſed nõ compellitur. De iſta materia vide in c.j.de of.
8 or.per Inn.& facit.j.de his qui latro.l.j. † & ſcias ꝙ ſi malefactor vel alius quem iudex mandat capi,iuſtè ſe defenderet, & in de
c fenſione ſui occideretur à familia,non puniretur[c] occidens. vt j. de his qui ad eccle.confu.l.iij.in fi.&c.

2 Iudex ſecularis poteſt capere clericum non habentem inſignia clericalia.
3 Statutum ſi dicat q. inſtrumentum publicum poßit mitti executioni contra debitorem per capturam perſonæ quod antequam procedatur ad capturam debeat citari, ut veniat ad dicendam cauſam quare non debeat procedi ad executionem contra eũ, aliàs captus ſit relaxandus.
4 Quid ſi fieret propter ſuſpicionem fugæ.
Non prodeſt ceßio bonorum, quando quis eſt obligatus ad aliquid perſonaliter faciendum.
5 Statuta facta in fauorem clericorum an poßint reuocari?
6 Priuilegia conceſſa ſubditis per modum gratiæ poteſt princeps reuocare, ſecus ſi per viam contractus.

LEX XII.

1 SI quis curialis. †Prohibitus clericari ſi contra facit, poteſt perſonaliter capi per iudicem ſecularem:& ad priſtinum ſtatũ reduci:nec poteſt hoc euitare:licet vellet bonis cedere. h.d.
2 †Et ſic no.ꝙ iudex ſecularis poteſt capere clericũ non habentem
3 priuilegia clericalia.vt in c.ſi iudex laicus.de ſen.excõ.li.vj. †Itẽ no.in ver.[conuentione.] ꝙ gl.exponit.i.citatione ſi ſtatutum dicat quod inſtrumentum publicum poſsit mitti executioni cõtra debitorẽ

debitorē per capturā perſonæ: ꝙ anteq̄ᵃ procedatur ad capturā
debet citari, vt veniat ad dicendū cauſam quare nō debeat pro-
cedi ad executionē cōtra eū, & niſi præcederet citatio, captus ve
niret relaxādus, quod perpetuò tene menti ſcd̄m Bal. † hoc verū
4 qn̄ fit captura pro executione. ſed ſi fieret propter ſuſpicionē fu
gæ, nō deberet ad hoc citari, ne incitaret̄ ad fugā. vt not. in l. cō-
ſentaneā. C. q̄n̄o & qn̄ iu. † Itē not. quod non prodeſt ceſsio bono-
rū quando quis eſt obligatus ad aliquid perſonaliter faciēdum:
5 & eſt magna limitatio ad titu. qui bo. ce. poſ. † Item quod ille qui
b fecit legēᵇ in fauorem clericorum vel eccleſiarum, pōt illā tolle
re, vel ſtatuere quod non proſit: & ſic videt̄ valere ſtatutū diſpo
nens quod clerici declinantes iuriſdictionem poteſtatis, nō gau
deant bñficijs ſtatutorum. Secus ſi auferret eis ius cōmune, qd̄
ab ipſis ſtatuentibus non habet. nam eodem mō nec tollere pōt
ar. ī l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. ff. de adop. ſed Bar. in l. priui
legia ſ. ti. j. ī fi. videt̄ ſentire qd̄ nec ꝓpria priuilegia vl̄ ſtatuta fa
cta in fauorē clericorum poſsint reuocari. & pro hoc facit quod
not. Inn. in c. nouit de iudi. ſuper. ver. Theodoſius. vbi videtur te
nere quod imperator nō poſsit auferre eccleſijs priuile. quæ eis
conceſsit: cum ſit eis acquiſitum ius, quod auferre nō pōt, cum
6 non ſint ſubditi † ſed priuilegia conceſſa ſubditis, per modū gr̄e
bene poteſt princeps reuocare. ſecus ſi per viam contractus. vt
no. Bal. poſt Nico. de mata. de mutina. in l. qui ſe patris. C. vn̄ lib.

LEX XIII.

1 **SI venerabilis.** Iſta lex eſt canonizata. xxv. q.
ij. c. quęcunq̄. §. eccleſiæ. † &
glo. hic opp. de pluribus legibus, in quibus aliter punit̄
violans priuilegia eccleſiæ. Sed non obſtant quia in di
uerſis caſibus loquuntur. nam interdū violat indebitè ab eis exi-
gendo. vt loquitur. l. placet. ſ. tit. j. interdum indebitè alienando.
& loquitur. l. iubemus. §. ſanè. Interdum iniquè impetrādo. & lo
quitur. l. ij. de le. Interdū alio modo & loquitur iſta lex quæ im-
ponit pœnam pecuniariam. & dic quòd applicatur illi eccleſiæ
quæ læditur per l. fina. ff. de litigio.

1 *Perſiſtens in excommunicatione per annum propter hæreſim habetur pro conui-
cto, & confeſſo. & quid in alijs criminibus.*

AVTHENTICA.

1 **ITem quæcunque.** † Not. iſtam authenti.
ſecūdùm Bal. dum di-
cit: [communitas vel perſona.] quod appellatione per-
c ſonæᶜ de proprio ſignificato non comprehenditur cō-
munitas, vel vniuerſitas: & ideo notarij in inſtrumētis procura-
tionum dicunt contra quancunq̄ perſonam, vel vniuerſitatem.
quia aliàs non veniret. pro hoc. j. de iur. cal. l. fin. § hoc etiam. ibi
dum dicit ſiue pro nulla perſona, ſiue pro aliquo corpore. Adde
quod no. Bal. j. ad Treb. ſuper rub. & quod no. in c. ij. de reſcrip.
2 lib. vj. in nouella ſuper gloſ. quinta. † Et adde hic quòd perſiſtens
d in excommunicatione per annum ᵈ propter hæreſim, habet̄ pro
confeſſo & conuicto. j. de hæreticis. authentica. gazaros. non ſic
in alijs criminibus. licet quidam dixerint contrà.

1 *Non debet quis intercedere apud principem pro eo qui eſt in indignatiōe eius, quia
eandem indignationem incurreret.*

LEX. XIIII.

QVicunque. Nota iſtam legem contra patriar-
cham Aquilegienſem, qui fuit
expulſus propter ſęditionem cōtra rem publicā vene
torū, vt nō debeat audiri petens reſtitutionē: quia præ
ſumitur adhuc deteriora debere moliri. & eſt caſus huius legis ꝑ
1 quē etiā dicūt doctores † quod epiſcopus qui nō eſt vtilis in ci-
uitate, debet inde remoueri: & amplius ad illam non reponi: &
e etiam Inno. vult quod ille qui eſt ſuſpectusᵉ in ſtatu ciuitatis, nō
debeat promoueri ad epiſcopatum: vt ipſe not. in c. ſuper his de
2 accuſa. & vide hic Gul. de Cu. † Item nota. quod non debet quis
intercedere apud principem pro eo qui eſt in indignatione eius.
quia eandem indignationem incurreret. Et adde hic authentica.
quæ hic ſequitur. quia clarius adhuc probat quod dixi.

1 *Argumentum à contrario ſenſu non ſemper eſt ualidum in iure noſtro, quando. ſ.
reſultaret abſonus intellectus.*
3 *Multi modi arguendi in iure noſtro. remiſsiuè.*

LEX XV.

1 **COnuēticula.** † Iſta lex
allegatur
propter vnam gl. qui eſt hic ad
f duo: primò de dictione etiam.ᶠ q̄
eſt implicatiua. Nam dicendo etiam extra
eccleſiam implicat quod nec in eccleſia. de
hoc etiam no. in l. imperium. ff. de iuriſdict.
om. iud. in gl. ſuper ver. etiam & in glo. ma-
gna circa prin. & in l. iuriſgentium. §. quin-
imò in prin. gl. mag. ff. de pac. & iſtud vidi
allegari in arduiſsima quæſtione cum Car-
dinales in Auinione elegiſſent in papā Pe-
trum delimacum, hac promiſsione quod
deberet vnire eccleſias per omnes vias cō-
modas & poſsibiles, etiam vſq̄ ad ceſsionē
incluſiuè. Et poſtea ipſi requirebant eum
quod cederet papatui nondū expertis alijs
vijs cōmodis & poſsibilibus ipſe ſe defen-
debat quod non tenebatur cedere niſi pri-
mo alijs vijs probatis: propter illam dictio-
nem etiam: quæ implicabat. & præſuppo-
nebat experientiam aliarum viarum. Et ad
hoc principaliter allegabatur iſta l. cū gl. &
etiam. l. cum pater. §. pe. quæ incipit à te. ff.
de leg. ij. quo probat debere ordinē ſeruari.
2 † Item allegatur gl. quod ar. à contrario ſen
g ſuᵍ nō ſemper eſt validū in iure noſtro per
hanc l. ſcilicet qn̄ reſultaret abſonus intelle
ctus. nam hic à contrario ſenſu ſumitur. vn̄
dicitur extra eccleſiā ꝙ in eccleſia poſſunt
fieri talia conuenticula. Sed hoc eſſet abſur
dū: imò multominus ꝑmiſſum, ideo iſtud
argumentum non debet hic ſumi. & eodē
modo quando reſultaret. l. correctio. vt in l.
ij. & ibi notatur. j. de condi. inſer. aliàs. ar. eſt
bonum. vt l. j. §. huius rei. ff. de offic. eius cui
man. eſt iur. & l. qui teſtamento. §. mulier.
de teſta. per quæ iura conſuluit Cyn. ſuper
ſtatuto Florentino: quo cauetur ꝙ mulier
non extante fratre maſculo poſsit ſuccede
re matri, ꝙ ſi extat maſculus, à cōtrario ſen
ſu non poterit ſuccedere. Sed contra: quia
per hoc corrigitur ius commune per quod
ſuccedit vna cum maſculo. ergo tale ar. nō
eſt bonum. Cyn. non reſpondet, nec Bal.
Sed dic, ꝙ hoc non contingit: ne ſtatutum
ſit ſuperfluum. Nam apparet intentionē ſtatuentiū ius cōmune
velle corrigere. Aliàs procederet oppoſitio: & etiā clarius ꝓcede
ret qn̄ ſequeret̄ correctio alterius ſtatuti. nā ſtatuētes ne ſibijpſis
cōtradicāt nō p̄ſumunt̄ velle corrigere alia ſtatuta. Et ad p̄dicta
facit qd̄ not. Bal. ī l. maximum vitiū circa medium. j. de li. præte.
3 † Vltimò Bal. colligit hic multos modos arguēdi in iure noſtro,
in quibus bona eſt argumentatio. & procedit etiam in teſtibus.
Vide hic per eum, cum expedit videre an arg. ſit bonum.

a ¶ Quod antequā. Adde circa hoc Ang. & Imol. in l. ſi ſic. ff. de leg. j. qui dicūt quòd imò poterit capi. & de veritate vide ibi per d. Alex. de Imol. ij. col. ver. & per iſtū tex. & quæ ibi nota. Franc. Cur.

b ¶ Fecit legem Adde doc. in c. eccleſia ſanctę mariæ. de conſti.

c ¶ Appellatione perſonæ. Adde c. romana. & ibi doct. in §. in vniuerſitatem de ſent. excō. lib. vj. Ioā. An. in c. cū ī illis. de p̄bē. Lu. ro. conſi. ccccxxxvj. inci. quod indultum petri.

d ¶ In excōmunicatione per annum. Adde c. rurſus. & in c. qcūque xj. q. iij. gl. ī ver. hereticæ prauitatis. ī c. ſi. de ferijs. ab. in c. j. de iud. in xj. col. & in c. grauē. in iij. nota. de pœnis. Com. in c. j. in ij. col. de ſen. ex. li. vj.

e ¶ Suſpectus. Adde Ho. in ſum. tit. de ele. in §. quis poſsit eligere ver. laicus. aūt. Abbas in c. j. & ī iij. col. de elec. & in c. cum terra. in ij. col. e. ti. do. in c. vt circa. in §. j. v. col. de ele. lib. vj.

f ¶ De dictione etiam. Adde Bar. in l. ſi tertius. in §. officiū. ff. de aqua plu. ar. Bal in l. eiā. C. ſi tu. vel cura. bar. ī l. eiā. C. de fur. c. accuſatꝰ. ī §. ū qōni bus. de here. libr. vj. cle. diſpendioſam in fine. de iudi.

g ¶ Ar. à cōtrario ſenſu. Adde l. j. ī §. huius rei. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. qui teſtamēto. in §. mulier. ff. de teſt. c. ſciendum. viij. q. j. Io. an. in c. publicato. de elec.

2 *Quando quis ſeruit per ſubſtitutum. debet ſeruire ſuo periculo.*

LEX. XVI.

1 **QViſquis.** † Iſta lex allegat̄ principaliter ꝙ ille q̄
tenet̄ aliq̄d facere ꝑſonaliter, pōt illud
facere ꝑ ſubſtitutū. hoc eſt verū qn̄ ipſe eſt īpeditus, et
ita erat hic ꝓpter clericatū: q̄a amodò nō debeat vaca
re operi rurali. ſed diuino offi. al̄s ſecus. qd̄ dic ꝑ car. ī l. cōtinuus.
2 §. ſi ab eo. ff. de vꝰ. ob. & hic tāgit̄ ꝑ Cy. † Et no. ꝙ qn̄ quis ſeruit ꝑ
ſubſtitutum: debet ſeruire ſuo periculo. vt j. eod. l. ad ſimilitudi-
nem. & j. de decurio. l. neminem. libr. x.

2 *Clerici non poſſunt poſtulare, nec ad curias iudiciales accedere, niſi in propria cauſa
uel tanquam ſyndici proprij collegij.*
3 *Statim quod quis eſt factus clericus in ſacris, uel ſtatim quod induit ueſtes clericales, li-
cet non ſit in ſacris, non debet amplius uocari ad negotia reipub. nec ad conſilia ciui
tatis, nec poteſt eſſe officialis publicus.*
4 *Quod idem ſit in medicis.*
*Illud quod cuidam permittitur facere pro ſe, permittitur etiam facere pro ſuo collegio,
in quo eſt incorporatus.*
5 *Si prohibetur aliquid illis de collegio, puta doctoribus legentibus quod non poſsint ad-
uocare in cauſis, ſi contra faciunt, debent remoueri de matricula collegij.*

a ¶Niſi matrē. Adde tex.i c.j.de coha.cler. & muli.
b ¶Vna p̄ſumptio.adde l.diu⁹.ff. d' i ite.re.
c ¶Caſtitas dicit. add tex.in c. Nicena.xx-xj. diſtinct.
d ¶Nō pōt cōtrahere mr̄imoniū. Add.c.j. & ibi doc.de cle. cō.
e ¶Succedit eccleſia. adde doc.i c.i p̄ſentia de p̄ba.& in aut.ingreſsi.de ſacroſan.ec.

6 *Semel remotus ab aliquo officio, quod non debeat amplius ad illud uocari.*

LEX XVII.

1 PLacet noſtræ. † Iſta lex dicit ꝙ ille qui ſumpſit habitum religionis nō
debet ire in publicum per plateas:& per lo
ca priuatorum.vnde etiā dicitur ꝙ Medi-
ci non debent aſſumi ad aliquē magiſtratū
nec debent eſſe de conſilio. nec ſecretarij.
nec ſe impedire de ſtatu:q̄m debent vacare
2 officio ſuo ſanandi ęgrotos.† Not.ex iſta le
ge ꝙ clerici non poſſunt poſtulare, nec ad
curias iudiciales accedere,niſi in propria cauſa, vel tanq̃ ſyndi-
ci proprij collegij.h.d.De hoc habetur titulus extra de poſtu.per
3 totum.†Et nota ex iſta lege ꝙ ſtatim ꝙ quis eſt effectus clericus
in ſacris, ꝙ demum ad ſeculum redire non poteſt.vel ſtatim ꝙ
induit veſtes clericales,poſito ꝙ non ſit in ſacris,vt ſunt iſti pro-
tonotarij:qui non debent amplius vocari ad negotia reipublicæ:
nec ad conſilia ciuitatis nec poſſunt eſſe officiales publici. & ita
poteſt intelligi dum dicit[ad curiam.] & ſic non ſolum de iudi-
4 ciali.ſed etiam de illa in qua negotia reipublicæ expediūtur.† Itē
not.quod idem eſt in medicis.& hoc ſtatuitur,cum magis atten
dant ad curam infirmorum.Item not.ibi[vel communes.]quod
illud quod cuidam permittitur facere pro ſe, permittitur etiā fa-
cere pro ſuo collegio,in quo eſt incorporatus. vnde cùm in cu-
ria mercantiæ ciuitatis Senarum non debeat admitti aliquis ad
allegandum pro alio,ſed dūtaxat pro ſeipſo,debebit admitti etiā
pro ſuo collegio tanquam ſyndicus. Item no.circa fi.ibi.[& bre-
5 uibus parabolanis eximetur.ar.† ꝙ ſi prohibetur aliquid illis de
collegio,puta doctoribus legentibus , ꝙ non poſsint aduocare
in cauſis,vt eſt Peruſij.ſi cōtra faciunt,debent remoueri de ma-
6 tricula.collegij ſecundùm Bald.Vltimò not.in fi. † ꝙ ad officiū
de quo quis ſemel fuit remotus non debet amplius vocari,vt de
hoc notatur in l.mancipia.de ſer.fugi.

2 *Talis debet eſſe ſubrogandus, qui potuerit à principio eligi.*

LEX XVIII.

1 PArabolani. †No. in hac l.ſpecialiter ꝙ colle-
gium medicorum debet ordinari
per epiſcopum loci.Sed ꝓpter hoc iſta lex fuit poſita
in hoc tit.& hoc propter officium pietatis quod exer-
2 cent in curandis infirmis† Item nota.ſecundùm Bald.ibi.[exce-
ptis.ſ.honoratis.] ꝙ talis debet eſſe ſubrogandus qui potuerit à
principio eligi.quod facit contra iudices & aſſeſſores,qui rece-
dentes de officio ante ipſum finitum ſubrogant loco ipſorum il-
los qui nō potuiſſent à principio eligi.

2 *Vna præſumptio tollit alteram.*
Caſtitas dicitur cum propria uxore.
Si teſtator relinquat uxori aliquid quouſque caſtè uixerit, licet nubat, non perdit legatum: niſi etiam dixerit, & uitam uidualem ſeruauerit.
3 *Ex bona conuerſatione præſumitur quis bonus.*

LEX XIX.

1 CVm qui. †Clerici non debent apud ſe retinere
a mulierem:niſi matrem,ᵃ filias, ſororem
vel vxorem quā ante ſacerdotium habuerant.Nam in
primitiua eccleſia omnes clerici etiam in ſacris conſti-
tuti habebant vxores, ſed poſtea in ſexta ſynodo fuit ſtatutum
quòd qui non habebant,poſtquam erant in ſacris nō poſſent ac-
cipere.Sed ſi habebant,non debebant dimittere: ſed eis alimen-
2 ta præſtare.& torum ſeparare.†Not.ꝙ vna præſumptioᵇ tollit al
b teram:vt hic in ver.[in his.]in text.facit l.cum de indebito.ff. de
c proba.Item not.in ver.[caſtitatis.] quòd caſtitas diciturᶜ cum
propria vxore. & ideo ſi teſtator relinquat vxori quouſq; caſtè
vixerit.videtur quòd licet nubat non perdat legatum. de hoc in
l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad Treb. Ideo notarij apponūt
vlterius,& vitam vidualem ſeruauerit tamen poſito quòd hoc
non dicerent,non præſumitur maritus cogitaſſe de tali caſtitate
matrimoniali:cum lex dicat quod anima eius triſtatur.de ſecun.
3 nup.vxoris.ſed intellexit de caſtitate viduali. †Item nota.in fin.
quod ex bona conuerſatione præſumitur quis bonus. & hoc
etiam not. Inno.in c.j.extra de ſeru.

2 *Bigamus qui habuit duas uxores, non poteſt clericari propter defectum ſacramēti.*

AVTHENTICA.

1 MVltomagis. †Not.quod hodie clerici nō poſ
d ſunt cōtrahere matrimoniū,ᵈ niſi
cum ſint in ordinibus nō ſacris:aliàs non teneret ma-
trimonium.& eſſent excommunicati.vt in cle.j.de cō
2 ſang.& affi.† Item no.in fi.quod bigamus qui habuit duas vxo-
res non poteſt clericari propter defectum ſacramēti.vt extrà de
biga.per totum.

AVTHENTICA.

1 EPiſcopo. †Iſta authen. prohibet epiſcopis ne te-
neant mulieres quod ſi contra fecerint,
priuantur epiſcopatu.

2 *In bonis clericorum, fiſcus eccleſiæ præfertur fiſco imperij.*
Si aliquis clericus non intitulatus in aliqua eccleſia decedat, non relictis conſanguineis, bona eius debent diſtribui inter pauperes.
Si confiſcantur bona emphyteotæ, uel uaſalli, remanet ſaluum ius domini.
An ſaltem tranſeat feudum in fiſcum, in uita confiſcati?
3 *Si bona auferuntur ab hærede præsbyteri, tanquam ab indigno: quia tacitè accommodauit fidem de reſtituendo incapaci, puta ſpurio præsbyteri an applicentur fiſco eccleſiæ, uel fiſco temporali?*
4 *Si decedat præsbyter ab inteſtato, & conſanguinei dicunt bona ſua ad ſe pertinere ei quaſi quæſita aliunde quàm ab eccleſia: ſed eccleſia dicit oppoſitum, cui incumbit onus probandi?*

LEX XX.

1 SI quis præsbiter. †In bonis clericorū dece
dentium ab inteſtato nō
e extantibus conſanguineis,ſuccedit eccleſiaᵉ:ſaluo iure
curiæ ſi erat curialis,& iure patronatus ſi erat libertus.
& iure domini ſi erat vaſallus vel aſcriptitius.Item hæres cuiuſ-
cunque adminiſtratoris eccleſiaſtici tenetur reddere rationem
eccleſiæ de admini.h.d.Et eſt bona lex maximè in hoc vltimo,
quod ſi aliquis rector eccleſiæ malè tractauit bona eccleſiaſti-
ca,pōt eius ſucceſſor agere contra eius hæredē, ſi reliquit alium
2 quam eccleſiam.& iſtud poteſt frequenter cōtingere.†Not.etiā
quod in bonis clericorum fiſcus eccleſiæ præfertur fiſco impe-
rij.Sed ſi aliquis clericus non intitulatus in aliqua eccleſia dece
deret non relictis conſanguineis , bona eius deberent diſtribui
inter pauperes.vt l.ij.§.eo.Et eſt ar.hic ſecundū Gul.de cu.quod
ſi confiſcātur bona emphyteotæ,vel vaſalli,remanet ſaluum ius
domini:& vide quod not.Bar.in l.ſi finita. §. ſi de vectigalibus.
de dam.infect.An ſaltem tranſeat feudum in fiſcum in vita cō-
fiſcati.nam videtur ꝙ ſic.l.Statius.§.Cornelio.ff. de iure fiſci ta-
men ipſe determinat contrarium,ꝙ ſtatim reuertitur ad dn̄m:ac
ſi naturaliter mortuus eſſet.non ſic in emphy.arg.j.de fun. patri.
l.fundum.& quod not.ibi in gl.Et vide Inno.in c.cū officij. de
3 teſta.ad illud quod hic dicitur.in fin.† & inducitur iſta l. ſi bona
auferuntur ab hærede præsbyteri,tanquam ab indigno. vt quia
tacitè accommodauit fidem de reſtituendo incapaci : puta ſpu-
rio præsbyteri,an applicētur fiſco eccleſiæ,vel fiſco temporali?
& facit iſta l.pro prima parte tn̄ Bald.diſtinguit. Aut ille hæres
erat clericus:& habet locū prima pars,aut laicus. & tūc ſecūda:
4 quia debet inſpici conditio perſonæ cui auferuntur. † Item po-
ne quod decedit præsbyter ab inteſtato,conſanguinei dicūt bo
na ſua ad ſe pertinere , quaſi quæſita aliunde quàm ab eccleſia:
ſed eccleſia dicit oppoſitum quod ſunt acquiſita de bonis eccle
ſiæ:cui incumbet onus probandi? Reſpondeo ei qui non eſt in
poſ.& quouſq; poſſeſsio vacat licitum eſt pręoccupare, vel con
ſanguineis,vel eccleſię.& ille qui occupauerit erit potioris con-
ditionis ſecundùm Inn.in c.cum officij. de teſta. & adde quod
no.per eundem.in c.in pręſentia.de proba.

2 *Statutum excludens fœminam à ſucceſsione extante maſculo, non ualet, niſi mandet dari loco legitimæ, puta quòd dotetur.*
Ingreſſus monaſterium ſi non teſtatur: bona omnia pertinent ad monaſterium, ſalua legitima filiorum.
3 *Si pater ingreſſus eſt monaſterium, quòd filij poſſint ſtatim etiam uiuo patre petere legitimam de iure canonico.*

AVTHENTICA.

1 NVnc autem. †Iſta aut.primò cōfirmat auth.
ingreſsi.§.titu.j. addendo vnum
verbum quod eſt vtile.& hoc vſque ibi.[exinde.] ibi
confirmat auth.ſi qua mulier.eo.tit.in eo quod ibi di-
citur in fi.& corrigit.l.C.in prin.inquantum loquitur de mona
chis,& innuit ꝙ poſſunt teſtari.quia hodie non procedit.No.ex
prima

prima parte dum dicit.[ſi prius teſtatus non ſit,]per quod decla
ratur & limitatur auth.ingreſsi.dum ibi dicitur quòd ingrediẽs
monaſterium dedicat ſe & ſua monaſterio. nam hoc eſt verum
ſi non fuerat primò teſtatus: ſi ergo fecerat teſtamentum,per in-
greſſum non rumpitur,& dedicatio bonorũ debet intelligi ſal-
uo teſtamẽto,vt eo mortuo naturaliter inſtituti etiam extranei,
habeant bona,licet eo viuẽte debeant eſſe penes monaſterium.
& ſic ſoluitur hæc quæſtio quam format gl. in authẽ.ſi qua mu-
lier.hoc tamen debet intelligi cum diſtinctione, de qua ibi dixi.
quando cogitans de ingreſſu fecit teſtamentum: aliàs rumperet̃.
& hoc colligitur in corpore vnde ſumitur in auth. de monachis.
2 ȷ.illud.†Item not.in fi.ſecundùm Bal.ꝙ cum auferre legitima fi-
lio ſit iniquum,ſtatutum auferẽs vel excludens fœminam à ſuc-
ceſsione extante maſculo,videtur iniquum : & per conſequens
non valere.cum omnis lex debeat eſſe æqua. vt in c.erit autem.
iiȷ.diſtinct.cõmuniter tamen tenetur contrarium & ſeruatur de
facto,ſi aliquis mandat dari loco legitimæ:puta ꝙ dotetur, aliàs
procederet prima pars.& ſic innuit Bald.hic ꝙ legitima poſsit
a minui,non autem in totum tolli:ᵃ& ita not.Dyn.in c.indultum.
de regu.iur.in vȷ.aliȷ dicunt ꝙ poteſt in totum tolli. quia ſi non
poſſet,ergo nec diminui.per l.quod de bonis.§.fi.ff.ad legem fal.
De hoc p Cy.in l.ſancimus.ȷ.de nu.& ꝑ Bar.ĩ l.Titio cẽtũ.§. Ti.
genero. de cond.& demõ.& ibi dixi in gl.ibi vel ſecundũ Io.dic
hæc vera.non enim vult iſte tex.dicere quod ingreſſus monaſte
rium ſi habeat liberos non poſsit poſtea teſtari, imò poteſt inter
eos.vt in auth.ſi qua mulier.ſed vult dicere ꝙ ſi nõ teſtatur, bo-
na omnia pertinent ad monaſterium:ſalua legitima filiorum, &
3 hoc etiam dicitur in illa auth.in fi.†Item gloſſ.fi.dicit notabiliter
ſecundũ quoſdã ꝙ filiȷ poſſunt illã legitimam petere ſtatim, etiã
viuo patre naturali.Sed in auh.ſi qua mulier.in gl.fi.dicit contra
rium quod eo demum mortuo. & hæc verior de iure ciuili.Sed
de iure canonico videtur prima verior.vt ibi dixi.per c.cum ſci-
mus.de regularibus.

LEX XXI.

1 AD ſimilitudinem.† Dignitas ſuperue-
niens facit vt quis poſ
ſit ſeruire p ſubſtitutum.h.d.Si ergo libertus acquirat
dignitatem eccleſiaſticam cùm per hoc nõ præiudicet̃
iuri patroni,arg.in l.fi.ff.de nata.reſti.poterit operas præſtare per
ſubſtitutum.& not.hic quòd tunc præſtat ſuo periculo.vt etiam
dixi in l.quiſquis.ſuprà eodem.

1 *☞ Pœna pecuniaria quæ applicatur parti dicitur ciuilis,ſed quæ applicatur fiſco crimi-*
nalis.& quando dicatur etiam ciuilis?
3 *Portans literas in quibus fit mẽtio de perſona ſua præſumitur eſſe ille de quo fit mentio*
in literis,niſi probetur contrarium.
4 *Non debet haberi pro clerico,qui non habet inſignia clericalia.*
Percutiens clericum qui non erat in habitu & tonſura clericali,non incidit in excom-
municationem,niſi percutiens ſciebat ipſum eſſe clericum.
5 *Clericatus an poſsit probari per teſtes?*
Quando iudex ſecularis fecit aliquem capi pro maleficio, & ipſe dicit ſe clericum, &
petit ſe remitti ad curiam epiſcopi,quæ ſint partes iudicis ſecularis?

LEX XXII.

SI qua per calumniam. Iſta lex ſemper al
legatur.& h.dicit.
1 †Accuſans epiſcopũ calumnioſè de aliquo crimine , vl-
tra pœnam calumniæ patitur pœnã pecuniariam pro temeraria
vocatione de qua hic.hoc primò.Et priuilegia cõceſſa eccleſiȷs,
b quantũ ad hoc vt confugientesᵇad eam ſint ſecuri:firma perma-
nent.hoc ſecundò.& clerici peregrini nõ habentur pro clericis,
niſi habeant literas teſtimoniales ſuorum epiſcoporũ.hoc tertiò
& vltimò. Et de hoc vltimò habetur titulus in decretalibus de
2 clericis peregrinis,qui habuit ortum ab hac lege.†In prima par-
te not.gl.quæ incipit.[hoc ſi ciuiliter.] ꝙ pœna pecuniaria licet
applicetur fiſco,dicitur pœna ciuilis.Contrarium tñ dicunt do-
cto.quòd illa dicitur ciuilis quæ applicatur parti.& contingit in
omnibus criminibus priuatis,vt pœna furti,vel vi bonorum ra.
vel ſimiles : quando autem fiſco,dicitur criminalis.vt l.agraria.
& ibi not.ff.de ter.mo.de hoc vt per Cy.in l.qui ſepulchra ȷ.de ſe
pul.viol.& per Bart.in d.l.agraria.ſed hic ideo appellatur largo
modo ciuilis,ad differentiam corporalis, quæ etiam imponitur
hoc caſu propter calumniam.vt in illa glo.& iſta pecuniaria im-
ponitur propter temerariã vocationem ſecũdũ Ricar.malũb. &
3 alios doct.†Ex fine huius.l.colligũtur duo.
primò quod ſi aliquis portet literas,in qui-
bus fiat mẽtio de perſona ſua, & ſibi aliqd
cõmittatur,ſi opponatur ſibi tu non es ille
de quo fit mentio in his literis, niſi probes.
potuiſti enim cuidam alteri ſubtrahere. ꝙ
iſta cõtradictio non admittatur, imò ſi aſſe
rit ſe illum,præſumitur:niſi contrariũ oſtẽ
datur.quod not.nã ſi aliquis de lõginquis
partibus portet inſtrumentũ procuratiõis,
in quo cõtinetur quod talis cõſtituit Titiũ
procuratorẽ ad agendũ & ille aſſerat ſe eſſe
illum Titiũ de quo in inſtrumento.Aduer
ſarius autẽ dicit non cognoſco te, proba ꝙ
ſis ille Titius.dicunt doc.per iſtum text. ꝙ
non habet neceſſe probare.quod perpetuò
tene mẽti.pro quo bene facit tex.cum gloſ.
in l.fi.de pac.cõuen.quę vult ꝙ ſi penes ali
quem reperiunt̃ inſtrumenta mea, in qbus
mihi teneris.& ille agat contra te tanquam
procurator meus, nec producat mãdatum
ad agendum,ſatis præſumit̃ eſſe:ex quo pe
nes eum ſunt iura mea.hoc tñ dic vt ibi no.
4 vt l.maritus.ȷ.de procu.† Item colligitur in
fi.ar.ſecũdũ gl.quod non debet haberi pro
c clerico qui nõ habet inſignia clericalia,ᶜ &
d ſic percutiens clericumᵈqui non erat in ha-
bitu & tonſura, non incidit in excõicatio-
nem,in quam incidunt percutiẽtes clericũ
ſecũdũ gl.Doct.dicũt ꝙ eſt verũ,niſi ſciret
ipſum clericũ.nã tunc non excuſatur, licet
ille non ſit in habitu & tonſura. quia dolus
ipſius percutientis præponderat culpæ cle
rici non portantis tonſurã vel habitũ.ar.in
5 l.Itẽ ſi obſtetrix.in fin.ff.ad l. Aquil.†Item
etiam allegat̃ iſte tex.ꝙ clericatus non põt
probari per teſtes.Sed requiritur ſcriptura.
& idem dicũt quidã de titulo beneficiȷ.Sed
in contrarium ꝙ nõ.Archi.in prœmio ſe-
xti lib.dic vt ibi in nouella.vbi omnino vide de hoc.vide hic per
Cy.poſt Pe.& p bal.q tãgit plura circa materiã.c.ſi iudex laicus.
de ſen.excõ.lib.vȷ.qñ iudex ſecularis fecit aliquẽ capi ꝓ malefi-
cio:& ipſe dicit ſe clericũ,& petit ſe remitti ad curiã epiſcopi. q̃
ſint partes iudicis ſecularis.Et iſtud quotidie contingit de facto.

a ❡Tolli. Adde de hoc & dic vt per Ale. de Im.ĩ ſua diſ.ici. Sigiſmũdus.ĩ iiȷ.dub. co. xxiȷ.& in ſuo cõſ.lv. col.fi.in ȷ.volu. vbi vult ꝙ poſsit minui, nõ autẽ in totũ tolli. & ꝙ nõ poſsit ĩ totũ tolli tenet idẽ Paul. de Caſ.in cõſ.xvȷ. in ȷ. parte cõſi.nouorũ. & vide eũdẽ Pau. in auc̃.nouiſsima.ȷ.d̃ in offi.teſ.& ibi.d.Fab. in repetitiõe char.x-vȷ.col.ȷ. & adde bar ba.in cõſi.xxiiȷ.col. iiȷ.in ȷ.vo.Ab.conſi. lxiiȷ.lxvȷ. & lxxvȷ. in ȷ.vo.Cur.& vltra ꝑdicta vide p d.Ma. Sozi.in cõſ.xxx.col. ȷ.& do.Bar.eius filiũ in cõſ.cl.col.ȷ. verſi. prima igit̃ radix.S.

b ❡Cõfugiẽtes ad eã. Adde c.inter alia. & ibi doc.de imu. eccl. & ibi diffuſè.p Pet. de Rauena in ſua repetitione.

c ❡Qui non habet inſignia clericalia. Adde doc.ĩ c.clerici.el ȷ. de vi.& ho.cle.& docto.in c.ȷ. de apoſta.

d ❡Percutiens clericũ. Adde tex.& ibi Flo. in l.ſcientiã.§.ſi meũ. ff.ad legẽ Aquil. cui adde tex.& glo. in l. ſi ignorans. ff. loca. Bart. in l.item apud Labeonẽ.in §. ſi quis virgines.ff.d̃ iur. gl. magna in fine.& ibi Ioã. de Imol. in cle.ȷ. de conſangui.& affi.

LEX XXIII.

1 QVoniam.†Iſtæ Eutiches hęreticus qui fuit dã-
natus in cõcilio Calcedonẽſi dicebat
in Chriſto tm̃ vnã fuiſſe naturã.ſ.humanã:et ibi fuit de
terminatũ qđ erat duplex natura.ſ.diuina & humana:
nã ſi humana tm̃,reſurgere nõ potuiſſet:& ſi diuina tantũ nõ po
tuiſſet mori de hoc habetur.xv.di.c.canones : & in iſto concilio
interfuerunt ſeptingenti.xxx.epiſcopi.nec in aliquo alio vnquã
tot fuerunt.

1 *☞ Materia executorum ultimæ uoluntatis.remiſsiuè.*
2 *Appellatione pauperum etiam eccleſiæ continentur.*
3 *Pecuniæ relictæ pauperibus,an poſsint cõuerti in fabricã eccleſiæ,ſi indiget reparatiõe?*
4 *Pauper dicitur ille qui parum habet:ſed inops qui nihil habet, & quæ ſit differentia in-*
ter penuriam & paupertatem.
5 *Paupertas qualiter probetur. remiſ.*

LEX XXIIII.

1 ID quod pauperibus.†Relictum paupe-
ribus valet nõ ob-
ſtante incertitudine perſonarum.Sic & donatio.vt ſ.ti.ȷ.
l.illud.& eſt ſpeciale ſecundùm gloſ.quod incertitudo nõ vitiat,
regulariter ſecus.niſi ſit commiſſa alterius arbitrio declarãda vł
in certum euentum.vt in l.quidam relegatus.ff.de rer.dub.& ibi
plenè per Bartol.de iſto articulo. Aliȷ dicunt quod non eſt ſpe-
ciale.Sed ideo eſt quòd declaratio habebit fieri per executorem
teſtamentarium:vt legitimum,puta epiſcopum.vt ȷ.eod.l. nulli.
Sed certè hoc procedit ſi expreſsè teſtator hoc eis permitteret,
puta pauperibus,quos declarabit talis.Sed quando nõ expreſsè
committit,vitiat.ideo gl. verius videtur dicere. & ratio ſpeciali-

a ¶ Qualiter probetur paupertas. Adde Ange. in l. vbi adhuc. in prima col. in gl. magna. C. de iure dot.
b ¶ Corã iudice ſeculari. adde c. q̃ſq̃s. xiiij. qõ. ij. & Spec. in tit. de teſte § ſequitur. verſi. quid de presbytero.

tatis eſt: quia tale relictum cenſetur factum
Deo, qui eſt certus. Io. An. dicit quòd pau-
peres faciunt collegium. & collegiũ eſt per
ſona certa. Sed Bal. dicit hoc nõ reperiri in
iure, nec eſſe verũ: quia tunc nõ poſſet fieri
diſtributio in quoſdam ſic, & in quoſdam
nõ, quia oẽs ſimul facerent collegiũ. quod
tamen eſt falſum: vt j. eod. l. nulli. & propter
hoc Bald. hic incidẽter tractat materiã exe-
cutorũ vltimæ voluntatis, formando mul-
tas quæſtiones, quas etiam firmat Iac. de Are. in quodã tractatu
quem fecit de hoc. & plenius vide in Spe. de inſtr. edi. §. nũc ve-
rò aliqua. Et in addi. Io. an. in qbus infinita deciduntur ſuper iſta
materia. & Bar. tãgit aliqua vtilia, ſed pauca in l. alio. de ali. & ci.
leg. & quidam valens canoniſta repetẽdo. c. ſi. de teſt. li. vj. adhuc
2 magis extẽdit materiam. † Et no. ꝙ appellatione pauperum etiã
eccleſiæ continentur. vt j. eod. l. omnes. §. hoc nihilominus. & ibi
vide Bal. per quod videtur decidi quæſtio quã format Ioã. And.
3 in nouella in d. c. ſi. An † pecunias relictas pauperibus poſsit cõ-
uertere in fabricam eccleſiæ, ſi indiget reparatiõe. videbatur qđ
non ſine licentia papæ, poſtquam poterat conuerti in vſum ex-
preſſum à teſtatore. vt in cle. quia contingit. de religio. do. licet ſe
cus ſi non poſſet. quia tunc ſufficeret authoritas ordinarij. vt in l.
legatum. cum l. ſeq. ff. de vſufr. leg. & quod ibi per Bar. ipſe tamẽ
4 determinat contrarium. pro quo facit. l. quam ſ. allegaui. † Vlti-
mò dic ꝙ pauper dicitur ille qui parum habet, ſed inops dicitur
qui nihil habet. vt not. Archi. viij. di. c. quo iure. Et quæ ſit differẽ
tia inter paupertatem & penuriam. vide per eũdem in c. periculo-
5 loſo. de ſtatu reg. li. vj. Et qualiter † probetur paupertas, a vide per
a Bar. in l. ſi conſtante. ff. ſol. mat. in primis queſtionibus. Et facit. l.
paupertas. ff. de excu. tu. Cætera vide in locis præallegatis.

1 *Clerici coram quo iudice conueniantur. & nu. 2.*
2 *Iudicis electio pertinet ad actorem.*

LEX XXV.

1 CVm clericis. † Clerici Conſtantinopolitani
debent cõueniri coram Patriar
cha, vel pręfecto conſtantinopolitano, data electione
actori, & non coram alio quocunq;. hoc dicit vſq; ad
2 verſi. [memorati autem.] † Et allegatur iſtud principium quod
quãdo actor habet plures iudices, poteſt eligere coram quo age-
re velit ſecundũ Iac. Bu. de quo etiam in l. fi. in tex. & gl. j. vbi in
rem act. & ff. de iu. l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſi ea res. & de eo quod
cer. lo. l. iij. niſi dentur in priuilegium reo: quia tunc ad reum per-
tinet electio. vt in auth. habita. C. ne fi. pro pa. Et adde quod not.
Inn. in c. cum ab eccleſiarum. de officio or. in glo. quæ incipit be-
nedicit. & c. quantò. poſt medium. hodie verò clerici etiam de iu
re ciuili non conueniuntur coram ſeculari iudice. vt §. e. authen.
ſtatuimus. & auh. cauſa quæ fit cum monacho.

1 *Clerici conuenti an ſatisdent?*
2 *Prima citatio poteſt incipere à procuratore citati, ſi procurator habet ad illam litem mandatum, ſed cautius eſt prius citare dominum.*
3 *Citatio, dicitur ſententia iudicis interlocutoria.*
Interlocutoria quid ſit?
Nuntius non debet citare partem ſine commiſsione iudicis, etiam ad inſtantiam alterius partis, & an ualeat conſuetudo in contrarium, & an ualeat generalis cõmiſsio iudicis, & an poterit nuntius citare die feriata pro non feriata?
4 *Principalis quando eſt idoneus præſumptione iuris uel de iure, uel eſt notoriũ quod eſt diues, non eſt cogendus dare fideiuſſores, etiam in cautionibus deputatis à iure cum fideiuſſoribus.*
5 *Approbatores fideiuſſorum qui tanquam idonei deputantur à communi, ſi conueniantur, non habent præſtare fideiuſſores.*
6 *Clerici prohibentur iurare coram iudice ſeculari ſine licentia epiſcopi, ſed extra iudicium poſſunt iurare.*

1 §. Memorati. † Clerici Conſtantinopolitani conuenti
ſatisdant de iudicio ſiſti, & iudicato ſol-
uendo in caſu in quo eſt ſatiſdandũ. & dãt in fideiuſſorem œco-
nomum Conſtantinopolitanum vſq; in quinquaginta libras au
ri. vltra verò non ſatiſdant, nec iurant, nec etiam ipſe œconomus
conuentus ſatiſdat. hoc dicit vſq; ad verſi. [ſtatuimus.] hæc tamẽ
2 corriguntur in gl. tñ ex tex. aliqua ſunt notãda. † Nota primò in
ver. [procuratores.] ꝙ prima citatio põt incipere à procuratore
citati, ſi eſt procurator habens ad illam litem mãdatum. Quidã
verò cautius volẽtes agere ſemper faciũt prima vice citari dñm
& ſi compareat procurator, poſteà faciunt citari procur. De hoc
articulo vide per Bar. in l. ſolẽt. ff. de ali. & cib. leg. Itẽ no. in ver.
3 [tuarũ ſententiarũ.] ꝙ glo. exponit. i. conuentionaliũ. † ꝙ citatio
dicitur ſententia iudicis. intellige. ſ. interlocutoria. vt no. in auth.
de litigioſis. §. ad excludendas. in gl. quæ dicit ꝙ quicquid fit in
lite à iudice vſq; ad ſententiã diffinitiuã, poteſt dici ſententia in-
terlocutoria. & no. hæc pro his quę habentur. in l. j. j. de ſportulis.
Itẽ no. in ver. [authoritate.] ꝙ nuntius non debet citare partẽ ſi-
ne cõmiſsione iudicis, etiam ad inſtantiã alterius partis. vt etiã
probatur. j. de exhi. reis. l. neminẽ. Sed in quibuſdam locis habẽt
nuntij de cõſuetudine citare ad ſolã requiſitionem partis, & hoc
in multis locis ſeruatur. quia etiã iudices faciũt cõmiſsiones ge-
nerales nuntijs curiæ. vt citent qñ fuerint requiſiti abſq; alia cõ-
miſsione ſpeciali, & poſtea referant notario ad hoc deputato. Et
tunc dicit hic Bal. notabiliter ꝙ nõ poterit citare die feriata, pro
non feriata. Sicut nec iudex poſſet die feriata citationem ſibi cõ
mittere, quia iſte nuntius ex conſuetudine exercet actũ iuriſdi-
tionalẽ. non ſic qñ citaret de cõmiſsione iudicis facta die non fe
4 riata. vt notatur per Cy. in l. dies feſtos. j. de ferijs. † Itẽ no. in ver.
[Ipſe vero reuerendiſsimus &c.] ar. quod qñ principalis eſt ido
neus pręſumptione iuris vel de iure, vel etiam eſt notoriũ quod
eſt diues, non eſt cogendus ſatiſdare fideiuſſoribus: etiã in cau-
tionibus deputatis à iure cum fideiuſſoribus. ad hoc facit quod
habetur in tit. j. de fideiuſſoribus. In gloſſ. ſuper ver. ſufficienter.
5 Item eſt ar. iſte tex. † ꝙ approbatores fideiuſſorum qui tanquam
idonei deputantur à cõi, ſi cõueniantur, nõ habebunt præſtare
fideiuſſores. ſicut nec hic œconomus: qui tanquã idoneus fideiu
6 bebat pro alijs. † Vltimò no. ꝙ clerici prohibentur iurare. hoc in-
b tellige corã iudice ſeculari b ſine licentia ſuorũ epiſcoporũ. ij. q. v.
c. ſacramentũ. & xxij. q. j. c. pe. in fi. & per Inn. in c. j. de iur. cal. &
ibi omnino vide. & ita ſeruatur de facto. quod etiã qñ vocantur
ad teſtimonium in curia ſeculari, nõ vadũt ſine licẽtia epiſcopi,
vel eius vicarij. Sed extra iudiciũ bene poſſunt iurare. vt not. in
d. c. j. quia nõ eſt peccatũ iurare cũ expedit. vt in c. & ſi Chriſtus.
de iureiu. Secus cum non expedit. & etiã nimis frequentatur.

§. Statuimus. Clerici non dant executoribus niſi duos
ſolidos pro citatione, & cum eis mitius
1 eſt agendum. hoc dicit vſq; in finem. † qui finis allegatur ad vnũ
tantũ. ꝙ quantum ad ea quæ pertinent ad ordinationem iudicij:
debet ſeruari cõſuetudo & ſtylus loci vbi iudicium agitur. facit
l. j. in fi. ff. de teſti. & l. ij. j. quemad. teſta. aper. & notatur. in l. cun-
ctos populos. de ſum. trini. per doctores.

1 *Quando Epiſcopus uel eius procurator agit in aliqua curia ſeculari pro negotijs eccleſiæ ſuæ, non habet ſoluere ſportulas quas alij ſoluunt.*
Epiſcopus in cauſa eccleſiæ ſuæ q. ante litis conteſtationem poſsit conſtituere procuratorem, & quòd aliqui conſtituant actorem ante litem conteſt.
Verbum ſiliqua, quid importet, remiſ.

AVTHENTICA.

1 SEd hodie. † No. hic ſecundum Bal. dum dicit
ꝙ non permittuntur dare vltra qua-
tuor ſiliquas. ꝙ ſi ita taxatur certa ſumma notarijs pro
eorum ſcripturis per ſtatuta, nõ licet eis recipere plus
etiã à ſponte ſoluentibus. nã ſi iſti prohibẽtur accipere. ergo &
illi dare per iſtum tex. ad quod. j. de iudi. vt l. ij. in fine cũ ibi not.
2 & vide tex. cũ gl. in c. ſtatutũ. de reſcri. lib. vj. † Itẽ not. in verſicu.
[Epiſcopus.] ꝙ qñ epiſcopus vel eius procurator agit in aliqua
curia ſeculari pro negotijs eccleſiæ ſuæ, nõ habet neceſſe ſolue-
re ſportulas quas alij ſoluunt. puta tm̃ pro centenario. vt fit in ci
uitate Lucenſi, & in curijs mercantiæ Florentię. & in multis lo-
cis. Vltimò eſt hic vna gl. quę tenet ꝙ Epũs añ litis conteſt. in cã
eccleſiæ ſuæ nõ poſsit conſtituere procuratorem, ſicut nec tutor
vel curator: cum ipſe nõ ſit dñs, ſed procurator: licet ipſe habeat
legitimã adminiſtrationẽ. arg. in l. neq;. j. de procu. iuncto. c. j. de
dona. Doc. tenent contrariũ. quia non eſt nudus adminiſtrator,
cũ gaudeat fructibus. ideo quantũ ad hoc æquiparatˀ patri; qui
habet vſumfructũ bonorũ aduẽtitiorũ. ideò cõſtituit ꝓcurato-
rẽ, ſicut ſi eſſet verus dñs. vt in l. j. j. de bo. ma. & no. in d. l. neque.
Et per hoc. l. prece[de]nte ſi. ibi: dũ dicit pro inſtitutione ꝓcurato-
ris ſi per eũ volue[rit li]tigare &c. Alij verò cõſtituũt actorẽ ante
litis cõte. & de hoc ſunt caſus pluriũ decretaliũ in ti. de procu. in
c. petitio. cũ alijs ſimilibus. De iſto autẽ verbo, ſiliqua, de quo lo
quitur gl. j. vide text. in gl. j. de metallarijs. in l. j. lib. xj.

Approbatores

☞ Approbatores fideiuſſorum tenentur, ſi reperiantur non ſoluendo.
Qui tenetur ſatiſdare cum fideiuſſoribus, ſi iurat ſe non reperire: releuatur ab eis dandis: & ſufficit quòd promittat cũ iuramento & quod obliget bona ſua, & promittat pœnam.
3 Ex pacto nudo in iudicio facto, ſeu coram iudice, oritur officium iudicis, & an habeat executionem paratam?
Coram arbitris non præſtantur ſatiſdationes de quibus in iſta authen.

AVTHENTICA.

GEneraliter. Iſta authẽ. non eſt hodie in vſu. q̃a actores non præſtant iſtam ſatiſdationem de qua hic. nec illam de qua ĩ auth. libellum. j. de litis conte. vt no. in gl. inſti. de ſatiſ. §. ſed hodie. dicunt tamen Rofre. & Alberi. ꝙ ſi peteretur à reo iſta ſatiſdatio, non deberet præſtari. quia iſta auth. non eſt abrogata per contrariam conſuetudinem, licet non ſit in vſu. quia ſatiſdationes iſtæ non
1 petuntur. † ſed Bar. dicit ſe vidiſſe peti, & nõ obtineri. in ſingulis tamen locis ſunt ſtatuta, ꝙ ſi actor ſit forenſis: vel alius nõ ſubditus iuriſditioni iudicis coram quo agitur. non audiatur niſi ſatiſdet de expen. reſtituendis, ſi ſuccũbat in cauſa. & ſic non eſt ita data iſta ſatiſdatio ſicut illa de qua hic. & tunc dico ꝙ licet nõ reperiret fideiuſſores, nõ deberet admitti cũ ſimplici iuratoria cautione: quia nõ eſſet ſatisfactũ reo. niſi in illo loco poſsideret immobilia. nam poſſet poſsidere abſq; eo ꝙ ſit de iuriſditiõe illa. vt
2 l. libertus. §. ſola. ff. ad muni. † Et notatur hic primò dũ dicit, [periculo competentis officij.] ꝙ approbatores fideiuſſorum tenentur ſi reperiantur non ſoluendo ſecundũ Baldum. ad hoc l. cum oſtendimus. in fi. ff. de fideiuſ. tuto. Item no. in ver. [aut ſi fideſſo
2 rem.] ꝙ ille qui tenetur ſatiſdare cũ fideiuſſoribus, ſi iurat ſe non reperire, releuatur ab eis dandis. & ſufficit ꝙ promittat cum iuramento. adde & quòd obliget bona ſua. vt j. eod. l. omnes. §. in hac autem inclita. & quod promittat pœnã. vt not. gl. in l. niſi. § quãuis. ff. ſi cui plus quàm per l. fal. & adde quod plenè not. in l. j. ff.
3 qui ſatiſd. cog. † Not. etiam hic vnã gl. circa prin. ſuper ver. [conſcribat.] ꝙ ex pacto nudo in iudicio facto ſeu coram iudice oritur officium iudicis. quod alibi nõ eſt ſecundùm Bal. in l. tale pactum. § j. ff. de pac. vbi tale pactum habet executionem paratam. quod nõ eſt in extraiudiciali. vt in l. ſi pacto quo pœnam. in fi. j. de pact. Cætera dic vt in gloſſ. & per Bal. qui multa verba hic dicit. Item etiam in fine. not. tex. cum gloſſ. quòd coram arbitris nõ præſtanť iſtę ſatiſdationes allegantibus. vide in Spe. de ſatiſd.

3 ☞ Patientia & modeſtia debet eſſe tam in clericis quàm in regentibus rem publicam.

LEX. XXVI.

1 DEcernimus. † Not. in hac l. quòd reliquiæ ſanctorum & etiã ſignum crucis nõ debent ſtare in locis prophanis: ſed duntaxat in eccleſijs, & ſacris locis. Item quòd ad curam epiſcopi pertinet vbi collocentur. & alij inferiores clerici non poſſunt mutare
2 de loco in locum ſine licentia epiſcopi. † Vltimò no. text. moralẽ circa finem de patientia & modeſtia quæ debet eſſe tam in clericis quàm in regentibus rem publicam.

LEX. XXVII.

QViſquis. Pro declaratione huius l. vide l. officiales. ſ. titu. primo.

1 ☞ In relictis ad piam cauſam executor quantũcunque merus habet actionem ex teſtamento contra hæredem ſcriptum, ut ſibi ſoluatur pecunia relicta pro diſtribuendo pauperibus. ſecus in alijs non pijs: & quo nomine intentabit hanc actionem?
An poſsit conſtituere procuratorem ante litem conteſtatam?
3 Qualiter prouidebitur alijs executoribus in relictis non pijs?
Hæres ſi præueniat executorem, & ſoluat legatarijs, an liberetur, & an legatarij poſſint agere contra executorem.
Executor debet ſpecialiter deſignari à teſtatore, & an poſsit teſtator electionem executoris alteri committere?
4 Executor cui commiſſa eſt executio perſonarum, non poteſt officium executoris alteri committere, ſi a teſtatore non eſt ſibi data licentia.
5 Executor teſtamentarius præfertur epiſcopo, & etiam alteri priuilegiato à papa quòd poſsit recipere relicta ad piam cauſam. & quid ſi negligat?
6 Executor qualiter debeat facere inuentarium, & reddere rationem ſuæ executionis, & quid in epiſcopo?
Epiſcopus uel curia ſua ut notarij, non debẽt aliquid accipere pro eorum labore de ſumma relicta pauperibus.
7 Vici & caſtra poſſunt dici pars ciuitatis: & an comitatenſes poſsint dici ciues?

LEX XXVIII.

NVlli licere. Iſta eſt optima l. in materia vltimarum volũtatum. Et habet multa optima dicta. Continet in prima parte id quod habuiſtis. ſ. in l. id
1 quod pauperibus. † Iſta l. allegať ad multa in materia executorum vltimæ voluntatis. primò quòd eſt dare executorem teſtamẽtarium, & etiam legitimum, vt epiſcopum. Adde & etiam datiuum, id eſt, datum à iudice. vt in l. ſolent. ff. de ali. & cib. leg. & hoc in relictis pijs, puta pauperibus, vel alimentorum: in alijs ſi teſtator non daret executorem, non eſſet dare legitimum, vel datiuum. Item allegatur ꝙ in relictis ad piam cauſam executor quantũcunq; merus nulũ cõmodum ſentiat. ſiue teſtamentarius, ſiue legitimus, habet act. ex teſtamento contra hæredem ſcriptum, vt ſibi ſoluatur pecunia relicta pro diſtribuendo pauperibus. vt ibi. dum dicit, [habeat exigendi licentiam.] & ibi, [habeat facultatem exigendi &c.] non ſic in alijs relictis nõ pijs, vt in l. Lucius. §. j. ff. ad Trebel. Et hic
2 concurrunt quàm plura dicenda. † Primò quo nomine intentabit hanc actionem ex teſtamento. dicit Bart. in l. ſi quis Titio. de leg. ij. ꝙ nomine pauperum quibus competit illa actio, ipſe verò executor habet dũtaxat exercitium. Sed Bald. ſ. e. l. id quod pauperibus. ſecundùm Iac. de Are. dicit ꝙ nomine ſuo. id eſt, ſuo officio, quia ſi nomine pauperum: haberet neceſſe cauere de rato. nec poſſet eis fieri ſolutio. ſed ſalua reuerentia. nam ipſi habẽt legitimum mandatum. vnde non expedit ꝙ caueant de rato. vt l. ne ſatiſdatio. ff. rem ra. ha. Et poſſunt recipere ſolutionẽ ſicut tutor & cu. Nec video qualiter nomine ſuo poſsint. Itẽ an poſsint conſtituere procura. ante lit. conteſt. videtur quòd nõ. ſicut nec tutor vel curator: ſed debeant conſtituere actorem. vt in l. neq;. j. de procura. Doc. tamen videntur tenere contrarium fauore piæ cauſæ, vt executio citius expediať. vt ibi. [ſine vlla cunctatiõe.]
3 † Item qualiter ꝓuidebitur alijs executoribus in relictis nõ pijs, poſtquam non poſſunt mouere actionem ex teſtamẽto, quomodo poſſunt implorari iud. offi. per l. quintus. ff. de an. leg. Item an hæres ſoluendo executori meo liberetur à legatarijs? & dic ꝙ ſic per l. liberto. §. largius. in fi. eo. tit. de annu. leg. Item an teneantur ſatiſdare hæredi ſoluenti de defendendo ipſum, vel de exequendo vel de reſtituendo pecuniam quæ nõ fuerit executioni mandata. vide plenè per Bart. in l. diuus. ff. ſi cui plus quam per l. fal. Item ſi hæres præueniat executorem, & ſoluat legatarijs, an liberetur vt nõ poſsit ab executore moleſtari? dic ꝙ ſic, ſi legata erãt facta certis perſonis. ita ꝙ non erat neceſſaria niſi executio facti. tex. eſt in l. ſi libertus ſub conditione. §. j. ff. de bo. lib. & in authẽ. de eccleſia. tit. §. ſi quis in nomine. & ibi per Iac. de bel. Sed ſi perſonis incertis declarandis per executorem. vt in caſu huius. l. ſecus. quia cum declaratio non pertineat ad hæredem, non videretur ſoluere illis q̃bus legatum eſt factum: niſi primò eſſet facta declaratio per executorem. Item an legatarij poſsint agere cõtra executorem. vide per Bart. in l. Firmio. § j. ff. quando dies leg. ce. Vlterius not. in §. j. in verſi. [is qui ſpecialiter.] ꝙ executor debet ſpecialiter deſignari à teſtatore. vnde dicunt quidam per hunc tex. ꝙ teſtator non poteſt electionem executoris alteri committere. de hoc in c. j. de procur. libr. vj. in nouella. & per Baldũ in l. quidam relegatus. ff. de reb. dub. & per Baldum ſuprà eodem. l. id quod. & videť finaliter dicendũ ꝙ aut teſtator conſtituit aliquã certũ executorem cum p̃tãte ſubſtituẽdi aliũ ad ſui bñplacitum, et hoc poteſt, licet fiat de incerta perſona, per id quod no. in l. cũ eſſet. in fi. ff. de ſer. ruſt. prædi. & in cle. religioſos. de teſt. Aut nõ cõſtituit aliquẽ certũ ſed incertũ per alium nõ cõſtitutum declarandum, & tũc aut cõmittit dũtaxat declarationẽ: puta facio executorẽ quẽ Titius nominabit. & valet per l. vtrũ. §. cũ quidã. ff. de reb. du. Aut cõmittit alteri ipſam cõſtitutionẽ. puta cõmitto Titio ꝙ poſsit cõſtituere executorẽ quẽ voluerit pro exequẽdis relictis à me factis. & tũc nõ valet. quia vltima voluntas non debet pendere ex alieno arbitrio. & videť quodãmodo captatoria. licet Doct. ſoleant dicere ꝙ in relictis ad piam cauſam valeat voluntas captatoria. per c. cum tibi. de teſta. Sed in alijs terminis
4 loquũtur. Itẽ allegatur tex. hic dum dicit, [pro ſua cõſciẽtia.] † ꝙ executor cui cõmiſſa eſt executio perſonarũ, nõ poſsit officium

a ¶ Satiſdare. Add hoc etiã procedere in ſequeſtratione. quia ſi ille cui res ſequeſtrata fuit vult reuocare ſequeſtrum, ſi nõ poteſt ſatiſdare, tratur eiꝰ iuratoriæ cautiõi. Ita Nic. de neap. in l. hiibꝰ. C. de agri. & cenſi. lib. xj. Frãc. de Are. in c. examinata. de iudic. & bal. in l. j. C. de hære. vel ac. vend. Franc. Cur.

a ¶Et vni⁹ vxoris vir. Adde capit. oportet epm̃.xxviij.q.iij.c.le gimus.xciij.di.c. niſi cũ pridẽ.§.pſonę vero.de renũ.c.qm̃ virginibus.xxxj.q.j.ori ginaliter. j. ad Thi. iij.capit.

b ¶Hoſpitalarij. Vide de hoc per do. Mari. Sozi.in ſuo cõſi.clxxxj.& in cõſi.ccxiij. & ibi quod teneret reddere rationem. S.

execu.alteri cõmittere,ſi à teſtatore nõ eſt
data ſibi licẽtia. quia cenſetur electa indu-
ſtria perſonæ.Nã arbitriũ nõ põt alteri cõ-
mitti.Sed poſtquã declaraſſet perſonas,bñ
poſſet cõmittere executi.facti. ar.in c. is q̃.
de offi.deleg.lib.vj.& de hoc in c.fi.de teſt.
eo.lib.& ĩ addi.Spec.de inſtr.edi.§.nũc ve-
rò aliqua.in addi.quæ incipit hoc dictũ.ibi
dũ dicit dedit ipſe Nicolaus &c. facit etiã
iſte tex.ꝙ nõ poſsit executori moueri q̃ſtio
ꝙ nõ fuerit bñ executus, poſtq̃ hoc relin-
quit̃ ſuæ cõſciẽtię.per ea q̃ no.in c. ſtatutũ.
§.aſſeſſorẽ.de reſcrip.lib.vj.in gl.& in addi.
Spe.e.§.in addi.quę incipit ad quęſtionẽ.dicit tñ Ang.in l.de pu
pillo.§.qui opus.de ope.no.nũ.per illũ tex.ꝙ debet iurare.ar.in l.
5 Theopõpus.de do.pręleg.† Itẽ no.ꝙ executor teſtamentarius ꝑ-
fertur epiſcopo. Adde ꝙ etiã pręfertur alteri priuilegiato à papa,
ꝙ poſsit recipere relicta ad piam cauſam:vt not.in addi.Spe.vbi
s.in addi.quæ incipit.l.cuiuſcunq̃.ibi omnino vide.Si tamen ne
gligit executor teſtamentarius per annum poſt monitionem fa-
ctam ab epiſcopo,deuoluitur executio ad epiſcopum. vt in au-
thẽ.licet. quę hic legitur.& in c.tua.de teſt.niſi teſtator ob negli-
gẽtiã primi cõſtitueret ſcd'm,quia tũc ad illũ deuoluitur ꝓ prius.
ar.in l.ſi fundũ ſub cõditione.§.ſtichũ Sẽpronio.& quod ibi no.
per Bar.ff.de leg.j.& ꝑ Bal.in l.j.poſt prin.j.de ca.tol.Sed quid ſi
aliq̃s inſtituit pauperes eligẽdos per Titiũ,& nõ per aliũ? Rñd.
deciſũ fuit Boñ.ꝙ Titio negligẽte epiſcopus nõ eligit.quod etiã
videtur de mẽte Io.And.in addi.Spe.s.allegato.verſi.ſed ſi pau-
peres.ibi.dũ dicit,ſed hodie addit̃, &c. & hoc etiã refert Ang.in
l.illa inſtitutio.ff.de hęr.inſt.& reſpõdet ad iſtã aut.& ſcias ꝙ ho
die Epiſcopi per ſuas conſtitutiones generaliter monẽt executo
res ꝙ exequant̃.j.annum.quę monitio poteſt dici ꝙ afficiat ſciẽ-
tes nõ aũt ignorãtes ſe eſſe datos executores: vt per Bart.in l.ge-
nero.ff.de his qui no.infa.& dicũt etiã doct.ꝙ Epiſcopus poteſt
executori teſtamẽtario prorogare tẽpus anni.† Vltimò no. ĩ ver.
[cum autẽ.]cũ ſequẽ.quod executor debet facere inuẽtarium,&
reddere rationẽ ſuæ executionis,oſtẽdendo vel declarando per-
ſonas quibus diſtribuit:& quãtitatem quam diſtribuit.& iſta red
ditio rationis fiebat olim iudici ſeculari tam per teſtamentarium
quàm per epiſcopum;vt hic,hodie teſtamentarius red dit ratio-
nem epiſcopo tanquam patri pauperũ, à quo cõpelli poteſt.Sed
ipſe epiſcopus ſoli Deo rationem reddit: vt j.eod.l.ſi quis ad de
clinandum.Item etiam ꝙ epiſcopus vel curia ſua vt notarij,non
debeant aliquid accipere de ſumma relicta pauperibus pro eo-
7 rum labore,vt patet ibi.[ita tamen &c.]† Allegatur etiam verſi.
[quod ſi in vico.]quòd vicus & caſtra pñt dici pars ciuitatis,&
ſic comitatiui poſſunt dici ciues.Eſt tñ differentia inter eos & ci
ues ciuitatis;vt no.Bar.in l.fi.ff.ad municip.Et vide quod no.Io.
And.in addi.Spe.in tit.de cẽſibus.in magna addi. Cętera dic,vt
in d.§.nũc verò aliqua.vbi Spe,tranſcripſit tractatũ antiqui doc.
vltramõtani,qui fuit vocatus Io.Blãcus:& ipſum nõ nominauit
qui formauit cxxx.quęſtiones in iſta materia.et poſtea Io.And.
in addi.poſuit plures alias.

a *Epiſcopus debet eſſe ſine crimine, & unius uxoris uir, & quæ alia requirantur?*

LEX XXIX.

1 SI quemquam. † Lex iſta tria facit.Primò po
nit qualiter ſe debeant habe-
re electores epi,quia nõ debẽt eligere per pecuniam,
aut ob gratiam,ſed pura mente & cõſcientia , puro,&
ſincero iudicio,& propter virtutem electi.Secundò qualiter de-
beat habere electionem,quia nõ debet procurare vt eligatur, ne
incurrat vitiũ ambitionis: & electus debet recuſare, & expecta-
re quòd cogat̃ acceptare. Tertiò punit cõtrafacientes.& no.hãc
l.pulchrius declaratam quàm aliqua quæ ſit in toto corpore. C.
& alia ſimilis eſt in l.quiſquis.j.de poſtul. & plenius habetur in
authẽ.ad hæc de ſanct.epiſc.Canoniſtæ aliter habent. quod dic,
2 vt c.quia propter.de elect.† Et ſecundum Apoſtolũ, Epiſcopus
a debet eſſe ſine crimine,& vnius vxoris vir, id eſt non bigamus.
& debet eſſe moderatus,& nõ percuſſor,& multa alia requirun-
tur,quæ proſequere:vt in decretalib.& caſſatur electio ſi probet̃
ipſum fuiſſe locutum electoribus, vt ipſum eligerent.de elect.c.
per inquiſitionem.& ibi not.per Inno.in princ.

1 *Hoſpitalarij ſe habent ad inſtar tutorum, & curatorum. & an in cauſis hoſpitaliũ poſſint conſtituere procuratorem ante litem conteſtatam: & an præſtent ſatiſdationes iudiciarias?*
3 *Hoſpitalarij debent conficere inuentarium, & recipere adminiſtrationem de manu ſuperioris, nec poſſunt agere niſi confecto inuentario.*
Bona hoſpitalium non poſſunt uendi ſine cauſa neceſſitatis, & quæ ſolennitates tunc requirantur?
4 *Hoſpitalarij an & cui teneantur reddere rationem adminiſtrationis?*
5 *Prælati eccleſiarum parochialium, an teneantur conficere inuentarium, & reddere rationem epiſcopo?*

LEX XXX.

1 ORphanotrophos. † Iſta eſt melior lex
quã habeamus in ma-
teria hoſpitaliũ & hoſpitalariorũ,ſunt loca pia , & pri-
mus auctor ipſorũ fuit quidam vocatus Loticus. vt j.
eo.l.oĩa priuilegia.& de hoſpitalibus habet̃ in c.de xenodochijs
extrà de religi.do.quæ ſubſunt epĩs eccleſiæ.& hoc qñ ſunt ele-
cta cũ authoritate epĩ quod præſumit̃ qñ habent eccleſiã & cã-
panilas & de illis loquitur iſte tex.aliàs nõ dicuntur loca pia. &
poſſunt deſtrui ad nutũ conſtruentiũ.vt in cle.quia cõtingit. &
ibi no.per gl.de relig.do.& illa clemẽtina ſupplet & declarat iſtã
2 l.† Not.ergo ꝙ hoſpitalarij b ſe habent ad inſtar tuto.& cur . & ex
b hoc videtur ꝙ non poſsint cõſtituere procuratorẽ in cauſis ho-
ſpitaliũ,niſi poſt litẽ conteſt.per l.neq̃.j.de procu.Contrariũ de-
terminat hic Bald.quia nõ ſunt nudi miniſtri , cũ debeant ali de
bonis hoſpitalis:& potius æquiparentur in hoc patri:qui eſt legi
timus adminiſtrator filij,non nudus : cũ habeat vſumfructũ. &
ideo conſtituit procuratorẽ etiam ante litis conteſt.vt in l. j. j. de
bo.mater. Itẽ quod hic dicitur videt̃ ꝙ hoſpitale ſe habeat ad in-
ſtar pupilli vel adulti,& ideo ſicut illi reſtituunt̃ in inte. qñ læ-
duntur,& etiã eccleſiæ , ita & hoſpitale.illa eſt regula generalis
in illis qui reguntur per legitimos adminiſtratores:vt ſunt furio
ſi,mentecapti,vel prodigi,vt no.in l.ij.j.de cur.fu.per gl. & tãgit
Bal.in l.ſi curatorem habens.j.de in integ.reſtit. & per alios in l.
Marcellus.ff.de fideiuſ.Item no.in prin.ibi.[ſine vlla fideiuſsio-
ne &c.]ꝙ tales non præſtant ſatiſdationes iudiciarias : puta de
rato,vel iudicato ſoluendo in cauſis hoſpitaliũ:ſicut nec tutores
& curatores.vt l.fi.§.defenſionẽ.j.de admi.tuto. imò nec etiã bo
na hoſpitaliũ ſalua fore,licet tutor & curator illã ſatiſdationem
præſtant.vt in ti.rem pub.ſal.fo.certè non eſt aliud in eis. quia
nec tutor datus ex inquiſitione illã præſtat: & hoſpitalarij ſem-
per dantur ex inquiſitione.& ita dicit gl.in d.clemen. quia con-
3 tingit.† Itẽ no.in ſecũda parte in ver.[Ita videlicet.] ꝙ hoſpitala
rij debent conficere inuẽtariũ,& recipere adminiſtrationem de
manu ſuperioris,ſicut tutor & curator.vt not. in l. legitimos. in
prin.ff.de legi.tuto.& dicit Bald.ꝙ nõ poſſunt agere niſi confe-
cto inuentario ſicut nec tutor & ꝙ vidit caſſari quendã proceſ-
ſum agitatũ per quendã hoſpitalariũ,qui non produxit inuenta-
riũ cũ peteretur ab eo. Itẽ no.in tertia parte in ver.[vt ſi quas.]
ꝙ bona hoſpitaliũ non poſſunt vẽdi ſine cauſa neceſsitatis. Sed
per auth.hoc ius porrectũ.s.tit. j. requirunt̃ illæ ſolẽnitates quæ
requiruntur in alienatione bonorũ eccleſiaſticorũ:niſi qñ acqui
4 runt bona,& vendant,vt ibi dixi.† Vltimò no.in fi.ꝙ hoſpitala-
rij nõ tenent̃ reddere rõnẽ adminiſtratiõis.q̃a præſumunt̃ boni,
& bene adminiſtraſſe eoipſo ꝙ dedicant ſe ad tale piũ opus.hoc
intellige ꝙ non tenent̃ reddere rationẽ pauperibus exiſtentibus
in hoſpitali.Sed bene epiſcopo loci, vel alteri immediato ſupe-
riori.vt eſt caſus in d.cle.quia contingit.& ita dicit ibi gl. & etiã
patet hic in ſecunda parte legis vbi tenẽtur conficere inuẽtariũ.
aliàs ad quid conficerent?ſic pater non tenetur reddere rationẽ
filio.j.de bo.quæ libe.l.cũ oportet.§.cũ autem.& ita declarat glo.
fi.& iſtum tex.allegat Spec.in titu.de inſtru.edi.§.nũc verò ali-
qua.in verſi.ſed an ſimplex cõmiſſarius, ꝙ executor deputatus
ad piã cauſam,puta ad diſtribuendum bona inter pauperes , nõ
teneatur reddere rationem.Sed contrarium eſt verius.vt eſt ca-
ſus in l.nulli. s. eodem poſt medium. ibi poſt vnius verò anni.
5 † Quæro quid de prælatis eccleſiarũ parochialiũ, an teneantur,
conficere inuentarium,& reddere rationẽ epiſcopo,ſicut hoſpi-
talarij?dicit Bald.ꝙ non,& non reperitur iure cautum.Sed non
bene recordatur. nam bona ipſorum ſunt hypothecata pro ma-
la adminiſtratione.vt s.eod.l. ſi quis presbyter.in fi.& ibi nota-
tur etiam per eundem & in c.literis.de pigno.ergo tenentur red-
dere rationem , & per conſequens inuentarium conficere. de
hoc

hoc etiam expreſsè per gl.in c. qualiter & qñ. el ij.de accuſ.ĩ gl.
quæ incipit,ſed qualiter.& per Inn.in c.cũ & plãtare de priuile.

1 ☞ Citatio ſeu commiſsio citationis quæ fit à iudice,appellatur ſententia.
3 Clerici dicuntur habere domicilium in loco ubi habent beneficiũ,& in illo loco(non alibi) debent conueniri.
4 Clericus etiam alienæ diœceſis (quò ad originem) habens beneficium in alia diœceſi, dicitur ſubditus illius,in cuius diœceſi habet beneficium,& ligatur ſtatutis illius,non autem illius unde eſt oriundus,& cõuenitur etiã in curia Romana,ſi ibi reperitur.
5 Defenſio affluenter & copioſe danda eſt unicuique.
2 Valet ſtatutum quod bannitus non audiatur etiam in defendendo?

LEX XXXI.

1 OMnes qui. †In iſta l.primò declarat corã quo
iudice clerici prouinciales, vel Cõ-
ſtantinopolitani debeãt cõueniri.vſq; ad [§.preterea.]
poſtea de fideiuſſoribus dandis ab eis.vſq; ibi.[hoc ni
hilominus.]Poſtea de ſportulis dãdis executoribus: nã faciebãt
ſibi ſolui à citato ſportulas pro eorũ labore,quę erãt taxatæ,& re
cipiebãt fideiuſſores ab illis citatis de pręſentãdo ſe corã iudice.
vt ff.in ius voc.vt eãt,aut ſatiſ.per totũ.& hoc vſq; ad [§.præter-
ea.]Poſtea inhibet executoribus ne clericis quos citãt iniuriã fa
ciant verbalẽ vel perſonalẽ:& punit cõtrafacientes,& firmat pri
uilegia conceſſa clericis vel eccleſijs.& vltimò punit illos qui te
merariè vocãt clericos in ius in expẽſis,& etiã in oĩbus damnis
quæ ſuſtinent.Nota in hac prima parte in verbo,[ſententia iudi
2 cis.]†q; citatio appellatur ſñia iudicis. intellige de commiſsione
citationis, quæ fit à iudice , non de executione , quam facit
nuntius.de hoc eſt s.eodẽ. l.cum clericis.& not. in l.quoties. de
priuile.eorũ qui in ſa.pa.mili.li.x.& in l.quoties. de dign.l.xij.Itẽ
3 no.†q; clerici dicunť habere domiciliũ in loco vbi habẽt bñficiũ,
& in illo loco(nõ alibi)debẽt cõueniri,etiam ſi alibi ſortianť fo-
rũ rõne originis propriè vel paternę,vel ratiõe cõtractus , & ibi
reperiantur.licet ſecus in laicis,iuxta notata in l. hæres abſens.ff.
de iu.& in l.aſſumptio.§.ſi filius.ff.ad munici.Et hoc per rõnem
quę redditť hic in tex.vt tranſacta bona iudiciaria redeant ad eo-
rũ bñficia officianda:prout tenẽtur.& iſta eſt ſpãlitas in clericis.
licet gl.hic,quę incipit[ſed nõne.]videať dicere q; nõ ſit hic ali-
qua ſpãlitãte,quia nec laici poſſunt trahi coram alijs iudicibus: vt
l.in criminali.j.de iuri.om.iu.Sed verũ eſt nõ ſuis,ſed clerici etiã
4 corã alijs iuis trahi r.õ pñt extr.locũ bñficij.†Et no.q; clericus ẽt
alienæ diœceſis(quò ad originem)habens bñficiũ in alia diœce-
ſi diciť ſubditus illius in cuius diœceſi habet beneficiũ: & ligať
ſtatutis illius,nõ aũt illius vñ eſt oriundus.vt not.Fede.de ſenis,
in conſi.xciij.& facit.c.nullus.de tẽp.ord.lib.vj.in curia verò ro-
mana ſi reperianť,bene poſſunt cõueniri:tanquã in cõi patria.&
hoc probatur in iſto[§.in hac autem regia.]vbi ciuitas Cõſtanti
nopolitana in qua erat Patriarcha,qui habeť ꝑ Papa, & ſic eius
curia ſe habet ad ſimilitudinem curiæ romanę in græcia ſi repe-
riebanť clerici prouinciales,poterant cõueniri vel corã pręfecto
pręcorio,vel corã patriarcha:& hoc etiã in cauſis profanis, & ſo
lent conueniri corã auditore cameræ:qui eſt ordinarius in curia.
ſed in cauſis beneficialibus non eſt dubium, in quibus cõueniũ-
5 tur ex delegatis quam fecit vicecãcellarius loco papæ.† Vltimò
not.in fi.ibi.dum dicit,[affluens in defenſionibus copia &c.]ſe-
cũdũ Albericũ q; defenſio affluẽter & copioſè dãda eſt vnicui-
que.facit.l.facultas.j.de iure fiſc.l.x.& ideo dicunt quidam non
a valere ſtatutum^a.q; bannitus nõ audiatur etiam in defendendo:
cũ defenſio ſit de iure naturali.& nõ debeat auferri:vt in cle.pa
ſtoralis.de re iud.De hoc tangiť per Bar.in l.cũ mulier.ff.ſo.mat.
quidã autem diſputando tenuit cõtrariũ, dicens q; defenſio cor-
poralis contra illũ qui vellet percutere bene eſt de iure naturali:
vt in l.vt vim.de iuſti.& iur.non ſic in iudiciali. Sed contrarium
cõmuniter tenetur,cùm ſit eadem ratio.

1 ☞ Executores curiarum ſolent eſſe pertinaces & proterui.
Clerici ſchiſmatici uel hæretici non habent priuilegia clericorum.
Dare fideiuſſores eſt onus,nec facile eſt eos inuenire.
3 Quando plures ſimul uocantur,poteſt alter pro altero fideiubere.
4 Illi qui ex priuilegio uel aliqua cauſa excuſantur à dandis fideiuſſoribus: & remittuntur propriæ promiſsioni uel obligationi,debent eam facere ſolenniter:et cum hypotheca bonorum ſuorum:et etiam cum pœna.

1 §.Præterea. †In iſta parte vult in effectu q; clerici pro-
uinciales cùm citantur coram præſide,non
tenentur dare nũtio ſi citanti alios fideiuſſores de repreſentando
ſe niſi œconomum eccleſiæ ſuæ ſi habet,vel defenſorẽ eccleſiæ:
puta patronũ,ſed ſi nõ haberet,teneretť da-
re aliũ:& not.ad id quod dixi s.q; executo-
res qui citabant faciebãt ſibi dare tales fide
iuſſores:vt patet ibi,dum dicit, [nedũ exe-
2 cutoris &c.]Item not.† q; tales executores
curiarum ſolẽt eſſe pertinaces & proterui.
Item not.in verſi.[approbẽtur orthodoxi.]
q; clerici ſchiſmatici vel hæretici nõ habent priuilegium clerico
rum ſecundũ Bal.Item ibi,[paupertati infligatur in cõmodũ.]q;
non eſt facile inuenire fideiuſſores ſic.ff.ſi cui pluſquã per l. fal.
l.cum non facile.& l.niſi.§.quamuis. ideo appellant grauamen
habere dare fideiuſſores:vt in præcedenti parte. Item not.in ſeq.
3 §.in hac.ibi,dum dicit.aut[vicarijs fideiuſsiõibus.]†q; qñ plures
ſimul vocãtur,põt alter pro altero fideiubere:ideo ſi de nocte re
periunť duo cum armis qui tenentur dare fideiuſſores.põt alter
pro altero fideiubere:& ad hoc allegatur.l.pe.ff.de tu.& cura.da.
4 ab his,& in auť.de exhi.reis.§.ſancimus.Vlti.not.in fi.q;†illi qui
ex priuilegio vel ex aliqua cã excuſantur à dãdis fideiuſſoribus
& remittuntur proprię promiſsioni vel obligationi,debẽt eã fa-
cere ſolẽniter,& cum hypotheca bonorũ ſuorũ.facit.l.filio. ff. vt
lega.not.ca.& etiam cum pœna.vt not.gloſſ.in d.§.quamuis.

a ℭ Statutũ. Adde de hoc & dic vt latiſsimè per d.Nel. de ſancto ge.in tract. bãnito.in ſecũda parte ſecundi temporis.q. ij. qui tenet ſtatutum valere.Cur.

2 ☞ Oeconomus eccleſiæ dicitur defenſor pauperum.
Pauperum appellatione continetur etiam eccleſia.
3 Si poteſtas Paduanus uult citare unum Paduanũ exiſtẽtem Veronæ: licet Paduæ habeat domicilium:an poterit directò mittere nuntiũ ad eum cum literis:an habeat requirere poteſtatem Veronæ quòd illi mãdet,ut coram eo compareat.
4 Quid in executione perſonali?

1 §.Hocnihilominus. †No.hic plura.Primò q; in
cauſis eccleſiarũ debet cõ-
ueniri œconomus ſi ipſum habet,vel rector eccleſię ſi alium nõ
habet.Item q; œconomus conſtituitur cum authoritate epiſcopi:
& ſic authoritas ſuperioris videť neceſſaria in conſtitutiõe acto
ris de hoc in l.actor.ff.rem ra.hab.& ita tangitur per Gul.de Cu.
2 †No.etiam ſecundũ Bal. q; œconomus eccleſiæ dicitur defen-
ſor pauperum:& ſic appellatione pauperum cõtineť eccleſia per
quod diſputando tenuit quidam valẽs vir vocatus dominus Re
cuperus de ſancto geminiano,q; ea quæ teſtator mandauit diſtri
bui inter pauperes,poſſunt cõuerti in fabricam vel recuperatio-
nem pauperis eccleſiæ,ſi non habet aliunde.de hoc per Ioã.An.
in c.fi.de teſt.lib.vj.& not.per Bal.j.eo.l.ſi quis ad declinandam.
3 †Vltimò ver.[verum ſi apparitor.]ſemper allegatur pro deciſio
ne huius quæſtionis quam diſputauit Cy.in ciuitate Senarum, ſi
poteſtas huius ciuitatis vult citare vnum Paduanum exiſtẽtem
Veronæ , licet hic habeat domiciliũ.An poterit directò mittere
nuntium ad eũ cum literis.An autem debeat requirere poteſtatẽ
Veronæ, q; illi mãdet vt corã eo cõpareat:videbatur quòd iſta
pars eſſet verior:quia nuntius nõ poteſt executionem facere in
alieno territorio,vt not.in l.cum vnus.§.is qui.ff.de bo. autho.iu
di.poſsiden.per l.extra territorium.de iur.om.iud.contrarium ta
men determinat per iſtũ tex.ibi,dũ dicit,[in prouincia degentes
eos cõueniri monueri ,&c.]et ſic apparitor præfecti prætorio,q
nõ habebat iuriſditionem niſi in ciuitate Cõſtantinopolitana,&
eius territorio,ſi dicitur de præfect.vrb.vt l.j.§.cum vrbem.ff.de
officio præfect.vr.Monet clericos degentes in prouincia ex par
te dicti ꝑfecti pręrorio,nõ aũt ꝑſes prouinciæ ad requiſitionẽ di
cti pręfecti:& ita dixerũt antiqui ꝑ iſtum tex.& per l. quod pro-
mulgatis.j.de offi.præfect.vrb.& etiam videtur text. expreſsior
4 in c.Romana.§.cõtrahẽtes.de fo.cõp.lib.vj.†Et prædicta in exe
cutione verbali,ſed executionem perſonalem capiẽdo perſonã
non poſſet facere in alieno territorio:vt not.in d.c.is qui. & j.de
iudi.l.properandum.§.ſinautem reus. in contrarium. quòd nec
etiam verbalem facere poſsit : ſed debeat fieri per iudicem illius
loci ad requiſitionem primi iudicis:videtur caſus in cle. paſtora
lis.de re iud.Sed ſolue,vt plenè nota.Barto.de iſto paſſu in l.j.ff.
de requi.reis.Item facit contra c.ij.de conſtit.lib.vj.Sol.ibi loqui
tur in ſententia ſtatuti,quæ non extenditur vltra territorium : vt
ſi dicat quòd committens furtum ſit excommunicatus.Nam nõ
ligat ſubditum extra territorium committentem: vt ibi,quia tra-
heret ſecum executionem in alieno territorio, quod facere non
poteſt.nõn ſic in ſententia iudicis,quæ poteſt ligare ſubditum in
alieno territorio exiſtentem:vnde poteſt iudex cõdemnare ſub-
ditum ſuum etiam alibi exiſtentem:vt ibi notatur.& ſic in plus

a ¶Monaſteriũ nõ habet. Adde doct.in c.j. in pręſentia.de prob.

b ¶Niſi canones cõtradicant. Adde c. clerici.de iudi.c.vlti.de ſecund.nup.ca.j.de nope.nun.gl.ſummæ.xl.

c ¶Tale ſtatutum non valet. adde docto. in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti.

d ¶Epiſcopi habẽt carceres. Quid de inferiorib⁹ ab epiſcopis vide glo.in verbo tibi.in c.quãuis.de pœnis libro. vj.

ſe habet ſentẽtia hominis, quàm lex in hoc.

2 § Monaſterium nõ habet bona ingreſſi tãquam hæres: & quid ſequatur ex hoc, & qualiter ea habeat?

Cauſa qualiter poſſit agitari cum monacho, non ſic cum deportato. & nu. 3.

3 Monachus per ingreſſum religionis non patitur capitis diminutionem.

Sententia lata contra monachum quod nõ noceat monaſterio, & quid in contractu celebrato cum monacho poſt ingreſſum.

4 In cauſis ciuilibus eſt in arbitrio iudicis comittere citationem perſonalem.

5 Epiſcopus in ſuo foro debet ſeruare leges imperiales: & ſecundũ illas ferre ſentẽtias: niſi canones contradicãt, & quod debeat ſeruare ſtatuta laicorum ſi facta ſunt ſuper his quæ pertinent ad laicos & ad deciſionem cauſæ. uide tamen nu. 7.

6 Epiſcopi habent carceres, & ſic merum imperium.

Quando una pœna imponitur uni & pluribus ſimul copulatiuè, puta capitaneo & antianis, dimidia tangit capitaneum, altera dimidia omnes antianos.

Quid in uocibus?

AVTHENTICA.

1 Cauſa quæ. †Iſta authenti.corrigit.l.codicis. in
monachis.in quantùm illa vult in
princ.ꝙ poſsint cõueniri coram pręſidibus prouincia
rum. Iſta vult quòd non niſi coram epiſcopo.auth.ſeq.
clericus.corrigit etiam in clericis ſecularibus,& in ciuilibus tan-
tũ cauſis.in criminalibus autem diſtinguit inter criminalia ciui-
lia & eccleſiaſtica.authen.ſtatuimus.corrigit generaliter in omni
bus perſonis eccleſiaſticis quæ poſsint eſſe, licet non ſint mona-
chi vel clerici tamẽ Deo deuoti.vt in Ieſuatis & eremitis. & etiã
corrigit auth.clericus.vt indiſtinctè in criminalibus.ſiue ſint ec-
cleſiaſtica, ſiue ciuilia non trahantur niſi coram eccleſiaſtico iu-
dice.& illa eſt nouiſsima auth.Imperatoris Fed.ſicut authen. Itẽ
2 nulla communitas.ſ.eo.& in auth.caſſa.ſ.tit.j.†per iſtum text.in
prin.iuncta gl.j.quę intelligit quãdo monachus conuenitur pro
contractu celebrato ante ingreſſum monaſterij.determinat Bar.
a in auth.ſi qua mulier.ſ.tit.j.ꝙ monaſterium non habet [a] bona in-
greſsi tanquam hæres.quod patet: quia cauſa poteſt agitari cum
monacho:& ſic nõ habetur pro mortuo, ergo nec monaſterium
pro hęrede:quia viuẽs nõ habet hęredem.vt in l.j.ff.pro hęrede.
& ex hoc ſequitur ꝙ nõ habet neceſſe adire hęreditatem, ad hoc
vt bona ſibi acquirãtur, licet in hærede hoc requiraſ. Sed ipſo iu
re per ingreſſum acquiruntur monaſterio tam proprietas quàm
etiam poſſeſsio, ſicut acquiruntur arrogatori:vt in l.ſi adoptaue-
ro.ff.de preca.licet ſecus in hærede:vt in l.cùm hęredes.in princ.
de acqui.poſ.Item ſequitur ꝙ nõ tenetur monaſterium vltra vi-
res bonorum.ſicut nec arrogator:vt inſtit.de acqui.per arro.§.fi.
licet ſecus in hærede qui nõ confecit inuentarium.ſed glo.viden
3 tur dicere quod habeat iure hęreditario, quod nõ eſt verum.†Itẽ
per iſtum tex.apparet ꝙ monachus nõ patitur per ingreſſum re
ligionis capitis diminutionem, quã patitur deportatus, cuius bo
na publicãtur:quoniã deportatus eximitur ab omni obligatione
ciuili,& naturali, quibus primò tenebatur. & tranſeunt in fiſcũ:
vt ff.de fideiuſ.l.ſi debitori deportato. & l.fi.de duo.reis.& tñ nõ
ſic in monacho.imò remanet obligatus. quod patet : quia poteſt
cõueniri,& cauſa cum eo poteſt agitari.nõ ſic cũ deportato, ſed
ipſe fiſcus eſt cõueniẽdus pro eius debitis.vt l.iij.j.ad l.iul.de vi.
ſuper hoc tñ ſunt diuerſæ opi.nam quidam dicunt quod daſ li-
bellus contra monachum: & ipſe reſpõdet & litem conteſtatur,
& cõdemnatur, per iſtum tex.dum dicit ꝙ cauſa ſit cum mona-
cho.ergo tota cauſa à principio vſq; in fi.Sed ſnia mittetur exe-
cutioni cõtra monaſterium in bonis cuiuſdam monachi. & iſta
opi.multum mihi placet:quia ſatis colligitur ex iſto tex.compa-
rebit tamen cum authoritate Abbatis:& licet aliãs ſententia lata
contra eum non noceret monaſterio. Sed vnum facit hic dubiũ;
quia ex contractu vel quaſi celebrato poſt ingreſſum monaſte-
rium non tenetur etiam vſque ad valorem bonorum:vt in gloſ.
prima. Et iſtud iudicium & ſententia agitatum eſt poſt ingreſ-
ſum.Sed ſolue quòd cum authoritate & conſenſu abbatis ſuprà
dixi.Nam idem eſſet in alijs contractibus celebratis poſt de vo-
luntate Abbatis. Alij dicunt quòd libellus datur contra mona-
chum,& petitur ipſum condemnari : ſed non reſpondebit ipſe,
nec litem conteſtabitur, ſed ſyndicus monaſterij vel abbatis, &
illi condemnabuntur:quia ſunt domini litis ſicut quando datur
libellus contra dominum,& comparet procurator,& reſpõdet.
iuxta plenè notata in l.j.j.de ſen. Alij dicũt ꝙ imò datur libellus
contra ipſum monaſterium, ſeu ſyndicum, vel abbatem, & peti-
tur ipſos condemnari:licet narratio fiet ex perſona monachi. de
his omnibus vide in Spe.de ſta.mona.§.j.circa princ. qui videſ
approbare omnes dictos modos,& ponit formas libellorum, &
ſic eſt in electione actoris.ad hoc d.§.fi.inſtit.de acqui.per arro-
ga.& quod not.glo.plenè in auth. apud quos oporteat cauſam
dicere.vnde ſumitur iſta auth.& quod not.Inno.in c.cum olim.
4 de priuileg.†Item no.ſecundùm Bal.dum tex.dicit de præſen-
tia perſonæ, ꝙ eſt in arbitrio iudicis,& in cauſis ciuilibus com-
mittere citationem perſonalem.i. arctare citatũ ad perſonaliter
comparendum. Regulariter enim contra. Cùm poſsit compare-
re per procuratorem, vt in ij. §.vſus.ff.de procu.de hoc in l. fin.
5 j.de procur.per Cy.& in c.j.de iudi.lib.vj.†Item no.ibi[ſecundũ
legẽ.]ꝙ Epiſcopus in ſuo foro debet ſeruare leges imperiales,
& ſecundùm illas ferre ſententias, quod intellige niſi canones
b contradicant. [b] quod dic vt ſuprà titu.j.l.priuilegia. per Bartolũ.
Sed an debeat ſeruare ſtatuta laicorum. Breuiter ſi illa ſtatuta fa
cta ſunt ſuper his quæ non pertinent ad laicos, vt in cauſis ſpiri-
tualibus vel eccleſiaſticis, puta quia contractus præſumantur
vſurarij, exceptis coniecturis quæ non habentur in iure canoni-
co.nam iſta q.iuris reputatur ſpiritualis, quando queritur an cõ
tractus præſumatur vſurarius.& ſi incidat in curia ſeculari, trãſ-
mittitur ad curiam Epiſcopi, vt no Bart.in l. Titia. ff ſoluto ma-
c trimo.& j.de iudi.l.quoties.& tunc tale ſtatutum non valet, [c] nec
eſt ſeruandum in curia epiſcopi. quia non pertinet ad laicos in-
ducere coniecturas, ex quibus præſumatur vſurarius, ſed perti-
net ad papam,& ad epiſcopum cum ſynodo,& hoc determina-
uit Federi.de ſe.in conſilio xcj.& in iſtis diebus habui conſule-
re in cauſa valde dubia, in qua deciſione allegaui præfatum cõ-
ſilium.Sed ſi ſtatuta ſunt ſuper his quæ pertinent ad laicos, ſi cu
ria epiſcopi cognoſcat contra laicos, quod interdum facit, debet
ſeruare illa ſtatuta ſi pertinent ad deciſionem cauſæ.Secus ſi ad
ordinem iudicij, ſicut in legibus iuris communis, vt hic iuncta
l.cum clericis.in fi.ſ.eod.cum ibi nota. Vltimò not.in fi.ſecundũ
6 Bald.†quòd Epiſcopi habent carceres, [d] & per conſequens ha-
d bent merum imperium:cum hoc non competat niſi habentibus
imperium:cum carceratio fiat officio iudicis nobili,& ad publi-
cam vtilitatem. De quæſtionibus autem quæ hic mouentur per
glo.ſatis patet quid dicendum ſit ex his quæ.ſ.dixi. Vltimò no.
glo.fi.quòd quando vna pœna imponitur vni & pluribus ſimul
copulatiuè, puta capitaneo & antianis, dimidia tangit capita-
neum & altera dimidia omnes antianos ſimul. Ideo ſi ſtatutum
imponit pœnam de c. ſyndico, & villæ alteram dimidiam per
hanc gl.ſecundùm Bald.& Cy.& eodem modo ſi aliquid com-
mitteretur capitaneo & antianis. tantam vocem habet capita-
neus ſolus quantam omnes antiani ſimul.ita no.per Cy.in l. nõ
7 ambigitur.ff.de legibus.†Quod autem.ſ.dixi ſtatuta laicorum
pertinentia ad deciſionem cauſæ ſeruanda in curia epiſcopi.in-
tellige ſcilicet in fauorem clericorum,& præiudicium ibi litigã-
tium, vt ſi dicat ſtatutum ꝙ non valeat inſtrumentum ſi non eſt
regiſtratum in memorialibus communis,& laicus in curia Epi-
ſcopi contra clericum, producit tale inſtrumentum . nam poteſt
clericus opponere de ſtatuto:quia tanquam vnus de populo po
teſt vti beneficijs ſtatutorum:licet ſit exemptus à iuriſditione lai
corum.x.diſtinc.c.ſi in adiutorium.& ita diſputãdo tenuit Pau.
de lea.Doct.boñ.Nam ex clericis & laicis ſit vnus populus, &
vna reſpublica, quæ conſiſtit ex ſacris & religioſis.Sed è conuer
ſo pro laico contra clericum non ſeruatur, vt ſi dicat ſtatutum
quod inſtrumẽtum mittatur executioni. nam ſi laicus habet in-
ſtrumentum contra clericum, non poteſt petere, in curia epiſco
pi quod mittatur executioni cõtra eum:cum illud ſtatutum nõ
liget clericos.licet Bar.tenuerit contrariũ in l.cunctos populos.
qui reprehenditur à Bal.& etiam ab alijs Canoniſtis: & idem ſi
clericus haberet inſtrumentum contra alium clericum. namſuf
ficit quòd ille contra quem eſt, non potuerit ligari.

2 § Clericus in quibus caſibus poſſit coram iudice ſeculari conueniri? & nu. 3.

3 Inſtantia cauſæ criminalis regulariter quod durat biennio.

Conſtitutus

4 *Conſtitutus in aliquo gradu, uel dignitate, non debet perſonaliter condemnari, niſi primò priuetur & ſpolietur dignitate.*
5 *Crimina eccleſiaſtica quæ ſint: & quid iudex de eis cognoſcat.*
An Epiſcopus pro crimine eccleſiaſtico poſſit purum laicum capere?
6 *Quando degradetur clericus, ut tradatur puniendus curiæ ſeculari: remiſſiuè.*

AVTHENTICA.

1 CLericus. †Clericus in cā ciuili debet conueniri corā ep̄o: niſi natura cauſæ nō patiatur. Sed in cauſa criminali ſi crimē eſt ciuile, cōuenit̄ corā iudice ſeculari: nō tm̄ fit executio in perſonā eius anteq̄uam degradet̄ ab ep̄o. Sed ſi eſt crimē eccleſiaſticū, tūc coram ep̄o. h. d. Sed per aut̄. ſe. ſtatuimus. nec in ciuili nec in criminali coram ſeculari trahi pōt. & de materia iſtius aut̄. habet̄. xj. q. j. per totū. & de foro cōpe. c. ſi quis contra clericum. In tex. ibi: [prius apud epiſcopū conueniatur.] dic q̄ glo. dicit q̄ negligente ep̄o recurritur ad iudicem ſecularē, quod hodie non eſt verū: quia nullo modo ſecularis poteſt ſe impedire: ſed recurrit ad ſuperio-
2 rem ipſius Epiſcopi, & ſic ad Papam. †In text. ibi: [ſi natura cauſę] gloſſ. exponit pluribus modis. Docto. exemplificant in cauſa feudali: in qua etiam clerici conueniuntur coram domino feudi, etiam ſi ſit laicus: vt in c. verum. cum ibi not. de foro competen. vel quādo venit clericus ad defendendum illum cui rem vendidit, qui conuenitur coram iudice laico, non coram eodem debebit ipſum defendere vt in l. venditor. ff. de iudi. vel in cauſa reconuentionis ſi ipſe agat contra laicum in curia ſeculari, & laicus ipſum reconueniat, tenetur reſpondere coram eo: vt in c. j. de mu. pe. & not. in c. at ſi clerici de iudi. vel quando clericus eſſet incorrigibilis: vt not. in gloſſ. ſummæ. xj. q. j. quam omne vide: &
a plures alios caſus in quibus clerici[a] ſubſunt laicis. vide per gl. in c. principes. xxiij. q. v. & etiam in Specul. de compe. iudi. adi. §. j.
3 per vnam columnam. †In tex. ibi. [duos non egrediatur menſes &c.] dic ſpeciale eſt in hoc caſu. nam regulariter inſtantia cauſæ criminalis durat biennio infrà, vt infrà certum tempus. l. j. & ij. lib. iij. In text. ibi. [nec tamen puniatur,] ſubaudi in perſonam: ſed pecuniariter bene poterat condēnari hoc iure. hodie ſecus, niſi factus eſſet clericus poſt delictum cōmiſſum: & poſtquam eſſet exemptus à iudice ſeculari. quod dic vt plenè no. per Barto. in l. j. ff. de pœnis. & per Ioan. An. in c. j. de obli. ad ratioci.
4 †In text. ibi: [ſacerdotio ſpolietur.] ſubaudi vel alio ordine clericali: & ſic nota q̄ conſtitutus in aliquo gradu vel dignitate non debet perſonaliter condemnari, niſi primò priuetur & ſpolietur dignitate: ne videatur in dignitate puniri vel mori: vt habetur in l. C. in vlti. colū. in ver. præterea nullus ibi. dum dicit poſt
5 amiſſionem cinguli. †In text. ibi. [ſi verò crimen ſit eccleſiaſticum.] quæ ſint crimina eccleſiaſtica plenius quàm glo. ponat hic: dic vt not. in c. cùm ſit generale. de foro compe. per gloſſ. & in Specu. de compe. iudi. adi. §. j. Nam in illis etiam cōtra laicos cognoſcit & punit epiſcopus: vt eſt crimen ſacrilegij: hæreſis: ſimoniæ: periurij: pacis fractæ: vſurarum: rapinæ: & fornicationis: & ſunt aliæ etiā cauſę non criminales, ſed ciuiles pertinētes etiā inter laicos ad forum eccleſiaſticum: vt ſunt cauſæ ſpirituales: puta matrimoniales, & decimarum, de quibus omnibus dic vt ibi: & in d. glo. ſummæ. An autem epiſcopus pro crimine eccleſiaſtico poſſit purum laicum capere, vide in addi. Spec. de maio.
6 & obed. †Item quando degradetur clericus[b] vt tradatur puniendus
b curiæ ſeculari. vide de hæreticis. c. ad abolendam. & de iudi. c. cùm non ab homine.

2 *Citatus pro crimine non tanquam clericus ſed laicus cum eſſet clericus: ſi fuit contumax, & in banno poſitus: & condemnatus tanquam confeſſus ex forma ſtatuti: & poſteà capiatur pro executione perſonali facienda, ſi alleget ſe clericum, & oſtēdat literas an proceſſus erit nullus: & quid in alijs priuilegiatis?*
3 *An valeat ſtatutum diſponens q̄ ſi clericus declinauerit iuriſditionem poteſtatis ſit extra protectionem communis? & q̄ reddatur ſibi ius.*
4 *Clericus ſi declinauit, & poſteà agat coram iudice ſeculari contra aliquem & ille excipiat q̄ non reddatur ſibi ius: quia declinauit: & clericus replicet q̄ non ualet ſtatutum, & proteſtetur iudici q̄ reddat ſibi ius, alias incidat in pœnam huius authen. ter requiſitus quid faciet iudex.*
5 *Quid ſi clericus citatus ad inſtantiam laici coram ſeculari comparcat, & petat ab illo iudice pronuntiari actorem cecidiſſe à iure ſuo propter uocationem: & ille replicat q̄ non uult ulterius procedere, an euadat pœnam?*
6 *Iudex negligens in reddendo iuſtitiam, quando perdat iuriſditionem?*
Quid in rectore ſcholarium requiſito ab aliquo ſcholari quòd admittat eum ad examen?

AVTHENTICA.

1 STatuimus. †Iſta auth. primò addit ad aut̄. præce. quæ loquitur in clericis. & aut̄. caſſa. quæ loquit̄ in monachis, vt non poſſint conueniri in cauſa ciuili niſi corā ep̄o: vt idē ſit in perſonis eccleſiaſticis quę nec ſunt religioſi nec clerici, et quæ ſint illę h̄r xij. q. j. c. duo ſunt. & xvij. q. j. c. cum lex continentię. vbi dicitur q̄ ſunt conuerſi eccleſiarum ſecularium vel regularium. & in c. nullus. de fo. compe. vbi dicitur q̄ ſunt ſeruientes in eccleſijs vt ſcholares, vel pone exemplum in hæremitis, vel
c in iſtis Ieſuatis,[c] qui portant habitum quaſi religioſorum, & tenent vitam continentem & tamen non fecerunt profeſſionem, nec habent ordinem clericalem. Secundò corrigit aut̄. præce. inquātum illa reliquit clericos iuriſditioni iudicis ſecularis in criminibus ciuilibus: & ſtatuit q̄ nec in ciuili nec in criminali poſſint trahi coram ſeculari: intellige niſi clericatus ſit aſſumptus poſt crimen cōmiſſum in fraudem iuriſditionis ſecularis. quo caſu dic vt plenè no. in c. j. de oblig. ad ratioc. per Ioan. An. Circa primum de ciuilibus cauſis: dicunt quidam habere locum quando clericus conueniretur act. perſonali quæ afficit perſonam: ſecus ſi in actione reali pro re immobili: quia illa eſt temporali iuriſditione: & in realibus ſortitur quis forum ratione rei in loco vbi eſt: vt j. vbi in rem actio. l. fi. ſecundū Gul. de Cug. qui dicit q̄ ratione poſſeſſionis eſt de foro ſeculari. & allegat l. viros. de palatinis ſacrarum largi. lib. xij. refert autem Alberic. hanc fuiſſe arduam q. inter regem Portugalliæ & quoſdam alios: & plures rationes adducit hincinde. ſed veritas eſt in cōtrarium: & hoc tenet Bal. in authen. præce. per iſtam authē. quia licet ſortiatur forum ratione loci, non ſortitur forū iudicis. Nam & ſi clericus aliæ diœceſis contraheret in ciuitate iſta, ſortiretur forum non poteſtatis, ſed epiſcopi. vt not. in authen. qua in prouincia. j. vbi de crimi. agri opor. & in capit. j. de priuileg. libro vj. Præterea verſatur perſona clerici in litigando: ergo non poteſt
2 hoc fieri à non ſuo iudice. †Circa ſecundum de cauſa criminali, quæritur ſi aliquis fuit citatus pro crimine nō tanquam clericus ſed tanquam laicus, cùm eſſet clericus, & ipſe non comparuit, & propter hoc fuit poſitus in banno, & condemnatus tanquā confeſſus ex forma ſtatuti: poſteà capit̄, & cùm vult iudex facere executionem in perſonam allegat ſe clericum, & oſtēdit literas, & dicit proceſſum nullum, tanquam factum à nō ſuo iudice: vt j. ſi à nō compe. iud. per totum. Iudex dicit contrarium quia debuit cōparere, & ſuum priuilegium allegare: quod cum non fecerit acquiſiuit iudex iuriſditionem ſupra eum ratione contumaciæ. per l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. quid iuris? Iſtam quæſtionem mouet Bald. poſt Pet. in l. generaliter. j. eodem titu. & determinat pro clerico, quòd non valeat proceſſus. Nec obſtat contrarium: quia procederet in eo qui non eſſet exemptus ipſo iure, ſed ex priuilegio: vt ſcholaris de quo j. de pact. l. ſi quis in conſcribendo. ſecus in his qui ſunt ipſo iure exempti à iuriſditione: quæ ratio non videtur bona. nam & foreſis eſt exemptus ipſo iure, & tamen in dubio ſi non comparet, acquirit iudex iuriſditionem ſupra eum: vt ibi: & no. in l. ſi ſi quis in ius voca. non ierit. Verior ergo ratio eſt: quia etiam ſi clericus vellet expreſsè non poſſet ſe ſubijcere iuriſditioni ſeculari: multominus ſi vult tacitè non comparendo. Nec eſt poſſibilis acquiſitio iuriſditionis ſuprà clericum cùm iudex ſecularis ſit incapax talis iuriſditionis non ſic ſuprà alium ſecularem ſibi non ſubditum. Nam poteſt ſupra illum acquirere iuriſditionē ipſo volente. Iſtā etiam quæſtio. tangit Gandinus in opere maleficiorū in tracta. de bannitis pro maleficijs, quam dicit habuiſſe Senis. †Per iſtum[d]
3 tex. etiā patet nō valere ſtatutū quo diſponit̄ q̄ ſi clericus decli-
d nauerit iuriditionē poteſtatis ſit extra protectionē cōis, & q̄ non reddat̄ ſibi ius: qm̄ eſt cōtra libertatē eccleſiaſticā auferēdo ſibi id quod per ll. imperiales & canonicas tribuitur: vt hic iūctis his quæ no. Innocen. in c. nouerint. de ſenten. excommu. Sed poſito quòd ſtatutum de facto ſeruetur dicit hic Iac. But. quòd cautela eſt quādo clericus citatur, et cōparcat corā ſeculari in habitu &

a ¶ In quibus clerici. Adde Fede. de Senis conſi. xxix.
b ¶ Degradetur clericus. Adde doct. in c. at ſi clerici. de iu. in c. tuæ. de pœnis. in c. cū non ab homine. de ſentē. excom. Pet. de Anc. in repe. regulæ ea q̄ de reg. iur. li. vj.
c ¶ In iſtis Ieſuatis. Adde Anto. de But. in cōſi. ix. inci. qa hic agitur in vj. col. ver. ſed proponitur quòd ſint ſub obedientia epiſcopi.
d ¶ Per iſtum tex. Adde hic addita. ſ. in authen. caſſa. in ij. colū. ſ. de ſacro ſanc. eccle.

a ¶Quaſi caſtrẽſi. Ad de doc.in rub. de pecu.cleri. Et in quibus caſibus poſsit teſtari clericus. vide gl. in c. quicũq;.xij. q.iij. gl. inc.ij.de ſuc. ab iteſt. Inn.in c.cũ in officijs. de teſta. Per.de anch. in c.abbate ſanè de re iudi.

b ¶Aequiparanẽ vſufructuarij. Adde glo. in c.cũ olim. de rerũ permu.glo. in c.fi.de pecu.cle.Inn. in c. ex literis.de pba. Abb. in c. cauſam quæ. de ver.ſig.Abb.in c.poſſeſsiões.de reb.eccle. non alien.

c ¶Clericatus nõ liberat. Adde glo. in c.cũ voluntate.de ſenten. exc.& quid de ordine ſacerdotali. vide glo.in c.indecorũ. de æta.& quali. q̃ eſt reprobata.& eã reprobant ibi Doc.in c. qa nos. de teſta. Domi. in c.ſi annum quartũ decimũ.in §.fi. de iudi.lib.vj.

tonſura,& dicat domine iudex ego declino veſtram iuriſditionem ſed libenter litigarem coram vobis,tamen non poſſum.qa ſum clericus vt videtis. & tunc non facit contra ſtatutum & tamen conſequeretur effectum ſuum quia iudex ſecularis videndo eſt quòd clericus ne incidat in pœnam excommu.non procedat cõtra eũ. & idem not.per eũ in l.ab adminiſtratione.j. de leg. Bal.dicit q̃ ſi allegat clericũ, eo ipſo videẽ declinare. Melius ergo facit ſi nihil dicat, ſed cõpareat in habitu & tonſura. Nam & tũc iudex ignorãtiam non põt pretendere, vel melius faciat q̃ Epiſcopus ipſum repetat tanquã clericũ ſuũ. & ſic non veniet cõ
4 tra ſtatutũ.†Sed quid ſi declinauit, poſteà agit corã iudice ſeculari contra aliquem:ille excipit q̃ non reddatur ſibi ius:qa declinauit.clericus replicat quod nõ valet ſtatutũ, & proteſtatur iudici q̃ reddat ſibi ius. aliàs incidat in pœnã huius auẽ.i fi.ibi. [tertiò requiſitus.] qd faciet iudex? Dicit Iac. but.q̃ aut ſtatutũ aufert ſibi iuriſditionem hoc caſu, & tunc non eſt quid imputetur iudici ſi nõ redditur illi ius, cũ nõ poſsit iuriſdi.non præſuppoſita. Aut non aufert iuriſditionẽ: ſed mãdat vt non reddat illi ius: & tunc cũ poſsit reddere,qa iuriſditionẽ habet,delinquit ſi non reddat:non obſtante ſtatuto, quod non valet: & puniretur per ſuperiorẽ pœna huius auẽ. Sed Albericus etiam in præce.caſu dicit idẽ.qa non valet ſtatutũ auferẽs ſibi iuriſditionẽ:tanq̃ contra libertatem eccleſiaſticam. Certè bene poteſt ſtatutũ clericis non concedere quod ſuũ eſt:ſed non poteſt auferre quod aliunde habent quã ab eo:vt dixi in auẽ.caſſa:& ſic dictum Iac.videtur verius.& hæc de prima parte huius auẽ. vſq; ibi, [quod ſi actor fecerit.]ibi imponiẽ triplex pœna ſcilicet actori, vt cadat à iure ſuo,& non valet proceſſus,& iudici vt perdat iuriſditionẽ.
5 †Sed quid ſi clericus citatus ad inſtantiam laici coram ſeculari compareat,& petit ab illo iudice pronuntiari actorem cecidiſſe à iure ſuo propter vocationẽ ille replicat q̃ nõ vult vlterius procedere,& quòd ad ipſum pertinet.Quid iuris?videẽ qd' euadat pœnam:cũ poſsit deſiſtere vſq; ad ſententiã.vt l.quãuis.ff. de in ius vocan.& in l.in criminali.j.de iuriſdi.om.iudic.& in l.qui cũ maior.§.accuſaſſe.ff.de bo.libe.Doc.videntur tenere contrariũ. quia hic imponitur pro iudicio attentato,& pro tractione clerici coram ſeculari.& hoc factum eſt. & ſic delictum eſt conſummatũ:vnde non habet locũ pœnitentia l.qui ea mente.ff. de fur. & l.j.in fi.infrà de aſſer.tol.Fallit in l.quamuis.ff.de in ius.vocã. Secus quãdo pro iudicio conſummato.vt ſi imponeretur pœna accuſanti vel agenti coram vetito examine:quia ſub iſtis verbis comprehenditur totum iudicium: & tunc poteſt pœnitere vſq; ad ſententiã excluſiuè,vt euadat pœnam legalem. ita loquũtur
6 ll.in contrarium allegatæ. †Vltimò not.in fi.caſum ſpecialem in clericis,quod iudex ſecularis negligens in redendo eis iuſtitiam,ter requiſitus perdat iuriſditionem ſed in contrariũ eſt ius commune.vt in auẽ.de man.prin.§.ſit tibi.vbi non priuatur iuriſditione:ſed incurrit indignationem principis:& poteſt extraordinem puniri.vt in auẽ.de qua.§.ſuper hoc. & vt litigãtes iurẽt. §.j.ſecundum Pet.qui dicit ita fuiſſe terminatũ in perſonam comitis Brandenſis.de quo ſubditi fuerunt conqueſti regi, quod non reddebat ei ius: & petebant ipſum priuari comitatu. quod not.pro iſtis qui habent caſtra in feudum, vt nõ poſsint priuari feudo propter hanc cauſam. per quod etiam dicit Petr. quod ſi rector ſcholarium requiſitus ab aliquo ſcholari q̃ admittat eum ad examẽ:quia ſtuduit tempore debito,& fecit actus ſuos: licet recuſet:& ter fuerit requiſitus, non priuatur officio rectoratus. & ita dicit fuiſſe de facto:licet iſta admiſsio fiat per modum iuriſditionis.vt in l.ij.de offi.magi.officiorum.

2 *¶Clerici de fructibus ſuorum beneficiorum utrum poſſint teſtari?*
3 *Clerici qui ſunt milites cœleſtis militiæ,quare in bonis acquiſitis aliunde quàm ex beneficijs,uel occaſione clericatus,ſint melioris cõditionis quàm milites armatæ militiæ in bonis aliunde acquiſitis quàm in caſtris uel occaſione militiæ?*
4 *Clericatus non liberat à patria poteſtate:ſed Epiſcopatus ſic: & quid in ordine ſacerdotali: & an religio faciat perdere patriam poteſtatem.*
5 *Statuto q̃ filiusfamilias non poſſit alienare,uel ſe obligare ſine certa ſolennitate,quod comprehendantur etiam clerici.*

LEX XXXII.

1 SAcroſanctæ. †Clerici filijfa. de bonis acquiſitis poſt clericatũ tãquam de
a peculio quaſi caſtrẽſi[a] teſtari põt,nec eorũ teſtamẽta ſubiacẽt reciſsioni.h.d.iuncta l.cum lege.j eod. Et aduerte:qa iſtæ leges loquũtur de bonis acquiſitis poſt clericatum nõ diſtinguẽdo an fuerint acquiſita ex fructibus beneficiorum ſuorum, vel aliũde.Sed auẽ.presbyteros.quæ ſequitur poſt auẽ. licentiam.declarat quod vndecunq; & qualitercunq; ſint acqui
2 ſita. †Ex quo no.& poſſunt teſtari de fructibus beneficiorum ſuorum.Iſtud hodie limitatur vt habeat locũ in beneficijs ſine cura,& ſic in clericis qui non ſunt prelati.ſed in his qui ſunt prelati,vt epiſcopi vel rectores parochialium eccleſiarũ,non põt de fructibus beneficiorum ſuorũ vel de his quæ ſunt acquiſita ex illis fructibus teſtari licet in eorum vita poſſunt diſponere pro
b libito voluntatis:quia in vita æquiparantur vſufructuarijs[b], qui faciunt fructus ſuos, & de ipſis poſſunt diſponere viuentes, & etiam in morte:ſed ipſi in morte equiparantur vſurarijs, qui nõ poſſunt:cum non faciant fructus ſuos,ſed vtuntur ad neceſsitates eorum:& hoc per auẽ.licentiam. & per ea quæ plenè not. in
3 c.præſenti.de offic.ordi.in vj.per glo. & Doct. †Item nota inquantum loquuntur de bonis aliunde acquiſitis, q̃ clerici qui ſunt milites cœleſtis militiæ ſunt melioris conditionis in hoc quàm milites armatæ militiæ.nam illi non dicuntur habere caſtrenſe peculium,niſi in his quæ acquirunt in caſtris: vel occaſione militiæ:& in illis habentur vt patresfa.& de illis poſſunt teſtari:& eorum teſtamenta non ſubiacent querelæ: vt l.fina.j. de inofficio.teſta.Sed de alijs bonis aliunde quæſitis non poſſunt teſtari:quia non reputatur eſſe caſtrenſe peculium, ſed paganicũ: & in illis pater habet vſumfructum:vt j.de bon.quæ libe.per totum.in caſtrenſibus non:ſed clerici non ſolum dicuntur habere in acquiſitis ex beneficijs,& occaſione clericatus,quæ aſsimilãtur acquiſitis occaſione militiæ, ſed etiam in omnibus alijs vndecunque quæſitis:& ſic pater in illis non debet habere vſumfructum,tanquam de caſtrenſibus: quod perpetuò tene menti.
4 †Item no.quòd clericatus nõ liberat quem à patria poteſtate.
c nam ſi liberaret,non dicerentur habere peculium:vt d.l.fina. & tamen iſtæ ll.volunt contrarium.illud hodie corrigitur in dignitate epiſcopali:vt in authen.ſed epiſcopalis dignitas.quia epiſcopus præficitur in patrem, ergo non debet habere alium patrem temporalem cui ſubſit,cum ipſe ſit pater ſpiritualis:& ſpiritualia præferuntur temporalibus. Quid autem in ordine ſacerdotali:vel in alio ſacro ordine fuerunt diuerſæ opiniones inter Canoniſtas.Sed Innocen. tenet quòd nullus ordo infra epiſcopalem liberat:quod dic vt plenè no.in c.indecorũ.de æta. & qualit.niſi trãſiret ad religionẽ,illa enim bene liberat.vt no.gl.ff.de min.l.ſi ex cauſa.§.Papi.& no.j.c.auẽ.verũ.Sed an religio faciat perdere patriã poteſtatẽ,ſi quis habens filios in poteſtate ingrediatur religionẽ?vide Bal.in l.pater.cum l.ſeq. quæ inci.ſic eueniet.ff.de
5 adul.†& per h.d.Bal.ſi ſtatutũ dicat q̃ filiusfa.non poſsit alienare,vel ſe obligare ſine certa ſolẽnitate,cõprehenduntur etiã clerici habẽtes parẽtes:quia ipſi ſint filijfa.niſi in caſibus in quibus ſ.& hoc no.quia ipſe præſupponit tale ſtatutum ligare clericos: quia eſt ligamẽ fauorabile:ne diſsipent eorum bona:quia ex no. per Bar.in c.cũctos populos.in vj.q.de ſtatutis prohibitiuis:ergo cõprehenduntur clerici:vt in c.ſi in adiutoriũ.x.diſt.& iſtum caſum habui de facto:& ita ſcripſi antequã viderem Bal.hic:cum ſtatutũ dicat q̃ nullus poſsit alienare bona immobilia ſine certa ſolẽnitate:& quidã clericus fecit donationẽ cuidã attinẽti ſuo ſine illa ſolẽnitate:dubitabaẽ an valeat:& dicitur q̃ non: quia ſtatutum laicorũ non ligat clericos:ego dicebã contrariũ per rationem quã ſ.dixi:& nũc reperio Bal. expreſsè hoc determinantẽ.

AVTHENTICA.

SEd epiſcopalis dignitas. Ad euidentiam eiusq;
1 hic dicitur in fi.præmitte†q̃ ſi habeo filium in poteſtate mea,& nepotem ex eo,quia etiã eſt in mea poteſtate ſi filius meus exit de poteſtate mea per mortẽ meã,& ipſe nepos reincidit

reincidit in ptātē ipſius.Sed ſi exiret per emācipationē,& ſic per
capitis diminutionē me viuēte,ille nepos nō reincideret in eius
ptātē.Iſta auť.vult ꝙ ſi exit de ptāte mea me viuēte,nō per emā
cipationē,ſed ꝑpter dignitatē reincidat nepos in eius poteſtatē:
ac ſi exiret per mortem meam:& ſic no.ꝙ exire patriam poteſta
tem per dignitatem,non dicitur capitis diminutio.

1 ¶ Epiſcopus cui acquirat? & quid in cardinali,& quid ſi erat monachus? q. illi mo-
naſterio in quo erat non acquirat.
Acquiſita poſt epiſcopatum præſumuntur acquiſita de bonis eccleſiæ.
3 In alijs adminiſtratoribus ſi poſt adminiſtrationem aliqua acquiſiuerunt, an, præſu-
mantur acquiſita de bonis adminiſtratis?

AVTHENTICA.

1 LIcentiam. †Iſta auť.cōfirmat l.codicis inquātū
dat licentiā epīs poſſe teſtari de qbuſ
cunqꝫ bonis:& ſi ſint filijfa. vt hic habeat locū in illis
quæ cōſtat acqſiuiſſe:vel habuiſſe ante adeptū epatū:
quia tūc apparet ꝙ non ſunt quęſita de bonis epatus. Idē ſi ſunt
quæſita:poſt tñ ꝑuenerūt ab aliquo cōiuncto vſqꝫ ad quartum
gradū:qa præſumūtur ꝑueniſſe nō cōtēplatiōe eccleſię: ſed per-
ſonę,vel ſanguinis:ſi verò à remotiori, vel ab aliquo extraneo,
vel nō apparet vnde,tunc præſumunť acqſita,vel de bonis epa-
tus,qñ nō apparet vñ:vel cōtemplatiōe epatus,qñ apparet:vnde
puta ab extraneo,vel remotiore:& vtroqꝫ caſu tanquā bona ſint
eccleſiæ vel epatus,non pōt de ipſis teſtari:& idē in alijs admi-
niſtratoribus.i.rectoribus eccleſiarū parochialiū:nam & ipſi di-
cuntur adminiſtratores:& prædicta locū habent in caſu dubio:
quia ſic præſumiť ipſa lex:in caſu aūt certo nō iremus per conie
cturas:vnde ſi ſtaret quod extraneus vel remotior donaſſet ſibi,
non cōtempla.eccleſiæ,ſed perſonæ:quod etiā præſumeretur ſi
erat magnus amicus ſuus ante etiā epatū & ex mō donatiōis poſ
ſet teſtari:& ſic ecōuerſo ſi cōſtaret ꝙ cōiunctus vſqꝫ ad quartū
gradū donaſſet ſibi cōtēplatione eccleſiæ,nō poſſet teſtari: quia
2 in certis etiā l.cōtinuus.§.cum ita.ff.de verbo.obli.†Item prædi-
cta locum habēt in epiſcopo qui non ſit religioſus, & ſic poteſt
acquirere ſibi:ſed ſi eſſet religioſus, tunc non poteſt ſibi acqui-
rere ꝑpter cōfeſsionem factam,per quam ſibi abdicauit poten-
tiam acquirēdi vel habendi in particulari:quā recuperat ratione
cuiuſcūqꝫ dignitatis,etiā cardinalitatis:vnde acquirit vel eccle-
ſiæ cuius eſt prælatus,vel eccleſiæ Ro.ſi eſt cardinalis:monaſte-
rio verò in quo erat monachus nō acquirit:quia propter dignita
tē liberatus eſt ab obedietia illius monaſterij: & hoc voluit Bal.
hic licet nō ita plenè.Circa qđ vide qđ not.xvj.q.in c.de monac.
& qđ no.Io.An.i merc.in c.ſemel Deo dedicatū.cir.ſi.de re.iu.li.
vj.Quid aūt ſi cōſtat res ēptas ptim ex fructibus bñficiorū:ptim
ex proprijs paternalibus.vide quod no. Inn.in c.cū in officijs.de
3 teſt.†& quæ ſit ratio quare in dubio poſt epatum præſumuntur
2 acquiſita de bonis eccleſiæ.ʼdicit Inn.ꝙ ꝑpter culpā ꝑlati,q de-
buit facere inuētariū de omnibus, qđ ſi feciſſet, appareret vnde
ꝑueniſſent,& ſic innuit ꝙ tali ſcripturæ ſtareť,& etiam Bal. hic.
Sed periculoſum videť hoc:qa poſſet ſibi appropriare bona ec-
cleſiæ per indirectū:vnde videť ſtandū huic auť.niſi per alias le
gitimas ꝓbatiōes quā aliūde:in alijs aūt adminiſtratoribus ſi poſt
adminiſtrationē quæſiuerūt aliqua,an præſumātur de bonis ad-
miniſtratis,vt ſunt iſti factores dominorum,qui in breui tempo-
re efficiuntur ditiſsimi.gl.in l.defenſionis.j.de iure fiſ.lib.x.dicit
ꝙ ſic.Bal.hic poſt Pet.& Cy.aliter loquitur:& etiam Bart.ibi nō
tenet illam glo.dic vt hic per Bar.

1 ¶ Si ſtudium Paduanum priuilegiatur à principe ad inſtar ſtudij Bononienſis, &
poſtea illi ſtudio concedantur noua priuilegia,an etiam ſtudio Paduano competent?
3 Quid contra ſi priuilegia ſtudij Bononienſis deſinant competere:an etiam deſinent cō
petere ſtudio Paduano?

LEX XXXIII.

1 OMnia priuilegia. †Ad ſimilitudinē hoſpi
talis Lotici qđ fuit pri-
mum:cætera hoſpitalia priuilegiantur: & eorum pri-
2 uilegia confirmantur.h.d.in effectu. †Et not.de iſtis
priuilegijs quæ cōceduně vni loco vel perſonæ ad inſtar vel ſi-
militudinē alterius loci,vel perſonæ:quæ vocātur priuilegia cō-
ceſſa ad inſtar:de quibus tangiť per Io.An.in c.inter dilectos.de
fide inſtru.in nouella.& ſæpe cōtingit qđ Papa cōcedit vni loco
indulgentias ad inſtar illarum quas habet Sancta Maria de por
tiūcula de Aſsiſio.& eſt in arg.ſecundū Guli.de Cu.& Bald.ꝙ
ſi ſtudiū Paduanū priuilegiatur à principe 2
ad inſtar ſtudij Bononiēſis: poſteà illi ſtu-
dio cōcedanť noua priuilegia, & etiā huic
ſtudio Paduano cōpetent:qa videť ptiuile
giū tā de ꝑteritis quā de futuris: niſi verba
cōceſsiōis nō patianť:vt qa ſint de pręſenti:
puta concedimus priuilegia ſtudio Paduano quæ habet ſtudiū
Bononiē.nā hæc cōceſsio nō extēdereť ad priuilegia poſteà cō
3 ceſſa ſtudio Bononiēſi.per l.ſi ita.ff.de aur.& arg.lega.†Sed qđ
ſi deſtruať ſtudiū Bononiēſe:& ſic priuilegia eius deſināt cōpe-
tere:an etiā deſinent cōpetere ſtudio Paduano?videť ꝙ ſic,qa ſi
deſinit exēplar:deſinit exēplādū:vt l.in teſtō.ff.de cōdi.& demō
ſtra.Dic cōtrà ſi apparet quę priuilegia illi cōpetebāt:qa fuit ius
quæſitum huic ſtudio: quod non aufertur ex caſu contingen-
te illi.arg.l.ſi poſt mortem.§.fi.ff.de contratab.de his quæſtioni-
bus vide hic per Gul.de Cu.& Bal.

¶ Præſumuntur acq
ſita de bonis eccleſię.
Adde glo.in l.etiam.
C.de dona. inter vi-
rum & vxorem. &
glo.in l.defenſionis.
C.de iure fiſ.lib.x.

2 ¶ Serui an poſſint clericari?
3 Iudex non debet perſonaliter accedere ad partem:ſed econuerſo.
Fons non debet ire ad aſinum:ſed econuerſo.
Doctor non debet informari à ſcholaribus,ſed econuerſo.

LEX XXXIIII.

1 IVbemus. †In iſta lege primò ſtatuiť ꝙ aſcripti-
tij ſine volūtate dominorum quorum
ſunt prædia qbus ſunt aſtricti,nō poſsint clericari vel
monachari:vſqꝫ ibi,[ſeruos.] Et iſta prima particula
limitatur in auť.aſcriptitios.ꝙ hoc ſit verū: præterquā in illis eiſ-
dem prædijs,ſi fortè ibi eſt alia eccleſia:nam pñt clericari, vt illi
deſeruiāt:& tunc operi ruſticali deſeruient per ſubſtitutum cui
2 ſunt aſcripti.†Secundò ſtatuiť in verſic.[ſeruos.] ꝙ ſerui etiam
cum volūtate dñorū nō poſsint clericari:qa nō debēt remanere
ſerui in clericatu.Sed ſi dñs vult primò eos manumittet,et poſt-
ea clericabunť:vſqꝫ ibi: [omnes.] & iſta particula corrigiť ꝑ au-
then.ſi ſeruus:qa ſi dñs cōſentiat ꝙ ſeruus ſuus clericeť: vel non
cōtradicat,cū ſciat:fauore clericatus & libertatis ſtatim efficitur
liber:tñ ſi vitā clericalē relinqueret dño,reſtitueretť.Tertiò & vl
timò ſtatuiť in hac l.quòd omnes clerici etiā in dignitate cōſtitu
ti ſubſint præſidibus ꝓuinciarū: & teneanť cōparere coram eis
3 etiā epī cum citanť:nō aūt debent præſides accedere ad eos.†Et
iſta particula ſemper allegať:ꝙ iudex nō debet perſonaliter ac-
cedere ad partem:ſed ecōuerſo:quantūcunqꝫ ſit homo magnus,
vel in dignitate poſitus:quia nō debet dedignari cōparere corā
illo qui poſitus eſt ad iuſtitiā miniſtrandā, quicunqꝫ ſit vilis cō-
ditionis:vt dicebat Bal.ꝙ fons nō debet ire ad aſinū:ſed ecōuer-
ſo per iſtum tex.Sed & doctor non debet informari à ſcholari-
bus,ſed econuerſo.facit l.ij.ſi prætes.in fine.ff.quis ordo in bon.
poſſeſ.ſer.

LEX XXXV.

SEruis. Iſta lex limitat.l.iubemus.in ver.ſeruos.qa
illa loquiť qñ ſeruus trāſit ad clericatū ſim
plicē,vt nō poſsit etiā cum volūtate dñi:licet hodie il-
lud ſit correctū.Si aūt trāſit ad vitā monachalē tūc effi
ciebať liber:per iſtā legē.Tamē ſi derelinquebat illā vitā,reſtitue
1 bať dño.†Et iſtā legē in fi.ego allego in deciſiōe quæſtiōis, quā
pridie diſputaui:qñ pater miſit filiū ad ſtudiū nō teneť ſibi mini
ſtrare expēſas:nec pōt pœnitere ſecundū Docto.& gl.in l.mace
doniani.C.ad mace.ſed ego dico hoc verū,ſi ꝓficit in ſtudio:ſed
ſi nō ſtudet,& perdit tp̄s,pōt pater ipſum reuocare:qa nō cōſen
ſit vt ſtaret ſtudio & perderet tp̄s:ſed vt proficeret:& ſatis bene
probať in fin.huius legis.Iſta auť.ſuppleť per duas auť. hic poſi-
tas,ſ.ꝙ qñqꝫ etiā ſine volūtate dñi ſeruus efficiť liber,ſ.qñ tranſit
ad dignitatē epiſcopalē:vel quando per trienniū ſtetit in mona-
ſterio,& probatus eſt pro bono & perfecto monacho.

1 ¶ In officijs quæ non continent iuriſditionem,ſed nudum miniſterium:ut in notarijs,
ſi unus eſt poſitus ad ſcribendum in tali bancho:alius in alio:non debet alter ipſorū
etiam de conſenſu partium ſcribere in cauſis non pertinentibus ad officium eius.

LEX XXXVI.

1 REpetita. †Iſta l.allegatur ꝙ quando iuriſditio-
nes ſunt diſtinctè & limitatæ, non ha-
bet locum prorogatio. Pone exemplum, ſi ſtatutum
huius ciuitatis dicat,quòd tales cauſæ ventilentur

coram tali iudice poteſtatis qui reſidet penes tale bāchū, et aliæ
coram alio. & vnus nō impediat ſe de iuriſditione alterius: vtrū
partes de communi cōſenſu poſsint in cauſa quæ venit tractan-
da coram vno litigare coram alio prorogando iuriſditionem. &
facit iſta l. in arg. ꝙ non, concordat l. conſulta diualia j. de teſta. fa
cit l. in agris limitatis. ff. de acqui. re. do. ſic de cauſa ciuili non po
terit prorogari iuriſditio in iudicem maleficiorū, qui poſitus eſt
ad maleficia, & prohibetur ſe nō impedire de ciuili. & iſtum ca-
2 ſum vidi de facto. † Item Guli. de cug. in officijs quæ non conti
nent iuriſditionem ſed nudum miniſteriū, vt in notarijs, ſi vnus
eſt poſitus ad ſcribendum in tali bancho, alius in alio, nō debet
alter iſtorum etiam de conſenſu partium ſcribere in cauſis non
pertinētibus ad officium eius. facit l. in fraudem. §. quoties. ff. de
iure fiſ. in ver. manu commentarien. & l. j. j. de ſpor.

2 *De relictis uniuerſaliter ad piam cauſam, an detrahenda ſit trebellianica?*
3 *Quando pauperes inſtituuntur hæredes, uidetur inſtitutus ipſe Epiſcopus, qui eſt pa-
ter pauperum, & executor legitimus.*
4 *Quid ſi teſtator inſtituto filio pupillo dicat quòd quandocunque deceſſerit ſine liberis
bona ſua diſtribuantur inter pauperes, & non dixit per quem, & qualiter mater
ſuccedet, & quid poterit detrahere ſi filius decedat in pupil. ætate?*

LEX XXXVII.

1 SI quis ad declinandam. † Valet inſti-
tutio facta de
captiuis vel pauperibus in genere: nec vitiatur ꝓpter
incertitudinem: & in primo caſu Ep̄s capit hæreditatē
& diſtribuit; in ſecūdo verò caſu ſi in loco ſit aliquod hoſpitale
pauperū, pertinet ad illud: & ſi ſint plura, pertinet ad pauperes:
ſi verò nullū idē qđ in primo caſu. vt Epiſcopus capiat tanquā
hæres, & diſtribuit alienando mobilia, & immobilia reſeruādo.
& ſi nominata eſſet certa perſona, vel locus, ad illū pertinet: nec
Ep̄s aliqđ agere debet: nec debet aliquā vtilitatē ſibi appropria-
re de talibus relictis. h. d. iſta l. hodie. ꝑ auť. de eccle. ti. in §. ſi quis
aūt ꝓ redēptiōe. pōt Ep̄s capere & diſtribuere inter illos paupe
res q̄ ſibi videbanť, nō obſtante ꝙ in loco ſit aliquod hoſpitale,
& pōt vēdere immobilia ſecūdū Bar. per id quod no. Ioā. in c. ſi
pater. de teſta. li. vj. in gl. q̄ incipit licet certa. ſed ad quid fuit ne-
ceſſaria iſta l. cū etiam ante iſtā eſſet ſtatutū per l. id quod paupe
ribus. ſ. eo? Reſpon. illa loquitur in legatis & relictis particulari-
bus, ſed in reſtōne directa maior videbatur dubitatio: cum in ea
maior requiratur certitudo: vt j. de teſt. l. iubemus. tñ Imperator
vult idē eſſe. & de hoc an incertitudo vitiet vide Bar. in l. quidā
relegatus. de re. du. Itē nonne poterant teſtatores aliū modū te-
nere magis clarū. ſ. inſtituere aliquē eorum amicū, & ipſum gra-
uare de diſtribuēdo inter pauperes? Reſpō. propter hoc emana-
uit iſta l. quia tūc ille inſtitutus poſſet retinere quartā trebelliani
cā tanquā directus hæres, & pauperes habentur loco fideicom-
miſſarij vniuerſalis: nec poterant teſtatores hoc iure prohibere
detractionē fal. vel treb. Sed hoc fuit introductū per auť. ſed cū
teſtator. j. ad l. fal. ipſi aūt volebant totā hæreditatē diſtribui ſine
diminutione quacūq;, ideo erat dubitatio an poſſent inſtituere
pauperes in genere: quia de inſtitutione directa vel etiā ſubſtitu
tione nulla venit detrahēda treb. vel fal. & ꝓpter hoc datur eis
2 licentia. per hanc l. hoc faciendi. † Et videtur ſic caſus de q. quā
diſputauit Ia. de bel. qua quæritur an de relictis vniuerſaliter ad
piam cauſam detrahēda ſit trebellianica. Nam de ſingularibus
relictis cōſtat ꝙ non detrahiť fal. per auť. ſimiliter. j. ad l. fal. & vi
detur hic caſus ꝙ bene detrahať trebel. Nam etiā per iſtā l. ante
fi. videbatur introductū ꝙ de ſingularibus relictis non detraha-
tur fal. & tamen in prin. l. innuitur ꝙ ſi teſtator inſtitueret, & ro
garet ipſum de reſtituendo totam hæreditatem inter pauperes,
ille potuiſſet detrahere trebellianicā. licet enim iſtud vocabulū
comprehendat etiam trebel. vt colligitur hic in prin. attamē pro
priè loquendo non comprehendit niſi illam quæ detrahitur de
ſingularibus relictis. vnde cū tex in illa auť. ſimiliter. dicat de re-
lictis ad piam cauſam non detrahi fal. quæ detrahitur de ſingu-
laribus relictis. & ita tenent Canoniſtæ. vt not. Io. And. in d. c. ſi
pater. in glo. Sed poſteà in nouella videtur ſentire contrarium.
3 Et etiam Bar. ita determinat in l. Marcellus. ff. ad trebel. † Item
nota in §. [licentia.] ꝙ quando pauperes inſtituuntur hæredes,
videtur inſtitutus ipſe Ep̄s, qui eſt pater pauperum: & executor
legitimus. Sed cōtra ꝙ nō ſit hæres. ſed tātū nudus executor vt
ſ. e. l. nulli. Sol. ibi qñ pauperibus relinquitur nō directò, ſed per
modū legati vel fideicōmiſsi, hic qñ directo, nam talis habeť ep̄s
in illis bonis, quales ſunt ipſi pauperes, iuxta talis hæres habeor,
qualis eſt is per quem hæres efficior. ff. de acquiren. hęre. l. qui in
4 aliena. §. interdum. † per hoc determinat Bar. no. in l. Centurio. ff.
de vulg. & pup. in iij. q. principali ꝙ ſi teſtator inſtituto filio pu-
pillo dicat ꝙ quandocūq; deceſſerit ſine liberis bona ſua diſtri-
buantur inter pauperes, & non dixit per quem, & ſic debet fieri
diſtributio per epm, ꝙ cum illud verbū, diſtribuātur, ſit verbum
obliquū, quia habent recipere pauperes per manū diſtribuentis:
iuxta no. in l. inter oēs. ff. qui ſatiſd. cog. & l. fundi Trebatiani. de
vſufr. leg. ꝙ ſi filius decedat in pupillari ætate, iſta ſubſtitutio nō
erit directa pupillaris, ſed fideicōmiſſaria: & ideo mater pupilli
ſuccedat ſibi ab inteſtato directò, & poterit detrahere legitimā
filij: licet nō treb. qa ep̄s nō pōt videri directò īſtitutus: poſtquā
nec pauperes fuerūt directò inſtituti, vel ſubſtituti: ſed per obli-
quum. Non ſic ſi dixiſſet per quē deberet fieri diſtributio, puta
per ſuos executores, quia tūc ſubintelligeretur vnū verbū dire-
ctum. ſ. qđ executores caperent per prius: & poſtea diſtribuerēt,
vt not. in l. alio. ff. de ali. leg. in glo. & illud verbū, capiāt, eſt dire-
ctum: quia à ſeipſis capere pñt: & nō habēt petere de manu alte-
rius. Sed in ep̄o qui eſt datus executor à lege ſubintelligiť illud
verbū ex mēte teſtatoris: cum ille nō ſit executor datus à teſtato
re: ſed à lege. lex aūt nō ſubintelligit, niſi tale verbū quale ꝓlatū
eſt erga pauperes. ſ. directū ſi directò ſunt inſtituti: vt hic & obli
quum ſi per indirectū: vt in l. nulli. ſ. eo. quæ cōſideratio eſt pul-
chra & ſubtilis valde, & vtilis. Bald. aūt hic infideliter recitando
Bar. iſtud reprehendit, & malè: quia Bar. nō dicit illud qđ Bald.
dicit imò cōcordant: & ipſe Bal. nō debuit videre lect. Bar. quā-
do hic ſcripſit confidens de ſua memoria: & malè fecit: cætera
vide hic per Bal. qui multa loquitur: & adde vnum qđ ponit Io.
An. in addi. Spe. de inſtru. edi. §. nunc verò aliqua. in fi. & in vlti.
q. Si de conſuetudine ſit aliquis locus: puta hoſpitale ſancti Hie
ronymi, quod capiat omnia relicta ad piam cauſam ſine ſpecifi-
catione perſonarum, vtrum communitas poſsit ſtatuere contra
rium, quod ſoluantur alteri hoſpitali.

2 *Delictum illius qui tenet primum gradum, quod non debeat ſequentibus in gradu
eſſe lucroſum.*
3 *Si pater redimat filium an illud quod expendit pro redemptione, debeat filio computa-
ri in legitimam.*
*Si pater aſsignauit filio ſuo legitimam in eius uita: & ille eam conſumpſit, ſi poſtea ca-
ptiuetur, quod teneatur eum redimere, & alere, ac alia opera pietatis erga eum ex-
ercere.*
4 *Si aliquis eſt in carceribus, & negligitur ab omnibus redimi, & periculum ſit q. ibi mo
riatur: poteſt aliquis amicus ſuus uendere bona illius: uel pignorare ſi non habet à
ſe pecuniam. & tenetur ille ratum habere uenditionem: etiam ſi talis poſitus in car
ceribus contradicat: uolens potius ibi ſtare.*
5 *Fideiuſſor conſtrictus ad ſoluendum, ſi non habet unde ſoluat, poteſt alienare bona prin
cipalis debitoris: ne ponatur in carceribus.*
*Qui emit à non domino qui uendidit iure creditoris, & habuit poteſtatem uendendi,
poteſt ad maiorem cautelam implorare iudicis officium, ut dominus ratificet uendi-
tionem per publicum inſtrumentum.*
6 *Bona ſubiecta reſtitutioni poſſunt uendi pro redimendo grauatum à carceribus, etiam
ſi erant peruentura ad eccleſiam: & ex quibus alijs cauſis poſsit fideicommiſſum
diminui?*

AVTHENTICA.

1 SI captiui. † Sperās hæreditatē alicuius ex teſta-
mēto, vel ab inteſtato, ſi nō redimat fi-
lium de carceribus cū pōt, & ille ibi moriať, priuať eius
ſucceſsione: & deuoluiť ad eccleſiā diſtribuēda in re-
demptionē captiuorū. h. d. notabiliter & intelligo de carceribus
hoſtiū vel latrunculorū, vel de carceribus publicis, in q̄bus eſſet
detruſus pro debito publico, vel priuato. ſecus ſi pro alia cauſa,
qui non poſſet redimi per pecuniam: vt pro inueſtigatione alicu
ius delicti, vel in pœnam: quia multoties cōdēnatur quis ad car
ceres perpetuos, vel ad tempus: & non eſt locus redemptioni: ita
intelligo quod dixi quando ibi moritur: aliàs ſecus. ſicut in ma-
tre quæ negligat petere tutorem filio intra annum. Nam ibi de-
mum priuatur eius ſucceſsione ſi moriatur infra pupillarē ætatē
non poſt: vt j. ad Tertul. l. matres. In text. ibi: [ſed etiam.] l. j.
per ſentētiam iſtius l. & ſic ipſo iure ſunt priuati: nec requiritur
ſententia iudicis: licet Bald. dicat contra. qui non ponderauit
iſtum text. & fundat ſe in ratione quia ſi priuaretur ipſo iure,
talis

liis hæreditas deuolueretur ad ſequẽtem in gradu:nõ ad eccle-
ſiam.quæ ratio nihil valet:quia hoc eſſet verum ſi contrariũ ex-
preſſè non ſtatueretur in lege.Nam iſta l.aufert exiſtenti in pri-
mo gradu ad quem hæreditas pertinet,& defert eã in eccleſiã.
ſicut in ſimili.in l.j.j.de ſecun.nup.nec poſſunt conqueri exiſtẽ-
2 tes in remotiori gradu:quia†delictum illius qui tenet primum
gradum non debet eis eſſe lucroſum,ſi lex non vult:quia pote-
rat lex illum non priuare,& ad ſequentem in gradu non perue-
niſſet hæreditas.ergo & ſi priuat,poteſt in quem vult conferre.
facit quod plenè no.in l.j.§.ſi plures.ff.ſi quis ali.te.prohi.& per
Bal.in l.fi.eo.ti.Fateor tamen φ antequam ſibi auferantur bona
tenetur reſpondere creditoribus hæreditarijs.nã ſufficit φ ſit in
poſſeſſione tanquam hæres,vt ab illis poſsit conueniri.vt in l.fi.
3 j.de peti.hæredi.& ff.de tranſac.l.controuerſia. †Sed quærit
hic Bal.ſi pater redimat filium,an illud quod expẽdit pro redẽ-
ptione debeat filio computari in legitimã & hoc dic vt no.Bar.
in l.ſtichus.ff.de pec.leg. Itẽ querit quid ſi pater aſsignauit fi-
lio ſuo legitimam in eius vita,& ille eam conſumpſit,an ſi poſt-
ea capiuetur teneatur eum redimere?videtur φ nõ.per ea que
habentur in l.ſi cum dotem.§.j.ſol.matri.cõtrarium determinat
ipſe.nam fateor φ iterum non tenetur ſibi cõſignare legitimam,
ſed alere,& alia opera pietatis erga eum exercere bene tenetur.
quia iſta neceſsitas durat quouſq; durat paternitas ar.ff.de ope.
liber.l.libertus qui operarum. In tex.ibi.[in alijs capitulis] tã-
tum valeat teſtamentum pondera hoc verbum.per quod patet
eſſe verum quod s.dixi.φ annihilatur inſtitutio ipſo iure , & in
alijs capitulis tantum remanet teſtamentum validum.ſimile in
4 authen.ex cauſa.de libe.prę te.& in l.fi.ff.de hæredi.inſtit. †In
tex.ibi.[qui redimere.]Nota iſtũ verſi.quia eſt notabilis.φ ſi ali-
quis eſt in carceribus,& negligitur ab omnibus redimi , & peri-
culũ ſit φ ibi moriať,põt aliquis amicus ſuus vẽdere bona illius,
vel pignorare,ſi nõ habet à ſe pecuniã,& tenetur ille ratã habe-
re vẽditionẽ.Sed qd ſi in carceribus poſitus cõtradixit volẽs po-
tius ſtare ibi ad periculũ mortis quàm φ vendať.Barto.in ſimili
cõſuluit φ nõ ſtetur eius cõtradictioni per l.ſi fratres.§.Idem re-
ſpõdet.ff.pro ſocio.in illo qui erat cõdẽnatus ad amputa.manus
niſi ſolueret centũ infra decẽ dies,& ille nolebat ſoluere.facit l.
5 non tantũ.ff.de app.†Item dicunt doct.per iſtum tex.φ fideiuſ-
ſor conſtrictus ad ſoluendũ,ſi nõ habet vnde ſoluat,põt aliena-
re bona principalis debitoris:ne ponatur in carceribus.ad quod
ff.man.l.ſi procuratorẽ.§.ſi ignorantes. Item dicit Bal.per iſtum
text.φ ſi venduntur mihi bona per nõ dñm,& ſic caſus in quo
ego ſum tutus aduerſus dominum,puta ſi ille vendidit iure cre-
ditoris,& habeit poteſtatẽ vendendi, qđ ego poſſum ad maiorẽ
cautelã implorare iudicis offi.vt dñs ratificet vẽditionẽ ꝑ publi-
cum inſtrumentũ:quia fortè nõ ſemper poterit probari φ ille ha-
buerit poteſtatẽ vendendi:& ſic expedit emptori habere expreſ-
ſam ratihab.quod tene menti:quia eſt pulchrũ dictũ: & hoc per
6 iſtũ tex.dum dicit.Et capti ſi reuerſi fuerint &c. †In fi.text.ibi,
[eadem pœna.]per iſtum tex.dico & puto veriſsimũ:φ ſi pater
inſtituat filium,& ſi deceſſerit ſine liberis vult bona in pauperes
vel ad eccleſiam vel quẽcunq; alium venire, & cõtingat ipſum
filium capi,vel incarcerari pro aliquo debito publico vel priua-
to,& non põt inde exire niſi vendat bona ſubiecta reſtitutioni:
quod poterit vẽdere,& diminuere fideicõmiſſum:vel fortè etiã
in totum tollere,ſi aliud fieri non poteſt:ſicut poteſt diminui in
cauſam don.propter nuptias vt in auť.res quæ.j.commu.de leg.
Sicut etiam poſſet in cauſam alimentorũ ſi deueniret ad tale ſta-
tutum,maximè ſine culpa:quia non eſt veriſimile quod pater ſi
talem cauſam cogitaſſet,voluiſſet filium mori in carceribus , vt
bona peruenirẽt ad illos.nam ſicut ſi ipſe viueret teneret ipſum
redimere,ita & bona eius tranſeunt cũ hoc onere.arg.in l.ſi quis
à liberis.§.Item rei cõptum.ff.de libe.agno.& quod not.Cy.in l.
alimenta.in fi.j.de neg.geſt.

2 ☞ Clericalis ordo non liberat à patria poteſtate,
3 Tria priuilegia quæ habent clerici in bonis per eos acquiſitis.
*4 Teſtamenta clericorum licet non expugnentur per querelam,ſi tamen deficit alia ſolen-
nitas,poſſunt dici nulla.*
*5 Statutum ſi dicat φ teſtamenta inſinuata , uel redacta in memorialibus communis non
poſſint expugnari,an debeat intelligi de expugnatione quæ fieret contra teſtamen-
ta de ſe ualida.*
6 Statutum an poſſit tollere legitimam filiorum.

LEX XXXVIII.

1 CVm lege.†Teſtamẽta cle-
ricorũ facta ſem-
per quaſi caſtrẽſi peculio nõ ſub-
iaceãt querelæ.h.d.& ſic loquitur
de clericis exiſtentibus in patria ptãte.nam
ſi eſſent ſui iuris,nõ diceretur habere pecu-
2 liũ.vt l.fi.j.de inof.teſt.†Ex quo patet φ or-
do clericalis etiã ſi ſit ſacer,nõ liberat à pa-
a tria ptãte,niſi ſit ordo vel dignitas epalis:[a]
vt in auť.ſed epalis.s.eo.& no.in c.indeco-
3 rum.de æta.& qua.†Et ſic no.tria priuile-
gia quę habẽt clerici,ſ.quod habẽt quaſi ca-
ſtrẽſe peculiũ tam de acqſitis ex beneficijs
eorũ,quã de laboribus ſuis.item qđ de ipſo
pñt teſtari:ſed hoc hodie reſtringitur ad ea
quæ acquirũt ex eorũ laboribus,vel aliũde:
nõ ex beneficijs vel cõtẽplationibus eccle-
ſiarũ.in illis enĩ teſtari nõ pñt.xij.q.iij.c.j.&
per totũ.de quo tamẽ in c.præſenti.de offi.
ordin.lib.vj.Tertiò φ eorũ teſtamenta non
ſubiacẽt querelæ inofficioſi teſtamẽti. Sed hoc videtur regulare
etiã in nõ clericis teſtãtibus de peculio caſtrẽſi vel quaſi, vt d.l.
fi.Et intellige qñ exhæredãt filios indebitè,nam ſi debitè,nõ eſ-
ſet dubiũ:ideo dico ſi prætereant eorũ filios: quia præteritio ha-
beť pro exhæredatione : tum quia ſunt in eorũ ptãte ex quo ipſi
patres ſunt:tũ qa clerici dicũtur milites cœleſtis militiæ,& præ-
teritio militis habetur ꝑ exhæredatione:vt in l.ſicut certi.j.de te-
ſta.mili.Bene aũt ſubiacent dicta teſtamẽta cõditioni ex authẽt.
preſbyteri.s.eo.in fi.quidã habẽt hic per quã poſſunt filij petere
legitimã,& ſic patet φ qui petit legitimã,nõ diciť expugnare te-
4 ſtamentũ ſecundũ Bal. †Item no.quod licet talia teſtamenta
nõ expugneť per querelã,ſi tamẽ deficit talis ſolẽnitas,poſſunt
5 dici nulla:vt colligitur circa fi.ibi. [ſecundũ leges.] †ꝓpter qđ
dicit Bal.ſi ſtatutũ diceret φ teſtamenta inſinuata vel redacta in
memorialibus cõis,nõ pñt expugnari, debet intelligi de expu-
gnatione quæ fieret cõtra teſtamẽta de ſe valida,mero iure. Sed
ſi eſſet nulla,nõ tolleretur ꝑ hoc ius dicẽdi nullũ:qa nõ eſt ꝓpriè
expugnatio:ſed petitur declarari nullũ. Super hoc tamẽ dubito
nec fateor ſimpliciter verè dictũ ſuũ.nam iſta l.ſeipſam reſtrin-
git ad expugnationẽ quæ fieret per querelã:ſed illud ſtatutũ ge-
6 neraliter loquitur.†Quærit etiã Bal.hic:an ſtatutũ poſsit tollere
b legitimã[b] filiorũ:iſta eſt quæſtio antiqua de qua per Dy.in c.de
reg.iur.indultũ.li.vj.qui dicit φ põt minui,nõ tolli:& per Cy.in
l.ſancimus.j.de nup.Bal.dicit φ ex iuſta cã põt tollere: vt cũ di-
cit φ exiſtẽte maſculo filia fœmina nõ ſuccedat.nã tũc nõ debeť
filiæ legitima:& eius præteritio nõ redderet teſtm̃ nullũ: vt ple-
nè no.Bar.in l.Titio cẽtũ.§.Titio genero.ff.de cõdi.& demõ. nã
tale ſtatutũ eſt rõnabile:vt bona remaneãt in agnatiõe maſculo-
rum.Secus ſi nõ eſſet rõnabile, vt ſi diceret φ ſolus primogeni-
tus ſuccedat alijs excluſis.nam hoc eſt cõtra rationẽ, cum inter
filios debeat eſſe æqualitas:vt l.fi.j.commu.vtriuſq; iudi.

a ☾Vel epalis dignitas.Adde Bal.in l.fi.in §.neceſsitatem .in j.col.C.de bon. quæ lib.Bald.in l.ſi maritus.C.de pat.po.barto.in l.patre.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Inn.in c.indecorũ.de æta.& qua.idẽ Inn.in c.cõſtitutꝰ. de in integ.reſti.

b ☾An ſtatutũ poſsit tollere legitimã.Adde Bar.in l.Titio cẽtũ.ff.de cond.& demõ.Bald.in l.fi.C.de bo.q lib.Io.And.in addi.Spe.in tit.de ſuc.ab inte.& an poſſit minui ꝑ ſtatutum vide ꝑ bal.cõſ.ccxcvij.inci.circa ꝑdicta.in ij.vol.Et vide quę notaui in auť.nũc autem.ſ.eo.Cur.

2 ☞ Confeſsio quando habeat uim pacti,& quando uim renunciationis?
*3 Renunciatio fori quòd debeat fieri ſpecialiter,nec ſufficit generaliter renunciatio ex-
ceptionum.*

LEX XXXIX.

1 SI quis in conſcribendo.†clerici pñt
renunciare
priuilegio fori.h.d.De hoc dic plenè:vt in l.ſi qs in cõ-
ſcribẽdo.j.de pac.In tex.ibi[in cõſcribẽdo &c.]dic &
ſic tempore quo contrahunt.Sed quid ſi poſt cõtractum ex in-
2 teruallo hoc faciunt?dic idem:cum ſit eadem ratio. †In text.ibi:
[confeſſus fuerit.] no.tex.iuncto eo quod infra ſubijcitur.[ad-
uerſus ſua pacta &c.] φ confeſsio habet vim pacti, quod eſt ve-
rum quando ſit parte præſenti,vt in l.tale pactum.in princ.ff.de
pac.& habet vim renunciationis,quando cõfertur in futurum.
nam paria ſunt dicere renuncio priuilegio fori: & dicere confi-
teor me non vſurum priuilegio fori. In textu ibi , [propter
ſacerdotij prærogatiuam.] ſupple vel alium ordinem cle-
ricalem. Sed quod priuilegium habebant clerici tempo-
re huius legis cum poſſent conueniri coram iudice ſeculari?

a ¶ Iudicis ſecularis. non poſſent. Adde q̃ hoc priuilegium fori habuerunt clerici à Deo & non à papa. vt eſt gl. in c. ſi imperator. xcvj. diſ. glo. in c. quanquã. de cenſi. lib. vj. Inn. & ab. in c. ij. de maio. & obed.
b ¶ Cũ hodie ſit ordo ſacer. Adde c. à ſubdiacono. xciij. diſt. c. illud. lxxvij. diſt. c. j. de cle. coniu. & gloſ. in verbo, pſalmiſta. & ibi. Car. Ale. in c. cleros. xxj. diſt.
c ¶ Monachus conſiſtit. Adde tex. in c. cũ ad monaſterium. de ſta. monach.

vt ſ. eo. l. cũ clericis & l. oẽs. Rñdet. q forte
aliqui habebant priuilegia ſpecialia, non in
cluſa in corpore iuris, q̃ nõ poſſent cõueni
ri niſi corã epiſcopo, & illi poterãt renun-
tiare. hodie verò ſi vellẽt ſe ſubijcere iuriſ-
a ditioni iudicis ſecularis, nõ poſſent.[a] etiam
de conſenſu epi. vt in c. ſi diligenti. de foro
compe. Sed ſi iuriſditioni alterius epi, poſ-
ſent. cũ licẽtia tñ epiſcopi. vt in c. ſignifica-
ſti. e. ti. ſed ſi habẽt priuilegium exẽptionis
à ꝓprio epo, an ei poſſent renũtiare ſine li-
centia papæ cui ſubſunt immediatè vel al-
terius cui per priuilegiũ fuerunt ſuppoſiti.
Dic quod qa redeunt ad ꝓpriũ iudicẽ: qa
facilius ſit. vt in l. ſi vnus. §. qđ & in ſpecie
dotis. ff. de pac. Quod dic ꝑ Io. an. in merc.
in regula ſciẽti. de re. iu. li. vj. In tex. ibi [om
nes licẽtiam habere.] dic ſuper iſta regula
multæ cadũt dubitationes. de quibus in Spe. de renũ. & conclu-
ſione. vbi ꝓſequit̃ multos caſus diuerſos & etiã Cy. aliqua tan-
git hic. An poſsint renuntiare exce. macedoniani, vel velleiani?
& Alb. plenius. licet inordinatè: ſed tu recurre ad nota. per Bar.
j. de pac. l. ſi quis in cõſcribẽdo. in magna diſtinctione quã facit:
qua retenta poteris rñdere ad ſingulos caſus: ſed proſequendo,
3 vt facit Albe. nõ capies perfectam doctrinã. † Debes autẽ ſcire
q̃ renuntiatio fori debet fieri ſpecialiter. nec ſufficeret generali-
ter renuntiatio exceptionum. vt l. j. in fi. ff. ſi quis in ius voc. non
ie. & l. ſi fideiuſſor. qui ſatiſda. cogan.

2 *Clerici non poſſunt inuiti compelli ad ſubeundum tutelam uel curam, & an uolentes admittantur?*
3 *Poteſt quis eſſe monachus, abſque eo quod habeat aliquem ordinem clericalem.*
4 *Citatus ſi non eſt de iuriſdictione citantis, an teneatur comparere ad hoc allegãdum? & ſi non comparet, an poſsit mulctari?*
5 *An ceſſante cauſa ceſſet effectus: remiſsiuè.*
Cauſa an præſumatur finalis, uel impulſiua?

L E X XL.

1 GEneraliter. † Clerici in ſacris ordinibus cõſti
tuti & etiã monachi licet nõ ſint
clerici, ſunt immunes ab onere tutelæ vel curæ, ꝗ ut in
uiti nõ cogant̃ ſuſcipere, dũmodo clericaliter viuãt, et
eccleſiæ deſeruiãt: ꝓpter qđ dat̃ eis hoc priuilegiũ: ideo ceſſante
cã ceſſat effectus. & ad hoc ſemper allegat̃ iſta l. In tex. ibi [dia-
b conos.] Idẽ in ſubdiaconis: cũ hodie ſit ordo ſacer.[b] Sed contra:
quia primò idẽ in qbuslibet clericis etiã nõ cõſtitutis in ſacris,
vt ſ. eo. ti. l. pſbyteros. in prima charta ti. ſo. põt dici q̃ illa nõ loq
tur de onere tutelæ: ſed de alijs oneribus publicis. Alij dicũt iſtã
ſuppleri ꝑ illã. Alij q̃ illa corrigit̃ ꝑ iſtã. tene p̃cedentẽ, tanquam
2 gis æquã † & diſtingue. Aut quærit̃ an clerici poſsint inuiti cõ-
pelli ad ſubeũdũ tutelã vel curã, & diſtinctè dic q̃ nõ, ſiue ſint
cõſtituti in ſacris, vt hic, ſiue nõ. vt ibi. Aut quærit̃ an volentes
admittant̃: & tũc diſtingue vt in aut. p̃ſbyteros q̃ hic ſequit̃. Nã
aut ſunt epi vel monachi. & indiſtinctè nõ admittunt̃ etiã volẽ
tes. vt in fi. d. aut. Aut ſunt inferiores ab epo, & non monachi: &
tũc aut nõ ſunt in ſacris: & tũc ad legitimã tutelã vel curã admit
tunt̃ volẽtes fauore ſanguinis vel cõſanguinitatis. vt in prin. d.
aut. ſed ad datiuã tutelã vel curã extraneorũ nõ admittuntur vt
3 ibi colligit̃ à cõtrario ſenſu. † In tex. ibi [licet nõ ſint clerici.] No.
q̃ põt qs eſſe monachus abſq; eo q̃ habeat aliquẽ ordinẽ clerica
c lẽ. nã monachus cõſiſtit[c] in ꝓfeſsione paupertatis, caſtitatis, &
obedientiæ, quã põt facere etiã non habens ordinẽ clericalem.
Sed clericatus conſiſtit in collatione characteris quã facit Eps:
4 nõ autẽ ipſe clericus. † In tex. ibi, [ipſo iure.] Iſtũ text. valde not.
Pe. & Cy. qui dicũt per hoc limitari & declarari id quod no. per
gl. in l. ij. ſi quis in ius voc. nõ ie. cũ ſimi. dũ diſtinguit qñ citatus
non erat de iuriſditione citantis, an teneat̃ comparere ad hoc al-
legandũ, & ſi non comparet, an poſsit mulctari. Nam glo. ibi di
ſtinguit. aut erat certũ vel notoriũ ipſum non eſſe de territorio
iuriſditionis iudicantis, & nõ tenetur cõparere. Aut erat dubiũ.
& tũc ſecus. l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. Nam iſta diſtinctio fal
lit eo caſu quo citatus ipſo iure nõ erat de iuriſditione ſua: vt qa
erat forẽſis, vel ſi erat ciuis, erat exemptus per l. ſcriptam vel ſta-
tutum. Si autem non ipſo iure: ſed ita demũ ſi volebat vti. pone
exemplum in ſcholari qui ſubeſt ipſo iure iuriſd. Poteſtatis: ſed
ſi vult poteſt eam declinare, & petere ſe remitti ad rectorem vt
in aut. habita. j. ne filius pro patre. Item pone exemplum in le-
gato reperto Romæ, vel in curia Romana quæ eſt cõis patria:
& in qua quilibet poteſt conueniri: tamen ſi erat ibi legatus, ha-
bet priuilegiũ reuocandi domũ ſi vult: vt l. ij. §. legatis. ff. de iudi.
iſto caſu tenetur ſemper cõparere etiã ſi erat certũ q̃ erat ſchola-
ris vel legatus: quia nõ erat certũ an vellet vti tali priuilegio niſi
ipſum allegaret: vnde tunc tenetur ſemper comparere & allega
re: aliàs poteſt procedi contra eum tanquam ſi nõ haberet priui
legiũ: ita vult Pet. hic, licet Bal. aliter ipſum recitet: & non bene:
patet etiam q̃ ſi procedatur contra illum qui ipſo iure nõ ſubeſt
iuriſditioni citãtis, & ipſe non comparet, proceſſus factus cõtra
eum eſt ipſo iure nullus: & de nullitate põt allegari quãdocunq;
tanquã factus à non cõpetenti iudice. Nam non cõparendo nõ
videtur iuriſdi. prorogare: vt l. ſi quis ex conſenſu. j. tit. j. vt ſi erat
clericus. Sed quantũ ad mulctam imponẽdã eo caſu quod erat
dubium, & tenebat̃ cõparere, poſſet imponi: niſi qñ erat clericus
quod dic vt no. ſubtiliter & plenè in c. ſcienti. de regu. iur. lib. vj.
in mercu. in q. quã fecit ibi Io. And. de dictis Egidij Bononiẽſis
5 docto. † Vltimò de iſto brocardo. An ceſſante cauſa ceſſet effe
ctus. Bal. Poſt Pe. qui hic diſtinguit ĩfinita verba, dicit. dic vt hic
per eum: quia potius eſt laborioſum quàm vtile recitare verba
ſua: & adde quod no. in l. ij. §. fin. ff. de dona. An cauſa præſuma-
tur finalis, vel impulſiua. Item an ea quę dicuntur procedant de
iure canonico. vide lxxxvj. diſtinct. c. fina. & xxj. quæſtio. iij. c.
Cyprianus.

2 *Teſtis qui non cogitur inuitus teſtificari, ſi teſtificatur, quod debeat ſcribi in actis quod ſponte teſtificatur: & q̃, idem in proxeneta: qui nõ admittitur niſi uolentibus partibus, q̃ debeat de eorum uoluntate apparere.*

A V T H E N T I C A.

1 PResbyteros. † No. hic qđ illi q nõ cogunt̃ ſu
ſcipere tutelã: ſi volũt ſpõte ſu-
ſcipere, admittunt̃, & debẽt declarare volũtatẽ eorum
infra quatuor mẽſes: aliàs nõ admittunt̃ poſtea. Iſtud
inducebat Bar. ad matrẽ & auiã quæ nõ cõpellit̃: & põt accipe-
re ſi vult: vt in aut. matri & auiæ. qñ mu. of. tu. fun. põt q̃ debeat
declarare volũtatẽ ſuã infra quatuor mẽſes, q̃ ſi nõ faciat: exclu
tur à tutela: & vltra hoc priuat̃ ſucceſsione filij moriẽtis in pu-
pillari ætate: & ita dicit eſſe intelligendũ. l. ij. §. cõfeſtim. ff. ad ter-
tul. Sed vtrunq; dictũ reprehẽdit̃ per Bal. qa mater habet annũ
ad ſuſcipiẽdũ tutelã, vel faciẽdũ aliũ tutorẽ dari, vt inſti. ad Ter-
tul. §. fi. & licet malè faciat, ſi prius habet facultatẽ hoc faciẽdi &
nõ facit qa debet facere quãprimũ põt vt in d. §. confeſtim. atta-
men nõ priuat̃ ſucceſsiõe filij: niſi negligat per annũ: aliàs ad qd
daret̃ annus ſi nõ ꝓdeſſet: quinimò licet negligẽdo per annũ pri
uet̃ ſucceſsione, ſi filius moriat̃ in pupillari ætate, nõ tñ excludi
tur à tutela ſi poſt annum vult ipſam accipere, vt no. in l. iij. ff. de
legit. tut. & adde quod not. Bald. in l. precibus. j. de impu. & ali.
ſubſti. Nec ob. iſte tex. quia illa ratio eſt in clericis, vt deſeruiant
2 eccleſiæ: quod poſt quatuor mẽſes etiã volẽtes nõ audiãtur. † Itẽ
inducit̃ in arg. ſecundũ Cy. quod qñ eſt aliquis teſtis qui nõ co-
gitur inuitus teſtificari. de quo in l. lege Iul. & l. inuiti. ff. de teſti.
qñ teſtificat̃: debeat ſcribi in actis quod ſponte teſtificatur: aliàs
præſumeret̃ inuitus, & nõ valeret ſecũdũ Bart. de capua, & Cy.
& Bar. dicit ita de facto ſeruaſſe in ciuitate Piſarũ: & Richar. di-
cit ſe habuiſſe de facto in quodã proxeneta, qui nõ auditur niſi
volẽtibus partibus: vt in c. j. cũ ibi no. de teſti. lib. vj. Certè nõ lo-
quimur qñ ipſe teſtis inuitus nõ cõpellitur. Vltimò ꝑ eo quod
hic dicitur in fi. vide lxxxvj. diſt. c. peruenit. in tex. & glo.

2 *Rapiẽs meretricẽ quæ eſt nupta, debet puniri pœna huius, & in ea cõmittitur adulterium ſicut in honeſta: & quid ſi non erat nupta?*
Rapiens uxorem ſuam fortè de domo patris, non punitur pœna huius legis.
3 *Quid in ſponſa per uerba de futuro? quod ſit idem, ſi conſenſit, & quid ſi non conſenſit?*
4 *Si quis ſtuprauit honeſtam mulierem per uim, non tamen traxit eam de loco ad locum, qua pœna punietur?*
5 *Raptor ſi uult accipere raptam in uxorem, an euitet pœnam.*
Qualiter poſsit dici quem præſtare opem poſt maleficium commiſſum?
6 *Valet ſtatutum permittens cuilibet priuato, interficiendi bannitum: & ſi permittat offendi: includitur etiam quod poſsit interficere.*
Si permittitur certis perſonis, puta conſanguineis, quod poſsint interficere raptorem

...m virginis repertum in flagranti crimine, an poſsit conſanguineus ducere ſecum extraneum, & facere per illum interfici.

7 *Caſus in quo malefactor per quecunque iudicem capiatur etiam, qui non ſit iudex ſuus, nec in ſuo territorio deliquerit poteſt ipſum punire ſine fori præſcriptione.*

8 *Ille qui dicitur malefactor ſi fuerit comprehenſus, nõ poteſt condemnari uel puniri niſi legitimè conuincatur.*

Fuga an probet maleficium?

9 *Caſus in quo poſſeſsio ipſo iure acquiritur eccleſiæ ſine apprehenſione: & regulariter ſecus.*

Habens ſolam proprietatem: quod dicatur habere plenum dominium, & qualiter iſta verba pleno iure intelligantur?

LEX XLI.

1 RAptores. †Pœnæ huius l. locum habent etiam pro ſolo raptu ſine ſtupro. Item habet locum in mulieribus honeſtis. †Quæro, vtrum
2 iſta lex habeat locũ in eo qui rapuit meretricem. Gloſ. inſti. de publ. iudi. §. Item lex Iulia. dicit quod nõ. Tu diſtingue. Aut erat nupta, & locũ habet in ea. Nam in ea cõmittit adulterũ ſicut in honeſta muliere. vt l. ſi vxor. in princi. ff. de adul. ergo & raptus. Aut non erat nupta: & tũc aut cõſenſit: & nõ habet locũ, propter vtilitatem vitæ. vt j. de adulte. l. ſi ea quæ. per hoc differt ab honeſta muliere. in qua locum habet etiam ſi conſenſit: vt in fine huius l. aut non conſenſit: & tunc aut habuit iuſtam cauſam contradicendi: quia fortè volebat redire ad honeſtã vitã: vel quia rapiens erat eius attinẽs. Et locũ habet iſta l. aut nõ habebat iuſtã cauſam, & tunc ſecus. arg. d. l. ſi ea quę. ſecũdum Guli. de Cu. & Bal. Item quæro an habeat locũ in rapiẽte vxorẽ ſuã fortè de domo patris? & dic ꝙ nõ ſecũdũ doc. qa maritus habet manuũ iniectionẽ in vxorẽ. arg. l. ſicut. ff. de oper. lib.
3 †Item quæro, an habeat locũ in ſpõſa ſua per verba de futuro dic ꝙ ſi cõſenſit, nõ habet locũ; ꝓpter præcedẽtẽ tractatũ de matrimonio: quia ſi ſequat̃ copula carnalis, trãſit in matrimoniũ de præſenti. vt in c. pe. de rapto. Si verò nõ cõſenſit, quia fortè volebat ingredi monaſteriũ: dic vt habetur in q. diſputata: quã ponit Io. And. in regula quæ cõtra ius de reg. iur. in mercuria. libro vj.
4 †Item quæro, quid ſi aliquis ſtuprauit honeſtam mulierem per vim, nõ tamẽ traxit eam de loco ad locũ? dic nõ habere locũ pœnam huius l. ſed pœnam l. Iuliæ. de vi. quæ eſt minor. vt inſtit. de pub. iud. §. Item eadẽ. l. & ita refert Gandinus in opere ſuo maleficiorũ terminatũ fuiſſe Bononiæ ſub rubri. de multis quæſtionibus incidentibus in cauſis criminalibus. ad quod vide bonum tex. qualiter dicatur rapi in l. ſed eximẽdi. ff. ne quis eum qui in
5 ius voc. †Item quæro, ſi raptor vult accipere raptã in vxorem? dic quod de iure ciuili nõ euitat pœnã huius l. quia prohibetur matrimoniũ inter eos, de iure verò canonico nõ permittit̃: vt in c. fi. de rapt. Sed an hoc euitet pœnã legalẽ? eſt dubiũ: propter ea quæ habetur in c. j. & ij. de adul. quæ vident̃ ꝓbare ꝙ ſic: ſed gl. & doct. intelligũt ibi in foro eccleſiaſtico, vel in terris in quibus
a eccleſia habet tẽporalitatẽ. Ego aũt[a] aliàs cõſului ꝙ euitet: qa ius canonicũ potuit in hoc mitigare pœnã legalẽ, ſicut i multis alijs corrigit ius ciuile: hoc tñ verũ ſit rapta & parẽtes ei conſentiunt aliàs ſecus. & per illud cõſiliũ ille euaſit mortẽ in ciuitate Mantuæ. ſcias ꝙ hæc l. habet locũ in eo qui rapuit: licet nõ ſtuprauerit. deinde no. ex prin. huius l. iuncto fi. ꝙ præſtãs opẽ maleficio committendo, in ipſo actu maleficij plus punit̃ quã ſi poſt: de hoc dico vt plenè no. per Bar. in l. is qui opẽ. ff. de fur. Item ꝙ ita põt dici quẽ præſtare opẽ poſt maleficiũ cõmiſſum ſicut in ipſo maleficio cõmiſſo, vel ante, puta receptãdo. Adde quod dicit Inn.
b ꝙ ille ſtat armatus[b] iuxta occidẽtẽ vel vulnerãtẽ, licet nihil faciat
6 niſi quia aſsiſtat, dicetur occidẽs vel vulnerãs. †Item not. dũ dat licentiã cõſanguineis interficiẽdi repertũ in flagrãti crimine ſar. ꝙ valet ſtatutũ permittẽs cuilibet priuato interficiẽdi bãnitũ. nã ſicut lex iuris cõis põt permittere priuato quod occidat generaliter ex iuſta cauſa: vt hic & j. vt li. ſe ſine iu. vin. & finaliter ita terminatũ: vt not. in addi. Spec. in tit. de cõſti. ſuper rubri. vbi refert diſpu. Iac. de Are. & ſi permittit offendi, includitur etiam ꝙ poſsit interficere: quia dicit̃ offenſio. De his etiã not. pro Gandi. in prædicto opere rubri. xxiij. quæ incip. de bannitis pro maleficio: & etiam in vlti. rubri. illius operis, & Bar. conſuluit in conſi. quod incip. ſtatuto caſtri plebij. & tangitur in l. iij. §. pe. de alimẽ. lega. Sed quid ſi permittit certis perſonis tantũ vt hic: puta conſanguineis. An poſsit cõſanguineus ducere ſecum extraneum, & facere per illum interfici: adeo ꝙ ille non puniatur: videtur ꝙ non: quia ſtandum eſt verbis. In contrarium videtur per l. iij. §. eum qui. ff. de vi & vi ar. & no. eo. tit. l. cum fundũ. in gl. ſuper ver. poſtea. & hoc eſt vtile. Nam ſtatutum Florẽtiæ permittit ei qui percuſſus vel vulneratus fuit ab alio: ꝙ poſſit ſe vindicare propria authoritate, reddendo ſimilem percuſsionem. An ergo poterit ducere ſecum ſocium & facere per illũ reddi ſimile: ſolent allegari iura prædicta: & facit l. Gracchus. j. de adul. nam patri permittitur occidere repertum in adulterio cũ filia, & ibi dicitur ꝙ ſi facit interfici per filium, ꝙ ille non punitur
7 & tamen permiſsio non fit filio, ſed patri. †Item not. caſum in quo malefactor per quẽcunq; iudicem capiatur, etiam qui non ſit iudex ſuus, nec in ſuo territorio deliquit: ſed alibi põt ipſum punire ſine fori pręſcriptione: vt patet ibi: necnon alij cuiuſlibet ordinis: nec remittitur ad locum delicti commiſsi: regulariter ſecus, vt l. j. j. vbi de cri. agi. opor. & in authẽ. vt nulli iudi. §. ſi quis
8 verò comprehẽſorũ. †No. etiam ſecundũ doct. ꝙ ille qui dicitur malefactor ſi fuerit cõprehenſus: nõ poteſt condẽnari vel puniri, niſi legitimè conuincatur: & ſic fuga non probat maleficium, de hoc dic: vt l. lege Cor. ad ſil. Et per hoc dicimus ꝙ de iure cõmuni bannitus pro maleficio: quia non comparuit, non habetur pro confeſſo: & ſi capiatur, debet inquiri & poni ad torturã: non autem eo ipſo condemnari, vel puniri: niſi ſtatutum dicat contrarium: vt in terris Tuſciæ. Sed in partibus iſtis ponitur in banno ad inquirendum: & ſic ſe cõformat cum iure cõmuni, & hoc patet in text. ibi. [poſt legitimas & iuri cognitas &c.] & poſt cõfeſsionem maleficij datur ſibi terminus ad faciẽdã ſuã defenſionem. Sed ſi dixerit ſe nullã habere ſtatim cõdẽnabitur. glo. eſt ſing. quæ allegatur ad hoc in l. j. ff. de fu. balne. Vltimò not. tex. ante fi. dum dicit [omnem proprietatem & plenã poſſeſsionẽ.]
9 †nam hic eſt caſus in quo poſſeſsio ipſo iure acquiritur eccleſiæ ſine apprehenſione: regulariter ſecus: vt no. in l. fi. ſ. tit. j. Item patet per iſtũ tex. ꝙ ille qui habet ſolã proprietatẽ. dicit̃ habere plenum dominiũ: & ſic nõ eſt ineptus libellus in quo petat hoc declarari. Nam dicitur habere quis dominium pleno iure, quando habet directum: licet alius habeat vtile: vt no. l. Pompo. ſcribit. in vlti. ff. de rei ven. Aliquando verò iſta verba pleno iure intelliguntur reſpectu proprietatis, & poſſeſsionis. de quo vide per Bal. in l. ſi mater. ad Tertul.

a ¶Ego aũt, Adde qđ eſt in cõſ. ccvj. incip. cõſiliũ viſo dicto ſtatuto. & de hoc aliqd per Alex. de Imo. in cõſil. j. in iij. volumi. Cur.

b ¶Qui ſtat armatus. Adde Pe. de Anc. in in repe. regulæ acceſſorium. in vij. op. de re. iur. lib. vj.

1 *Matrimonio contracto per uerba de præſenti; ſi ſecuta ſit copula carnalis, non poteſt alter ex coniugibus inuito altero religionem ingredi: & quid ſi alter conſentiat?*

Quid ſi matrimonium non eſſet conſummatum per copulam carnalem?

3 *Quid ſi ante matrimonium contractum interuenerit copula: ſed poſtea non? & an Papa poſſit diſſoluere.*

4 *Illud quod impedit religionis ingreſſum metu pœnæ: eſt contra Dei timorem: & ſic reprobatur à iure.*

Si mulieri aliquid relinquatur ſub conditione ſi nupſerit: & ipſa non nubat: ſed ingrediatur monaſterium quod conſeruatur relictum ac ſi nupſiſſet.

5 *Si pater relinquat filiæ mille ſi nupſerit: & ſi ingrediatur monaſterium relinquat ccc. ſi ingreditur monaſterium, an conſequetur mille ac ſi nupſiſſet.*

6 *Datio arrharum, an probetur per confeſsionem recipientis?*

7 *Pactum uel ſtatutum de dote lucranda, an habeat locum; ſi mulier quæ dotem dedit uel promiſit, moriatur antequam ad domum mariti traducatur; uel ante copulam carnalem?*

LEX XLII.

1 DEo nobis. †Poteſt alter ex ſponſis altero inuito, religionem ingredi, & ſoluuntur ſponſalia: nec per hoc aliquem pœnam arrharum patitur: quia non videntur diſſoluta eius culpa: ſed ex iuſta & legitima cauſa. Similiter alter ex coniugibus, poteſt altero inuito religionem ingredi, & diſſoluitur matrimonium. nec per hoc aliquam pœnam patitur circa dotem vel donationem propter nuptias, quaſi eius culpa matrimonium ſit ſolutum, habetur tamẽ ingrediens pro mortuo vel mortua: & ſic vendicat ſibi locum pactum vel ſtatutum de certa parte dotis lucrãda in cau
2 ſa mortis. h. d. vſq; ad §. hoc etiam cognitum. †Et aduerte: quia de ſponſis per verba de futuro remanet hodie de iure canonico incorrecta: imò confirmata eſt: vt patet xxvij. q. ij. per totum: ſed ſecunda pars de coniugibus qui contraxerunt per verba de præſenti, ſiue ſecuta erat copula carnalis, ſiue non, corrigitur de iure canonico eo caſu quo matrimonium erat conſummatum

a ¶Per ingreſſum reli gionis. Adde c.ex pu blico. & ibi doct. de conuer.coniug.

b ¶Ex quo etiam. De hoc vide per.d. Ant. & Abb. in c. in præ-ſentia. de, probat. & Bal.in auť.niſi.C.ad trebel. Ludo.Roma. in l.ſtipulatio hocmo do concepta.ff. de vꝰ. ob. adde eundẽ Pau. de Caſt. in l.quoties. ſub conditione.ff. de condi. & demon. & in dicta auť. niſi ro-gaſti. Matheſi.in ſuo notabili cccccxxi. & nouiſsimè per Fel.in d.c.in præſentia. col. xv.circa fin. & hanc queſtionem declara. vt ibi per eum. Cur.

c ¶Pater non poteſt fi lium exhæredare. In quibus caſibꝰ pater põt exhęredare filiũ vide per gl.in c.quin tauallis. de iureiurã.

d ¶Per ingreſſum reli gionis. Adde gl. in l. ſi ex cauſa.in §.pe.ff. de mino.gl. j. in c.in-decorum. de ætа. & quali.Spec.ti. de ſta. mona.ver.xij.

per copulã carnalẽ: quia nõ poteſt diſſolui
per ingreſſum religiõis, quo ad hoc vt alter
qui remanet in ſeculo poſsit contrahere cũ
altero vel altera. Nec poſſet papa ſuper hoc
diſpenſare. Sed nec altero inuito poteſt in-
gredi. & ſi cõtrafaceret, poſſet vendicari &
extrahi de monaſterio: ſed conſentiẽte alte-
ro & continentiã promittẽte: ſi nõ ſit ſuſpi-
cio de incõtinẽtia, bene poteſt ingredi. nec
tunc ſeparatur matrimoniũ, ſed thorus: vt
hæc habenť in c. Agatoſa.ea cauſa.et q. Sed
ſi nõ eſſet cõſummatũ ꝑ copulã carnalẽ: tũc
ꝑ ingreſſum alterius, etiã altero inuito ma-
trimoniũ diſſolueret etiã quo ad fœdus ma
trimonij, vt poſsit cũ altero vel altera cõtra
here. vt etiã de his habeť plenè in c. ex pu-
blico. de cõuer. cõiu. & quæ ſit diuerſitatis
ratio dic vt ibi no. & ſic bñ poſſet Papa diſ-
ſoluere matrimoniũ cõtractũ per verba de
præſenti: ſi poſtea nõ eſt ſecuta copula car-
3 nis. †Sed quid ſi ante matrimoniũ contra-
ctũ interueniat copula, poſtea non. Adhuc
quæriť an Papa poſsit diſſoluere. Bal. mo-
uet hanc q. in l. Paulus. ff. de ſta. ho. dicẽs ꝙ
copula præcedẽs cũ nõ fuerit matrimonia-
lis, nõ impedit ſeparationẽ matrimonij. per
a ingreſſum religionis.[a] vel diſpẽſationẽ Pa-
pæ. Tene menti: quia iſta fuit quotidiana.
4 †In tex. ibi, [cõtra Dei timorẽ.] No. ſecun-
dum Bal. quod illud qđ impedit religionis ingreſſum metu pœ-
næ eſt cõtra Dei timorẽ. & ſic reprobať à iure. & in hoc videtur
cõſentire ratio. §. ſed & hoc ꝑſenti. in auť. de ſan. epiſc. vbi habeť
ꝙ ſi mulieri aliqd relinquiť ſub cõditione ſi nupſerit: & ipſa nõ
nubat: ſed ingrediať monaſteriũ, cõſequiť relictũ ac ſi nupſiſſet:
quia illa cõditio reijciť in ea q̃ vult monaſteriũ ingredi, tanquã
cõtraria voto religionis. Similiter ſi aliquis fuit rogatus reſtitue
re ſub conditione ſi deceſſerit ſine liberis, & ingrediatur mona-
ſterium: & ſic liberos habere non potuit. ꝙ non videtur extare
conditio fideicommiſsi. nec veniunt bona reſtituenda: ſed eſt
perinde ac ſi deceſsiſſet cum liberis: quia illa conditio ſimiliter
videtur reprobari, tanquam contraria voto religionis. ita dixit
Ricar. Mal. in q. diſputata hic per eum. in qua concluſit ꝙ etiã ſi
conſtabat de intentione teſtatoris in cõtrarium, ſ. in primo caſu
ꝙ ſentit de matrimonio carnali non de ſpirituali. & in ſecundo
ꝙ ſenſit de liberis veris. & ex ſuo corpore deſcẽdentibus nihilo-
5 minus habent locum ea quæ dixi. †Ex quo etiam[b] terminauit
b q. quotidianã. ſi pater relinquat mille filiæ ſi nupſerit, et ſi ingre-
diatur monaſterium relinquit. cccc. duntaxat & ipſa ingrediať,
ꝙ ipſa conſequetur mille ac ſi nupſiſſet in ſeculo. & ita diſputan
do tenuit do. Thomas de Formaglinis de Bononia, vt refert Io.
And. in titu. de ſta. mo. in addi. Spec. ſed Iac. de Bel. & Bald. te-
nent contrarium, & ego etiam ſecutus alias cõſului quod dictę
conditiones non reijciantur, tanquam cõtrariæ voto religionis:
ſed ex præſumpta mente defuncti, qui de ingreſſu religionis nõ
cogitauit. nam lex pręſumit ꝙ ſi cogitaſſet, tales conditiones nõ
appoſuiſſet. vbicunq; ergo apparet quod cogitauit & contrariũ
voluit ꝙ ſi ingrediatur religionẽ non habeat, vel ꝙ reſtituat: tũc
ſeruanda eſt intentio teſtatoris. & ita communiter ſeruatur. & h.
d. Bald. ſatis probari in ver. [et nihil amplius.] vbi tex. vult ꝙ pa
ter neceſsitetur relinquere filio ſuam legitimam ſi ingrediatur
religionem. nec vltra: ſi non vult. ſicut ergo nõ cogiť vltra relin-
quere ſi non vult, ergo & ſi relinquit poſſunt epiſcopi ſubſtitue-
re in eo quod vltra relinquit ſi ingrediatur monaſteriũ, & ſic ſi-
6 bi auferre. & vide Barto. in l. prima ff. de his quæ pœ. no. †Item
not. ibi [niſi quod probata fuerit accepiſſe] ſecundum Baldum
quòd datio arrharum non probatur per confeſsionem recipien-
tis, vel per inſtrumentum quod non continet niſi confeſsionem
ſed debet probari vel per teſtes, vel per inſtrumentum, in quo
notarius atteſtetur de numeratione facta ipſo præſente. & ra-
tio eſt: quia præſumitur facta confeſsio in fraudem l. dicentis
ꝙ in matrimonijs non poteſt peti pœna: licet poſsit dari arrha.
vt in l. Titia. de ver. obliga. iuncta l. j. j. de ſpon. & dicit Bal. quod
Barto. hic tenet, ipſe tamen determinat contrarium, & dicit ſer-
uari. Sed ſalua reuerentia Bartol. non tenet hoc: imò tenet illud
idem quòd ipſe tenet in dicta l. Titia. eo caſu quo alter tantum
fuit confeſſus recepiſſe ab altero: ſed ſi ambo confitentur, puta
ſponſus quòd recepit. c. à ſponſa. & econuerſo: tunc tales confeſ
ſiones bene præſumuntur factæ in fraudem. l. quod dic vt ibi
per eum. & etiam per Bald. infra quam lic. ab empti. di. l. ij. vbi
7 omnino vide. †Vltimò determinat Bald. per iſtum ver. [nam
& maritis] dum dicit habere locum pactum de dote lucranda
per ingreſſum religionis, ꝙ tale pactum vel ſtatutum: etiam ſi
mulier quæ dotem dedit vel promiſit moriatur antequam ad
domum mariti traducatur, vel ante copulam carnalem, quia iſte
ver. hodie reſtringitur ad dictum caſum, & quia verum eſt dice
re ꝙ vxor prædeceſsit in matrimonio: cum illud fuit cõtractum
per ſola verba de præſenti. vt in l. nuptias. de regulis iur. Tamen
iſte tex. parum facit, cum loquatur etiã quando erat conſumma
tũ per copulã carnalẽ, licet hodie hoc corrigať: & ad illũ caſum
poſſet referri quod hic dicit de lucro dotis ſecundùm do. Raph.
qui bene dicit in hoc. Adde quod dicit Bald. no. in l. non ſine. C.
de bon. quæ libe. ſi ſtatutum diceret ꝙ ſi mulier in matrimonio
copulata præcedat, vir lucretur dotem, ꝙ illud verbum copula-
ta importat ꝙ ſit conſummatum per copulam carnalem. aliàs nõ
lucrabitur. Quid autem in ſponſo? Dic vt ibi per Cyn. & adde
quod Bal. no. in l. nihil. rer. amo.

2 ¶Statutum ſi dicat ꝙ mulier ingrediens monaſterium, non ſuccedat cum maſculo: an tale ſtatutum valeat?

3 Filius licet per ingreſſum religionis exeat patriam poteſtatem, nihilominus patre mortuo defertur ſibi hæreditas iure ſuitatis, & quid in religione mendicantium.

1 §. Hoc etiam.

†Not. ꝙ ius religionis potentius eſt
quàm patria poteſtas: quia pater nõ po
teſt abſtrahere filium à monaſterio: & ſic non habet interdictum
c de liber. exhib. Item quod pater non poteſt filium exhæredare[c]
propter hanc ſolam cauſam, ꝙ contra vel præter voluntatem
ſuam ingreſſus ſit monaſterium. Sed quid ſi fuerat alia cauſa.
Guliel. de Cu. dicit ꝙ ſi illa cauſa concernebat iniuriam patris:
vt quia violentas manus in ipſum iniecerat, illa cauſa non tolli-
tur per ingreſſum religionis: ſed poteſt ipſum exhæredare. Sed
ſi non concernebat iniuriam patris: ſed vtilitatem ſuam: quia dũ
fuit in ſeculo inhoneſtè vixit, & fuit arenarius, quæ eſt iuſta cau
ſa exhæredandi, vel fortè contraxit matrimonium cum vili per-
ſona ſine voluntate patris, iſtæ cauſæ abolentur per ingreſſum
2 religionis, & ita intelligatur glo. quæ eſt hic. †& iſte §. inducitur
ad quæſtionem. Si ſtatutum dicat ꝙ mulier ingreſſa monaſte-
rium vel ingrediens nõ ſuccedat cum maſculo: an tale ſtatutum
valeat? & eſt ar. hic ꝙ non: quia ſicut pater non poteſt eam exhę
redare per ingreſſum, ita nec patria per ſtatutum: ſed iſtud argu
mentum non eſt bonum; quia plus poteſt patria quàm pater pri
uatus. iuxta no. in l. impoſsibile. ff. de pactis. vnde Docto. diſtin-
guunt, aut loquitur per verbum de præterito: puta ingreſſa mo-
naſterium non ſuccedat: & tunc nõ valet: quia ſtatuit in illa quæ
ſibi non eſt ſubiecta poſt ingreſſum. Aut loquitur per verbũ de
præſenti: puta ꝙ ingrediens &c. & tunc ſecus: quia ſtatuit in ſibi
ſubiectam: cum enim incipit ingredi, adhuc ingreſſu non facto
eſt ſibi ſubdita; & ſic poteſt eam ligare. arg. in l. qui duos. de ma-
numiſ. teſt. dum dicit ꝙ viuens qs moritur: & pro iſta diſtinctio
ne facit optimè text. in l. ſtichus ſeruus meus. de manu. teſta. &
hoc tangit Bartol. in l. fina. j. de pact. Mihi videtur quod iſta di-
ſtinctio poſſet procedere, ſi ſtatutum diceret quod ingrediens
vel ingreſſa efficiatur inhabilis ad ſuccedendum: quia iſta inha-
bilitas confertur cum incipit ingredi, vel eſt ingreſſa. Sed ſi di-
cat ingrediens vel ingreſſa non ſuccedat: tunc indiſtinctè non
valet; quia ſuccedere vel non ſuccedere pendent de futuro, cum
defertur hæreditas; ante enim non dicitur quis ſuccedere: ſed cũ
debetur hæreditas; & venit tempus ſuccedendi: tunc reperi-
tur religioſa: & non poteſt inhabilitari à ſtatuto, etiam ſi loqua-
tur per verba de præſenti. Tene menti: quia hoc eſt ſubtile &
3 & verum. †Vltimò Doct. dicunt quòd filius licet per ingreſ-
d ſum religionis[d] exeat patriam poteſtatẽ, nihilominus patre mor-
tuo defertur ſibi hæreditas iure ſuitatis: quia iſte tex. vult ꝙ ſuc-
cedat perinde ac ſi non fuiſſet religionem ingreſſus: & ſic ſi dece
dat antequam ſe immiſceat, tranſmittit ad monaſterium iure
ſuitatis,

ſitatis,ſicut tranſmitteret ad ſuos hæredes & extraneos, & ha-
bet locum in religione quæ habet in communi:ſed in religione
mendicantium dic vt dixi.ſ.in authen. ingreſſi.

De epiſcopali audientia. *Rubrica.*

Præmitte hic, † ꝙ Epiſcopi tempore harum legum, non ha-
1 bebant iuriſdictionem contẽtioſam etiam inter clericos niſi de
voluntate partium.vt j.eo.l.ſi qui ex conſenſu.ſuberãt enim cle-
rici iudicibus ſecularibus.vt.ſ.tit.j.l.omnes clerici. tamen ciuita
ti conſtantinopolitanæ ſuberant etiam Patriarchæ.vt in l. cùm
clericis.Sed in quibuſdam concernentibus pietatem recurreba
tur etiam ad eos.& de hoc tractat iſte tit.

1 ¶ Ad curam epiſcoporum pertinet ut tempore cariſtiæ uictualia uendãtur pro iuſto foro:ne pauperes fame pereant.
Redimens aliquem de captiuitate pro parua quantitate,non ei poteſt magnam tagliam imponere.
3 An quis cogatur uendere res ſuas,& an pro certo pretio?
4 Alimentorum appellatione cùm contineantur ueſtes, & etiam habitatio, quod poſſit imponi certa taxa in penſionibus domorum,& in uenditionibus pannorum.

LEX. I.

1 NEgotiatores. † Ad curam epiſcoporum pertinet ne redimẽ
tes captiuos ab hoſtibus plus ab eis exigant, quã
pro eis ſoluerint.h.d.ſecundũ vnã lect. quæ de-
claratur.in l.fi.j.de capti. ꝙ vel rehabeant quod
2 ſoluerunt ad operas quinquennales.† ſecundùm
aliam lecturam dicit quod ad curam epiſcoporum pertinet vt
tempore cariſtiæ victualia vẽdantur pro iuſto foro,ne pauperes
fame pereant. ſic no.ex prima lec.contra illos qui faciunt mer-
cãtiam de hominibus,redimendo ipos de captiuitate pro parua
quantitate.& poſtea imponunt eis magnam tagliam.& ſi habe-
rent ipſos in domo non poſſent ab eis aliquid exigere : quia idẽ
iuris eſt de parte quo ad partem,quod eſt de toto quo ad totũ.
3 † Circa ſecundam lect.vide quod no.in l.inuitum.de contrahẽ.
emp.an quis cogatur vendere res ſuas:et an pro certo pretio.de
quo etiam tangit hic Cy.nam victualia ſi habet quis extra ſuã
indigentiam tempore cariſtiæ,tenetur vendere:& etiam pro iu-
ſto pretio taxando.vt hic & in.l.j.§.cura carnis.ff.de offici. præ-
4 fec.vrb.† Et dicit hic Pet.quod cum appellatione alimẽtorum[a]
a contineantur veſtes & etiam habitatio:poteſt imponi certa ta-
xa in penſionibus domorũ:& etiam in venditionibus pannorũ.

2 ¶ Quando liceat appellare ab interlocutoria,uel ab alio grauamine?
3 Pœnæ quæ imponuntur clericis propter eorum delicta per curiam epiſcopalẽ,an debeant erogari pauperibus,uel applicari curiæ epiſcopali:& quid in malè ablatis.
4 Pœna an committatur ex actu nullo?

LEX. II.

1 SI clericus. † Clericus appellans fruſtratoriè ab
interlocutoria punitur pœna pecu-
niaria de qua hic.quæ nõ applicatur fiſco: ſed paupe-
ribus erogatur per epm.h.d.Et propter hoc vltimũ po
ſita eſt iſta.l.hoc ti.Nam etiam laicus appellans fruſtratoriè ab
interlocutoria punitur eadem pœna.vt.j.quorũ app.non reci. l.
ab executione.in fi.tamẽ tunc pœna applicatur fiſco.& hoc de
iure ciuili.Ce iure verò canonico nõ reperitur ꝙ tali pœna pu-
niatur.glo.eſt ordi.quã tene menti.in l.j.§.fi.ff.á qui.app.non li.
Ideo in terris eccleſiæ quo ad temporalẽ iuriſdictionem nõ ſer
uaretur iſta.l.quò ad hanc pœnam.nec etiam in curia eccleſiaſti
ca,in qua ſeruantur canones.vt in c.quòd clericis.de fo.cõp. Et
tamen appellatio fruſtratoria ita reprobatur de iure canonico,ſi
cut de iure ciuili ab interlocutoria.vt in c.paſtoralis.de appel.&
2 eo.ti.c.cũ appellationibus.li.vj.† Sed quando nõ eſt fruſtrato-
ria:quia ex cauſa iuſti grauaminis:tunc differt ius ciuile à cano
nico:quia cũ de iure ciuili inſtantia duret triennio, ne contigat
eam protelari,inhibetur talis appellatio ab interlocutoria.et ſi ſit
cã iuſti grauaminis.ſi tamen eſt talis ꝙ poteſt reparari ꝑ appel-
lationem interpoſitã à diffinitiua.vt in l.ante ſentẽtiæ tempus.j.
quo.app.non re.ſed ſi non poſſet reparari,tũc permittitur. vt in
l.ſi quis prouocatione.j.de app.& tunc durante cã appellationis
videtur ꝙ non currat tempus inſtantiæ.per l.intra vtile.ff.de mi
no.& per l.contra maiores.j.de inoffi.teſt.& l.ſi cũ ipſe.ff.de exc.
tut.De iure verò canonico ſecundum quod inſtantia durat per
petuò:qa ceſſat ratio ſupradicta,poteſt appellari à quolibet gra-
uamine,& à qualibet interlocutoria,dum- a
modo appelletur in ſcriptis:& inferant̃ cau
ſæ grauaminis.vt in cle.j.de app.& in c.ap b
pellãti.eo.ti.Cætera vide per Bar. in.d.l. añ
ſentẽtię tps.& in l.eius qui.de appe.reci.&
Bal.hic aliqua tangit ad declarationẽ & li-
3 mitationem eorũ quæ ibi notantur.† Quæritur hic quid de aliis
pœnis quæ imponũtur clericis propter eorum delicta per curiã
epãlẽ,an debeant erogari pauperibus,vel applicari curiæ epãli,
Bal.tenet hãc vltima partẽ,dicẽs ꝙ reputatur eſſe de redditibus
curiæ:& ſic Eps ſalua cõſcientia de illis pœnis põt facere quid
vult ſicut de redditibus ſigilli.Nõ ob. iſta.l.qa hic vltra.l. proce-
dit mãdando ꝙ diſtribuat̃ inter pauperes,ſi hoc nõ faceret,eſſet
idem ꝙ ſupra dixi.tene mẽti. Incerta tñ & malè ablata nõ debet
Epiſcopus ſibi appropriare:ſed inter pauperes diſtribuere.vt in
4 c.cũ ſit.de iudi.& ibi not.† In gl.j.in fi.ibi.[ſi quis ex clericis] ad
cõtrariũ reſponde.ꝙ loquitur in pœna conuentionali, quæ nõ
cõmittitur ex actu nullo,ſeu de facto celebrato & non de iure.l.
continuus.§.cum quis.ff.de verbo.oblig.nos loquimur in pœna
legali,quæ cõmittitur ex actu nullo contra prohibitionẽ.l.atten
tato.Et de iſto arti.an ſufficiat de facto fieri vt pœna cõmittat̃.
vide plenè per Bar.j.de tranſac.l.vbi pactum.in fine.

a ¶ Appellatiõe alimẽtorum.Adde gl.in c. Epiſcopus.x.q.ij.
b ¶ Quia extrahũtur. Adde Bart.in l. Lucius.in fi.ff.ad turpi.

2 ¶ Imperator in locis in quibus ſe reperiebat tempore paſchali,qualiter faciebat captiuos relaxari?
3 Tenens equum in paſcuis,requiſitus ab aliquo ut illum ſibi cõmodaret,ſi dixit ſibi quod iret ad paſcua,& ipſum reciperet & ita fecit: & poſtea expleto uſu,repoſuit in eiſdem paſcuis,& inde fuit ſubtractus,uel lupus comedit,an commodatarius teneatur?
4 Criminoſi dimittuntur impuniti:turbantur gaudia & lætitiæ hominum.
5 Homicida quod fecit expectet.
Qui occidit occidatur ſine redemptione,& quid ſi non dolo occidit?
6 Crimen læſæ maieſtatis non ſolum committitur aduerſus Principem uel Papam:ſed etiã aduerſus inferiores dominos terrarum,per eorum ſubditos: & quando ſeu qualiter committatur?
7 Quod duabus uicibus inducatur conſuetudo.
Qui in eodem genere delicti pluries conſueuit delinquere,grauius punitur: & ſi ſemel de primo delicto gratiam conſecutus eſt,amplius ſibi non parcitur.
8 Ad hoc ut dicatur aliquid conſuetum quid requiratur?
Verbum ſolitum uerificatur in una uice.
9 Non ualet reſcriptum ſuper remiſſione pœnæ,ſi impetrans illud delictum aliàs commiſit,& in impetratione non fecit de hoc mentionem.
Si aliquis ſemel fuit extractus de carceribus diebus paſcalibus,& poſtea iteratò carceratur propter idem crimen iteratò commiſſum,non eſt iterum excarcerandus.

LEX. III.

1 NEmo. † Tempore paſchali debent carcerati de car
ceribus extrahi:niſi ſint carcerati pro graui
bus criminibus.de quibus hic vel niſi cõſueuerint plu
2 ries deliquiſſe in eodem genere delicti.h.d.tota.l.† Et
dicit Cyn.ſecundũ Pet.ꝙ licet extrahantur de carceribus:nõ ta-
men relaxantur ex toto:ſed retinẽtur ſub fida cuſtodia, & tranſ-
actis diebus paſchalibus reponuntur in carceribus:quia illa nõ
eſt abolitio criminis vel pœnæ:ſed relaxatio ad tempus à miſe-
ria carcerum, propter reuerentiam dierum paſchalium : ſed de
b conſuetudine aliter ſeruatur.quia extrahuntur[b] vſq; ad certum
tempus.& ex toto relaxãtur ſi ibi ſunt pro leuibus cauſis: & nõ
reſultat præiudicium niſi fiſco.& hoc ſolet fieri in feſto natiui-
tatis,& in paſcha reſurrectionis.& ita ſeruatur Florentiæ & Bo-
noniæ.& no.hic quæ ſint grauia crimina.de quo etiam vide ple
nè per Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandato.ff.de iniu.& illa cura ꝙ
extrahantur de carceribus pertinet ad epiſcopũ loci.ſi laici vel
officiales eorum eſſent in hoc negligẽtes:quia tenet hic ad opus
pietatis.ideo fuit poſita hæc.l.in iſto tit. Et not.ꝙ Imperator in
locis in quibus ſe reperiebat tempore paſchali faciebat captiuos
relaxari:ſed eo ſe abſentãte nõ audebant iudices & officiales pu
blici hoc facere ſine literis,& ſine ſpeciali commiſſione impera
toris.ꝙ remouet Impator per hãc.l.mãdãs eis ꝙ nõ expectẽt ta-
les literas quę tardè ſolẽt mitti:ſed faciãt id ꝙ impator facere cõ
3 ſueuit.† & facit iſte tex.ad q.no.in l.ſi negotia.ff.neg.geſt.de illo
q tenebat equum in paſcuis.& cũ requireret̃ à quodã ꝙ ipe ſibi
cõmodaret:dixit ſibi ꝙ iret ad paſcua,& reciperet ipm:ille ita fe
cit.& poſtea expleto vſu repoſuit in eiſdẽ paſcuis.et ĩde fuit ſub
tractꝰ,vel lupꝰ ipm comedit,cõquerit̃ dñs ꝙ illũ ibi dimiſit, nec
reduxit ad domũ ſuam,ille ſe excuſat ꝙ fecit illud ꝙ dñs facere
cõſueuit.et ſic vr̃ de volũtate ſua feciſſe.ar.hic.de hoc tãgit Cy.